
Innst. 199 S

(2012–2013)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Dokument 3:9 (2011–2012)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens
undersøkelse av havbruksforvaltningen**

Vedlegg: Referat fra åpen høring

Innst. 199 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 3:9 (2011–2012)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av havbruks- forvaltningen

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Havbruksnæringen har siden oppstarten på 1970-tallet hatt en betydelig vekst. Den totale produksjonen av oppdrettsfisk og skalldyr har blitt fordoblet bare i løpet av de siste ti årene fra ca. 500 000 tonn i 2000 til over 1 million tonn i 2010. Laks utgjør rundt 90 prosent av totalproduksjonen. Salgsverdien av havbruksproduksjonen utgjorde over 30 mrd. kroner i 2010. Havbruk utgjør derfor en viktig næring for Norge. Den skaper arbeidsplasser i distriktene, bidrar til å opprettholde bosettingen langs kysten og gir store inntekter gjennom eksport.

Den overordnede visjonen for fiskeripolitikken er at verdiene fra havet representerer Norges framtid. I havbrukspolitikken har det over flere år vært et sentralt mål å sikre en balanse mellom miljømessig bærekraft og en videre vekst og utvikling av næringen. Hensynet til miljøet skal være en grunnleggende premiss for den videre utviklingen og veksten, jf. blant annet St.meld. nr. 48 (1994–1995) Havbruk – en drivkraft i norsk kystnæring, St.meld. nr. 19 (2004–2005) og Innst. S. nr. 192 (2004–2005).

Havbruk påvirker miljøet på flere områder, blant annet gjennom genetisk interaksjon mellom rømt oppdrettsfisk og villfisk og gjennom forekomst av sykdommer og lus. Sykdom og lus kan i tillegg til negative effekter på oppdrettsfisken spres til ville bestander. Kultivering av fisk innebærer også økt for-

urensning gjennom utslipp av næringssalter, organisk materiale og kjemikalier. I tillegg har næringen et behov for fôrråstoff til oppdrettsfisken som innebærer at man må beskatte viltlevende marine ressurser. Oppdrettsnæringen har dessuten behov for sjøarealer, noe som kan komme i konflikt med andre interesser. Oppdrettsanleggenes plassering i sjøen har også en innvirkning på smittefare mellom anleggene og påvirker den totale utslippsbelastningen i et område.

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere i hvilken grad statusen og utviklingen i havbruksnæringen er i tråd med det nasjonale målet om å være bærekraftig og miljøtilpasset og om myndighetenes virkemiddelbruk og oppfølging er effektiv og tilstrekkelig. Basert på undersøkelsens mål har følgende overordnede problemstillinger blitt belyst:

1. I hvilken grad er utviklingen og statusen i havbruksnæringen i Norge i tråd med det nasjonale målet om å være bærekraftig og miljøtilpasset?
2. I hvilken grad ivaretas nasjonale mål om bærekraftig havbruk gjennom virkemiddelbruken?
3. Er myndighetenes styring tilstrekkelig for å sikre at utviklingen i havbruksnæringen er bærekraftig?

1.2 Gjennomføringen av undersøkelsen

Revisjonskriteriene er utledet fra lover og forskrifter, stortingsmeldinger og proposisjoner med tilhørende innstillinger. Norges forpliktelser gjennom internasjonale avtaler er også lagt til grunn i undersøkelsen. Undersøkelsesperioden har vært 2007–medio 2011. For å belyse utviklingen i havbruksnæringen har det imidlertid på flere områder i revisjonen blitt benyttet statistisk materiale for en utvidet tidsperiode.

Undersøkelsen er basert på dokumentanalyse, statistikk, saksgjennomgang, intervjuer, spørrelister og vignettundersøkelser. For å undersøke om havbruksnæringen er bærekraftig og miljøtilpasset, og om virkemiddelbruken er effektiv, har det vært gjort en gjennomgang av utredninger og rapporter fra Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Klima- og forurensningsdirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet, Norsk institutt for naturforskning, Vitenskapelig råd for lakseforvaltning og innstillingen fra et utvalg som har vurdert arealbruken i havbruksnæringen (arealutvalget, februar 2011). Dokumentgjennomgangen har også omfattet enkelte rapporter utarbeidet av FNs mat- og landbruksorganisasjon (FAO) samt styringsdokumenter for Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og fylkesmannsembetene.

For å belyse statusen og utviklingen i havbruksnæringen er det innhentet statistiske opplysninger fra Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, fylkesmannsembetene, Havforskningsinstituttet, Statistisk sentralbyrå, Veterinærinstituttet, Norsk institutt for naturforskning og Folkehelseinstituttet. Det er også innhentet tallopplysninger fra et overvåkingsprogram for utslipp, samt Det internasjonale råd for havforskning (ICES) og FAO.

For å undersøke hvordan Mattilsynet og fylkesmannsembetene ivaretar saksbehandlingen av akvakultursaker, herunder hensyn til miljøet og prinsippet om likebehandling, ble det gjennomført en vignettundersøkelse. Vignettundersøkelse er egnet til å dokumentere hvordan skjønn utøves i saksbehandlingen, og hvordan regelverk blir anvendt.

For å belyse alle hovedproblemstillingene i undersøkelsen og for å utdype informasjonen fra dokumentgjennomgangen, vignettundersøkelsene og de kvantitative opplysningene, ble det foretatt intervjuer med og sendt ut spørrelister til aktuelle departementer, direktorater og regionale og lokale kontorer, samt aktuelle forskningsinstitusjoner som er underlagt departementene.

1.3 Oppsummering av funnene

Flere departementer og etater, samt kommuner og fylkeskommuner, har ansvarsområder i havbruksforvaltningen. Forvaltningen er kompleks, men rollene og ansvarsområdene til de ulike instansene synes i hovedsak å være klart definert. Det er også positivt at Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet har innledet et samarbeid når beslutninger om produksjonsvekst skal utredes, og at miljøhensyn er blitt tillagt økende vekt i disse prosessene fra 2007.

Undersøkelsen viser imidlertid flere svakheter i forvaltningen av havbruksnæringen. I St.meld. nr. 19 (2004–2005) Marin næringsutvikling ble det vist til

at det skulle utarbeides en strategi for hvordan havbruksnæringens bruk av tilgjengelige arealer skulle gjøres mer effektiv. Tildelingen av nye og endrete tillatelser til å drive oppdrett av laksefisk har likevel skjedd uten at det har foreligget noen overordnet strategi for hvordan bruk av areal kan gjøres mer effektiv. I søknadsbehandlingen av tillatelser til å drive oppdrett vurderer man i hovedsak forhold knyttet til den enkelte lokalitet og ikke den samlede belastningen fra flere oppdrettsanlegg i et utvidet område. Flere av miljøutfordringene næringen står overfor, skyldes at den samlede belastningen er for stor. Miljøutfordringene er størst i geografiske områder der det er mange oppdrettsanlegg. I disse områdene er det økt forekomst av fiskesykdommer og lus, og innblanding av rømt oppdrettslaks blant villfisk er betydelig. Dette gjelder særlig flere områder på Vestlandet, men kan også være en utfordring i andre områder.

1.3.1 Målet om en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring

RØMMING AV OPPDRETTSFISK OG PÅVIRKNINGER PÅ BESTANDEN AV VILLFISK

Norge har sluttet seg til en rekke internasjonale avtaler om bevaring av villaks. Det var et mål at påvirkninger som truer laksens genetiske mangfold, skulle reduseres til et ikke-skadelig nivå innen 2010. Det er også et mål at rømming av oppdrettsfisk skal holdes på et minimum, og at rømt fisk ikke skal gi varige endringer i de ville bestandenes genetiske egenskaper. Undersøkelsen viser at rømt oppdrettsfisk kan utgjøre et vesentlig miljøproblem gjennom genetisk interaksjon mellom rømt oppdrettsfisk og villfisk, og at dette kan påvirke villfiskens overlevelsessevne. Rømt fisk kan også spre sykdommer og lus til villfisk. Undersøkelsen viser at antall innrapporterte rømte oppdrettslaks steg fra ca. 300 000 i 2001 til over 900 000 i 2006. Fra 2007 gikk omfanget ned og har på årsbasis siden vært på mellom 100 000 og 300 000 rømte oppdrettslaks, inkludert de tre første kvartalene av 2011. Nedgangen kan blant annet tilskrives strengere tekniske krav til oppdrettsanleggene. Det er imidlertid usikkerhet ved de rapporterte rømmingstallene. De reelle rømmingstallene er sannsynligvis høyere.

Undersøkelsen viser at forekomsten av rømt oppdrettslaks blant villfisk har vært noenlunde stabil på mellom 3 og 9 prosent årlig i perioden 1990–2010. Innslaget på landsbasis om høsten har vært mellom 15 og 28 prosent i perioden 2000–2010. Det er imidlertid store geografiske variasjoner. I Nordland og Rogaland har det påviste innslaget om høsten vært under 7 prosent, mens i Hordaland har den påviste innblanding vært over 40 prosent. Det er ennå ikke etablert noen grense for hva som anses som akseptable

belt nivå for innblanding, men forskere har antydning en grense på 3–5 prosent. I undersøkelsen stilles det derfor spørsmål om Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet samlet sett har tatt i bruk tilstrekkelig hensiktsmessige virkemidler for å realisere målet om at miljøpåvirkninger ikke skal være en trussel for villaksen.

I sitt svarbrev til Riksrevisjonen viser Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet til at forekomsten av rømt oppdrettsfisk i en rekke elver er for høy. Departementene viser også til at målet om at påvirkninger som truer laksens genetiske mangfold, skulle bli redusert til et ikke-skadelig nivå innen 2010, ikke er nådd for noen områder. Fiskeri- og kystdepartementet peker også på at det er gjennomført og iverksatt flere nye tiltak som vil kunne bidra både til en reduksjon i antall rømte fisk og å forhindre uønsket genetisk blanding av villfisk og oppdrettsfisk. Departementene viser samtidig til at Miljøverndepartementet har begrensede virkemidler for å forhindre alvorlige og irreversible påvirkninger som rømt oppdrettslaks har på villaksens genetiske mangfold. Miljøforvaltningen har imidlertid sikret genmaterialet fra en del truede stammer gjennom genbanker.

Den samlede bestanden av villaks har, målt etter innsig av laks fra havet til norskekysten, blitt redusert fra 1 million fisk i 1983 til 480 000 fisk i 2010. Reduksjonen i bestanden kan i all hovedsak tilskrives svak overlevelse i havet. Kunnskapen om årsaker til den svake overlevelsen i havet er imidlertid mangelfull. For å kompensere for svakere bestander er det innført strenge reguleringer av fiske for å redusere beskatningen. Gjennom disse reguleringene har man tross nedgangen i bestanden lyktes med å opprettholde villaksens samlede gytebestand.

FISKEHELSE OG FISKEVELFERD

Undersøkelsen viser at mye oppdrettsfisk går tapt i havbruksnæringen årlig, både i relative og i absolute tall. I 2010 gikk det tapt over 47 millioner laksefisk. En stor del av tapet skyldes sykdom blant fisken. Sykdomssituasjonen har ikke bedret seg siden 2000. De høye tapstallene medfører også store økonomiske tap for næringen, og er en ineffektiv utnyttelse av arealene i kystsonen. I en biologisk produksjon av et større omfang må man påregne tap i en viss utstrekning. Men på bakgrunn av de vedvarende høye tapstallene i oppdrettsnæringen blir det i undersøkelsen stilt spørsmål om Fiskeri- og kystdepartementet i tilstrekkelig grad har innført tiltak, som for eksempel regionale reguleringer, for å motvirke og redusere tap av oppdrettsfisk som følge av sykdom. Fiskeri- og kystdepartementet viser i svarbrevet til at det i tilstrekkelig omfang er blitt innført tiltak for å

motvirke og redusere tapene som følge av sykdom på oppdrettsfisk.

I tillegg til virussykdommer har høye forekomster av parasitten lakselus vært et av de største helserelaterede problemene i næringen de siste årene. Lakselus skader fisken og gjør den mer mottakelig for annen sykdom ved at immunforsvaret svekkes. Det er også observert seneffekter som redusert vekst, svømmeevne og reproduksjon. Økt dødelighet er også påvist. Undersøkelsen viser at felles bekjempelse av lakselus og et omfattende regelverk ikke synes å ha redusert det totale omfanget av lakselus i vesentlig grad. I tillegg er det utfordringer med resistens mot flere lusemidler, noe som ytterligere forverrer mulighetene for å bekjempe problemet. Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet er enig i at lusesituasjonen for villaks og sjørret har vært bekymringsfull i 2010–2011. Fiskeri- og kystdepartementet viser også til at det arbeides med å innføre nye tiltak for å begrense problemene med lus.

FORURENSNING OG UTSLIPP

Produksjonen av oppdrettsfisk gir utslipp av organisk materiale, næringssalter og kjemikalier, og det har over flere år vært et mål at disse utslippene ikke skal overstige naturens tåleevne. Overvåkingen av forurensningssituasjonen viser at miljøtilstanden ved de fleste anleggene er god. Miljøundersøkelsen (MOM) som benyttes for å måle miljøtilstanden under anleggene, er imidlertid ikke tilpasset dagens store anlegg. Anleggene er i tillegg i større grad plassert i sjøområder med hard bunn, mens undersøkelsene er innrettet for bløt bunn. Det er derfor en risiko for at målingene av miljøtilstanden er misvisende. Undersøkelsen viser også at det er kunnskapsmangel om regionale effekter av utslipp fra oppdrettsnæringen. Det fører til at det er ulike oppfatninger mellom etater og fagmiljøer om betydningen av næringssaltutslipp. Kunnskapsmangelen fører til at man ikke kjenner til hvor mye næringssalter og organisk materiale resipienten og det omkringliggende miljøet tåler. Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet har derfor nedsatt et ekspertutvalg som vurderer betydningen av utslippene fra oppdrettsnæringen. Det pågår også et arbeid for å sikre et bedre tilpasset målesystem for utslippene.

Det er ikke krav om tillatelse for å slippe ut kjemikalier fra godkjente legemidler fra oppdrettsanlegg. Kjemikalier slippes derfor urensset ut i vannet fra anleggene. Undersøkelsen viser at på grunn av lusesituasjonen har man igjen tatt i bruk såkalte kitinhemmere for å bekjempe problemet. Utslippene av disse kjemikaliene økte derfor fra 0 kg i 2008 til henholdsvis 3,4 tonn og 3 tonn i 2009 og 2010. Departementene viser til at miljøvernmyndighetene vil vur-

dere om bruken av slike legemidler bør reguleres i utslippstillatelsene. Departementene viser også til at kunnskapen om denne typen utslipp tilsier at anvendelsen av slike stoffer bør følges nøye.

NÆRINGENS BRUK AV AREALER

Tilgang til tilstrekkelige og egnede arealer har vært løftet fram som et viktig mål i arbeidet med å sikre en bærekraftig vekst og utvikling av havbruksnæringen. Dagens arealbruk er et resultat av en sterk vekst i produksjonen og i tildelingen av tillatelser til å drive oppdrett, uten at det har vært lagt noen overordnet plan til grunn. På bakgrunn av at dagens arealbruk er en medvirkende årsak til noen av miljøutfordringene i næringen, arbeider Fiskeri- og kystdepartementet med tiltak for å endre arealstrukturen basert på innspill fra arealutvalget.

Kommunale planer har vært pekt på som et sentralt virkemiddel for å sikre en miljøvennlig arealdisponering og for å bidra til å avklare kryssende interesser i bruken av arealene i kystsonen. Undersøkelsen viser at de fleste kystkommuner har utarbeidet planer som regulerer kystsonen. I over 60 kommuner er imidlertid ikke planene tilstrekkelig oppdatert. Kommunene avklarer også i liten grad arealstatusen til sjøarealene og kryssende arealbruksinteresser i planene. Dette innebærer at kommunene avsetter sjøareal til natur, ferdsel, fiske, friluftsliv og akvakultur uten å skille mellom aktivitetene. Planene inneholder i liten grad vurderinger av hvilke konsekvenser havbruk kan ha for miljøet på tvers av kommunegrensene. Miljøverndepartementet viser til at den nye plan- og bygningsloven vil gi kommunene bedre mulighet til å sikre god planlegging av sjøarealene.

FØR TIL OPPDRETTSFISKEN

Havbruksnæringen er avhengig av store mengder villlevende fisk til fiskefôr, og næringens behov for fôr skal dekkes uten overbeskatning av de levende marine ressursene. Undersøkelsen viser at beskatningen av disse artene, som for eksempel kolmule, har bidratt til at noen av bestandene er blitt redusert. Man har imidlertid fått en forvaltning som gjør at de fleste bestandene forvaltes på et bærekraftig nivå. Ved utgangen av 2011 er det først og fremst uenighet mellom Norge, EU, Færøyene og Island om forvaltningen av makrell, som på sikt kan medføre bestandsreduksjoner av fisk som inngår i fiskefôret.

Undersøkelsen viser også at det er et utnyttet potensial i bruken av avskjær fra konsumfisk. For eksempel er det bare 35 prosent av biproduktene fra torsk som utnyttes. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider med regler som skal sikre at en større andel av biproduktene fra konsumfisken skal ilandføres.

STYRING OG OPPFØLGING

Det er ulike syn i forvaltningen på miljøpåvirkningens omfang og konsekvenser. Fiskeri- og kystdepartementet har heller ikke i særlig grad utviklet indikatorer som kan fortelle i hvilken grad forvaltningen når målene om en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring. Undersøkelsen viser at dette har gitt utfordringer i styringen av havbruksforvaltningen. Det pågår derfor et samarbeid mellom fiskeri- og miljøvernmyndighetene med å bygge opp et bedre kunnskapsgrunnlag gjennom å konkretisere bærekraftselementene i havbruksnæringen og å utarbeide indikatorer og grenseverdier. Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet viser til at føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven krever at mangel på kunnskap ikke kan brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak dersom det foreligger risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet. Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet samarbeider derfor om hvordan kunnskapsgrunnlaget og anvendelsen av føre-var-prinsippet bør vektlegges i den framtidige forvaltningen.

1.3.2 *Virkemiddelbruken for å sikre en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring*

FASTSETTELSE AV TOTALPRODUKSJON OG BEHANDLINGEN AV ENKELTSØKNADER

Undersøkelsen viser at det er en vesentlig mangel i havbruksforvaltningen at det per 2011 ikke har blitt lagt til grunn noen overordnet plan for lokaliseringen av nye oppdrettsanlegg. Behandlingen av søknader om å drive oppdrett har ikke i tilstrekkelig grad ivarettet de overordnede målene om å sikre en miljøtilpasset og bærekraftig havbruksnæring, siden den i liten grad tar hensyn til den samlede belastningen fra anleggene i samme geografiske område.

Tillatelsene til å drive oppdrett gis etter enkelt-søknad. Flere statlige sektormyndigheter er involvert i behandlingen av søknadene, i tillegg til fylkeskommunen og kommunen der den omsøkte lokaliteten ligger. I henhold til akvakulturloven § 6 skal det kun gis tillatelse til å drive akvakultur hvis det er miljømessig forsvarlig. I St.meld. nr. 19 (2004–2005) Marin næringsutvikling ble det vist til at det skulle utarbeides en strategi om hvordan havbruksnæringens bruk av tilgjengelige arealer kunne gjøres mer effektiv, blant annet for å sikre vekst og ivareta miljøhensyn. Mens flere av de utfordringene havbruksnæringen står overfor, gjelder samlet belastning fra flere anlegg i større geografiske områder, er det i hovedsak forhold knyttet til den enkelte lokalitet som blir vurdert når søknadene behandles. Den samlede belastningen til flere oppdrettsanlegg i områdene

rundt enkeltanleggene blir i liten grad vurdert i behandlingen av enkeltsøknader.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for å fastsette rammen for den totale produksjonsmengden for laks. For øvrige arter er det ikke fastsatt noen øvre begrensning i produksjonsvolumet. I arbeidet med å sikre økt vekst i havbruksnæringen har Fiskeri- og kystdepartementet utvidet den maksimalt tillatte produksjonskapasiteten for laksefisk gjennom flere tildelingsrunder siden 1980-tallet. Fram til 2007 ble det i mindre grad utredet og vurdert om det var rom for en miljøtilpasset og bærekraftig utvidelse av produksjonen slik utredningsinstruksen krever. Undersøkelsen viser imidlertid at i forkant av en utvidelse av produksjonsmengden gjennom 65 nye tillatelser til å drive lakseoppdrett i 2009, ble det foretatt en mer omfattende vurdering om en økning i produksjonen var miljømessig forsvarlig. I forbindelse med Fiskeri- og kystdepartementets forslag om å utvide biomassen (mengden fisk) ved eksisterende anlegg i 2010 ble det i tillegg foretatt mer omfattende vurderinger av miljøkonsekvensene. Denne utredningen var dermed mer i tråd med kravene til konsekvensutredning i henhold til utredningsinstruksen.

Undersøkelsen viser at skjønnsutøvelsen ved vurderingen av miljøaspekter i behandlingen av akvakultursaker kan føre til at like saker får ulikt utfall hos Mattilsynet. En sentral årsak til det er en manglende samlet veiledning av lokalkontorene for å sikre en mer likeartet vurdering av lokalitetenes miljømessige egnethet ut fra kravet om god fiskehelse og fiskevelferd. Vignettundersøkelsen viser at fylkesmannsembetenes vurdering av akvakultursaker i mindre grad fører til ulikt utfall. Det er imidlertid svakheter og mangler i grunnlagsdokumentasjonen som skal belyse om etablering er miljømessig forsvarlig, i de søknadene som ble vurdert både hos Mattilsynet og hos fylkesmennene. Undersøkelsen viser at saksbehandlere i begge instanser i varierende grad kontrollerer og etterprøver dette. Det stilles derfor i undersøkelsen spørsmål om behandlingen av enkelttillatelser i tilstrekkelig grad bidrar til at de overordnede målene om at næringen skal være bærekraftig og miljøtilpasset, nås.

TILSYN

Tilsyn er et grunnleggende virkemiddel for å sikre en bærekraftig vekst og utvikling av havbruksnæringen gjennom kontroll og behørig sanksjonering. Undersøkelsen viser at tross høy tilsynsfrekvens avdekker både Mattilsynet og Fiskeridirektoratet regelbrudd i over halvparten av de utførte tilsynene. Fiskeri- og kystdepartementet viser til at både Fiskeridirektoratets og Mattilsynets tilsyn er risikobasert, og at antall tilsyn der det avdekkes brudd på regelverket, derfor er relativt høy. Departementene

viser også til at Klima- og forurensningsdirektoratets og fylkesmennenes tilsynsvirksomhet etter hvert vil samkjøres i større grad med de øvrige sektormyndighetenes tilsyn.

Undersøkelsen viser videre at det er betydelige regionale og lokale forskjeller i sanksjonsbruken i Mattilsynet og Fiskeridirektoratet. Bruken av tvangstiltak har eksempelvis variert mellom rundt 2 prosent og 24 prosent blant Fiskeridirektoratets regioner, mens det blant Mattilsynets regioner har variert fra 9 til over 17 prosent. Fiskeri- og kystdepartementet viser til at det er nedfelt regler for bruken av reaksjoner for både Fiskeridirektoratet og Mattilsynet, men at det har vært kritikk av Fiskeridirektoratets bruk av sanksjoner. Fiskeri- og kystdepartementet skal blant annet på denne bakgrunn foreta en etterkontroll av akvakulturloven, som også vil inkludere en gjennomgang og en vurdering av sanksjonsreglene i denne loven.

All produksjon i akvakultur fastsettes og reguleres etter maksimalt tillatt biomasse. Overholdelse av biomassebestemmelsene er derfor en sentral tilsynsoppgave for Fiskeridirektoratet. Undersøkelsen viser imidlertid at det ikke er etablert en egnet metode for å etterprøve oppdretternes innrapporterte biomasse-tall. Dermed kan det være krevende for Fiskeridirektoratet å bekrefte at biomassen er i henhold til tillatelsene. Fiskeri- og kystdepartementet viser til at i tillegg til flere innrapporterte opplysninger om driften ved anleggene som kan brukes for å beregne biomassen, kan Fiskeridirektoratet fatte vedtak om å foreta kontrollveiing eller kontrolltelling av fisken. Departementet mener derfor at Fiskeridirektoratet har kontrollmuligheter for å verifisere biomassen.

1.4 Riksrevisjonens bemerkninger

Bærekraftig vekst og utvikling av havbruksnæringen er det overordnede målet i havbrukspolitikken, fastsatt av Stortinget. Produksjonen i havbruk har vokst betydelig over flere år, og havbruk utgjør en sentral og viktig næring langs store deler av kysten.

Flere departementer og etater, samt kommuner og fylkeskommuner, har ansvarsområder i havbruksforvaltningen. Forvaltningen er kompleks, men rollene og ansvarsområdene til de ulike instansene er i hovedsak klart definert. Det er positivt at Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet har innledet et samarbeid når beslutninger om produksjonsvekst i næringen skal utredes. Miljøhensyn er også blitt tillagt økende vekt i disse prosessene fra 2007.

Riksrevisjonen påpeker samtidig at den sterke veksten i næringen innebærer betydelige miljømessige utfordringer. Her vises det til store tap av oppdrettsfisk på grunn av sykdom og høye forekomster

av lakselus. Det er også en betydelig andel rømt oppdrettsfisk blant villfisk i elver og vassdrag. Rømt oppdrettsfisk kan bidra til spredning av sykdom og lus til villaksen og påvirke villaksens genetiske egenart. I tillegg til de miljømessige utfordringene, representerer tapene av flere millioner fisk per år en ineffektiv bruk av sjøarealer og ressurser og store økonomiske tap for næringen. Sykdommene er også et helse- og velferdsmessig problem for fisken.

Riksrevisjonen er av den oppfatning at de miljømessige utfordringene i havbruksnæringen er blitt så vidt omfattende at næringen ikke kan sies å ha hatt en tilstrekkelig miljøtilpasset vekst, slik Stortinget har forutsatt. Miljøutfordringene i næringen er etter Riksrevisjonens vurdering av et omfang som vil kreve vesentlige endringer i havbruksforvaltningen og måten havbruksnæringen blir regulert på. Riksrevisjonen reiser derfor spørsmål om sentrale virkemidler som produksjonstak, enkelttillatelse og tilsyn har en innretning som i tilstrekkelig grad ivaretar de overordnede miljømålene om bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at Fiskeri- og kystdepartementet følger opp arbeidet til arealutvalget og de forslagene som utvalget har presentert. Tiltak som i større grad sikrer en mer samlet regulering av flere anlegg i et større område, synes å være særlig sentralt for å redusere den samlede miljøbelastningen. Etter Riksrevisjonens vurdering er det også svært viktig med en snarlig utarbeidelse og etablering av indikatorer og grenseverdier for akseptable nivåer av tap, sykdom, lakselus og genetisk innblanding. Det kan sikre at næringen opererer i tråd med de nasjonale målene for havbruk.

Riksrevisjonen registrerer videre at det er ulike oppfatninger om i hvilken grad utslippene fra oppdrettsnæringen er et problem, og at det er satt ned et ekspertutvalg som vurderer dette. Det er viktig å avklare de miljømessige konsekvensene av bruken av enkelte kjemiske midler mot lus. Det er etter Riksrevisjonens vurdering også viktig at de ulike oppfatningene om betydningen av utslippene harmoniseres mellom fiskeri- og miljøvernmyndighetene.

Riksrevisjonen peker også på oppdrettsnæringens store behov for fôrressurser og at Fiskeri- og kystdepartementet derfor fortsetter arbeidet med å sikre at alle villlevende marine ressurser som inngår i dette føret, er fra et bærekraftig fiskeri. Det vises her også til at det er et potensial for å øke bruken av biprodukter fra konsumfisk.

For å kunne fastsette bærekraftige produksjonsmål i oppdrettsnæringen er det viktig å ha oversikt over total mengde fisk. Siden hele næringen reguleres gjennom maksimalt tillatt mengde fisk, er det behov for et forbedret system for å kunne verifisere totalmengden oppdrettsfisk ved anleggene. Etter

Riksrevisjonens vurdering er det derfor sentralt at systemet for å verifisere fiskemassen ved oppdrettsanleggene benyttes aktivt i tilsynsarbeidet.

Riksrevisjonen peker også på at det i tilsynet med havbruksnæringen er variasjoner i bruken av reaksjoner mellom regioner, og at tilsynene ikke synes å gi tilstrekkelig preventiv effekt. Fiskeri- og kystdepartementets varslede gjennomgang av akvakulturlovverket, inkludert vurderinger av bruken av sanksjoner, anses derfor som viktig.

1.5 Fiskeri- og kystdepartementets svar

Saken har vært forelagt Fiskeri- og kystdepartementet, og statsråden har i brev til Riksrevisjonen av 5. januar 2012 svart:

«Jeg viser til brev datert 13. desember 2011 med oversendelse av Dokument 3:9 (2011-2012) 'Riksrevisjonens undersøkelse av havbruksforvaltningen', hvor Fiskeri- og kystdepartementet bes om en uttalelse i samråd med Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere om status og utvikling i havbruksnæringa er i tråd med målsetninga om å være bærekraftig og miljøtilpasset, samt om myndighetenes virkemiddelbruk og oppfølging er effektiv og tilstrekkelig. Undersøkelsens mål har videre blitt belyst gjennom tre overordna problemstillinger:

- I hvilken grad er utvikling og status i havbruksnæringa i Norge i tråd med det nasjonale målet om å være bærekraftig og miljøtilpasset?
- I hvilken grad ivaretas nasjonale mål om bærekraftig havbruk gjennom virkemiddelbruken?
- Er myndighetenes styring tilstrekkelig for å sikre at utviklinga i havbruksnæringa er bærekraftig?

Miljøutfordringene som løftes fram i Riksrevisjonens rapport sammenfaller med de områdene Fiskeri- og kystdepartementet og øvrige berørte departementene har sin oppmerksomhet retta mot. Det arbeides kontinuerlig med å følge opp de mål som blant annet er nedfelt i regjeringas Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring.

Som all annen matproduksjon påvirker havbruk miljøet, og det er derfor viktig at det kommer klart til uttrykk hva som anses som en akseptabel påvirkning på miljøet. I bærekraftstrategien er det tatt utgangspunkt i fem hovedområder hvor havbruk påvirker miljøet. Disse er:

- genetisk påvirkning og rømming
- forurensning og utslipp
- sykdom, medregnet parasitter
- arealbruk
- fôrressurser

Selv om det har vært arbeidet med hovedområdene i lang tid, har bærekraftstrategien bidratt til å systematisere og strukturere forvaltningas og næringas arbeid med miljøutfordringer. Jeg nevner i denne sammenheng at 29 av 32 tiltak nedfelt i strategien er iverksatt eller gjennomført.

Jeg tar sikte på å fremme en melding til Stortinget mot slutten av 2012 som vil ta for seg hele sjømatnæ-

ringa, og blant annet drøfte problemstillinger om hva som anses å være et akseptabelt miljøavtrykk ved produksjon av sjømat, særlig innen havbruk. I meldinga vil spørsmål som effektivisering av havbruksnæringsarealbruk og utvikling av førstegenerasjonsindikatorer og grenseverdier for miljøpåvirkning bli drøfta nærmere. Flere av problemstillingene som trekkes fram i Riksrevisjonens rapport vil dermed bli vurdert i arbeidet med meldinga.

Som et ledd i oppfølginga av bærekraftstrategien, nedsatte Fiskeri- og kystdepartementet i 2009 et ekspertutvalg som skulle gi råd om mer effektiv og bærekraftig arealbruk. Utvalget leverte sin rapport i februar 2011. Forslaga i rapporten er av ulik karakter; noen tiltak kan iverksettes raskt, som for eksempel arbeid med etablering av en strømkatalog for norskekysten. Andre forslag, som for eksempel om en helt ny arealstruktur i havbruksnæringsareal, er omfattende tiltak som allerede har vakt debatt. Spørsmålet om en framtidsetta arealstruktur vil bli drøfta nærmere i den kommende meldinga til Stortinget.

Miljøverndepartementet tar sikte på å gi bedre og mer målretta veiledning for å bidra til bedre planlegging av sjøarealene. Bedre arealplanlegging vil også være viktig når framtidens arealstruktur skal utvikles. Miljødirektoratets veiledning til fylkesmennenes behandling av akvakultursaker vil også bli oppdatert og revidert i 2012.

Riksrevisjonen peker på viktigheten av at det snarlig utarbeides og etableres indikatorer og grenseverdier for miljøbelastning. Jeg kan i denne forbindelse opplyse at Fiskeri- og kystdepartementet nylig har gitt Havforskningsinstituttet i oppdrag å utarbeide forslag til førstegenerasjonsmålemetode for miljøeffekt (effektindikatorer) for genetisk påvirkning fra oppdrettslaks til villaks, samt påvirkning av lakselus fra havbruk på villlevende laksefiskbestander. Arbeidet skal skje i samarbeid med Veterinærinstituttet og med bistand og råd fra Norsk institutt for naturforskning.

For å få et grunnlag for politisk behandling av førstegenerasjons grenseverdier, har departementet også bedt om forslag til grenseverdier for de samme påvirkningsfaktorene, basert på de effektindikatorerne som foreslås. Grenseverdier for akseptabel påvirkning er i sin natur noe som fastsettes av politiske myndigheter, fordi det dreier seg om å avveie flere samfunnshensyn opp mot hverandre.

Den betydelige bestandsreduksjonen for villaks er en følge av endringer i havmiljøet og et bredt spekter av regionale og lokale menneskeskapte påvirkninger. På bakgrunn av utfordringene for villaksen, arbeider Miljøverndepartementet for tiden med en kvalitetsnorm som ut fra best tilgjengelig naturfaglig kunnskap vil klargjøre hva som er god miljøkvalitet i villaksbestander. Arbeidet tar utgangspunkt i vurderinger av produksjonspotensial, høstingspotensial og genetisk integritet.

Det har lenge pågått faglig diskusjon om årsakene til endringer i økosystemene i noen kystområder hvor sukkertare ser ut til å være påvirket. Klimaendringer og utslipp fra havbruksnæringsareal har vært løfta fram som mulige årsaker til dette. I samråd med Miljøverndepartementet nedsatte Fiskeri- og kystdepartementet i januar 2010 en ekspertgruppe som fikk i mandat å se på konsekvensene av utslipp av næringsstoffer i kystområdene, med særlig vekt på Hardangerfjorden og Boknafjorden. Rapporten ble overlevert i desember 2011. Departementene vil, blant annet på

grunnlag av ekspertutvalgets vurderinger, etterstrebe at de ulike oppfatningene om utslipp fra akvakulturanlegg harmoniseres ved forvaltninga av akvakulturnæringsareal.

Tilsynet til Mattilsynet og Fiskeridirektoratet er risikobasert. Departementet har i de overordna styringssignalene til Fiskeridirektoratet vist til de samme utfordringene Riksrevisjonen har påpekt i sin rapport når det gjelder enhetlig og preventivt tilsyn. I tildelingsbrevet til Fiskeridirektoratet for 2012 har departementet blant annet omtalt behovet for en gjennomgang, utredning og effektivisering av tilsynet.

En betydelig del av Fiskeridirektoratets tilsynsvirksomhet går ut på å kontrollere at den til enhver tid stående biomassen ikke overstiger det som er tillatt. Riksrevisjonen viser til at det er behov for et system som i større grad muliggjør mer nøyaktig kontroll med biomassen. Fiskeridirektoratet har fra og med 2010 har fått økt sin budsjetttramme med kr 10 mill, som er øremerka havbrukstilsyn. Dette har gitt resultater internt i Fiskeridirektoratet og dels også i næringa i løpet av 2011, men satsinga vil forventes å få gradvis større effekt over tid.

Fiskeridirektoratet har anvendt overtredelsesgebyr som reaksjon ved biomasseovertredelser, og det verserer nå flere slike saker i rettssystemet. Fiskeri- og kystdepartementet vil påse at utviklinga av mer presise verktøy som kan verifisere biomassen i oppdrettsanlegg fortsetter. Dette omfatter teknologiutvikling, utvikling av mer egnede metoder for kontroll m.m.

Hensynet til likebehandling og effektivitet skal ivaretas på en tryggende måte i forvaltninga. Jeg har nylig nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere behovet for og komme med forslag til nye regler i akvakulturlovens sanksjonskapittel. Arbeidsgruppas arbeid er et ledd i departementets etterkontroll med akvakulturloven, og vi tar sikte på å fremme en Prop. L seint i 2012.

Når det gjelder Riksrevisjonens merknader til Mattilsynets tilsynsvirksomhet, vil jeg også vise til landbruks- og matministerens svar i forbindelse med Riksrevisjonens gjennomgang av Mattilsynets virksomhet.

Riksrevisjonens arbeid og undersøkelse av havbruksforvaltninga har vært en nyttig og lærerik erfaring for departementene og de underliggende etatene. Arbeidet med å følge opp bærekraftstrategien og de ulike problemstillingene som trekkes fram i Riksrevisjonens rapport pågår kontinuerlig og på bred front. En rekke tiltak er allerede iverksatt, og vi vil også vurdere flere av Riksrevisjonens bemerkninger i det pågående arbeidet med meldinga til Stortinget om den norske sjømatnæringsareal. Oppfølgingen av Riksrevisjonens bemerkninger vil være en prioritert oppgave i tida framover.»

1.6 Riksrevisjonens uttalelse

Et hovedmål i havbrukspolitikken er å sikre en balanse mellom miljømessig bærekraft og videre vekst og utvikling av næringen. Havbruksnæringsareal har vokst betydelig over flere år.

Riksrevisjonen merker seg at Fiskeri- og kystdepartementet og de øvrige berørte departementene har oppmerksomheten rettet mot de miljøutfordringene som trekkes fram i Riksrevisjonens undersøkelse, og

at det arbeides kontinuerlig med å følge opp miljømålene som er fastsatt for havbruksnæringen. Fiskeri- og kystdepartementet viser til at de fleste av tiltakene i regjeringens bærekraftstrategi er iverksatt eller allerede gjennomført, og at det vil bli lagt fram en melding for Stortinget i slutten av 2012 der flere av problemstillingene i Riksrevisjonens undersøkelse vil bli behandlet.

På bakgrunn av de store miljøutfordringene næringen står overfor, legger Riksrevisjonen til grunn at de berørte departementene framover sikrer en sterkere miljøtilpasning av havbruksnæringen. Her vises det særskilt til en forventning om at tapene i næringen, som for en stor del skyldes sykdom, reduseres, og at det skjer en styrking av fiskehelsen og fiskevelferden og en forbedring av den alvorlige lusesituasjonen. Riksrevisjonen legger også til grunn at det store rømmingsomfanget blir sterkt redusert, og at rømt oppdrettsfisk ikke lenger skal være en trussel for villaksstammene. Det er også viktig å avklare i hvilken grad de samlede utslippene fra oppdrettsanlegg har en negativ innvirkning på det omkringliggende miljøet, og at det eventuelt innføres nødvendige tiltak for å motvirke denne typen utslipp. Riksrevisjonen anser det i tillegg som viktig at Fiskeri- og kystdepartementet fortsetter arbeidet med å sikre at alle viltlevende marine ressurser som inngår i føret til oppdrettsfisken, er fra et bærekraftig fiskeri.

Det er positivt at Fiskeri- og kystdepartementet fortsatt vil arbeide for å utvikle mer presise verktøy for å verifisere total mengde fisk ved oppdrettsanleggene, og at man gjennom forslag til nye regler i akvakulturloven vil forsterke likebehandlingen og effektiviteten i tilsynsarbeidet. Riksrevisjonen viser også til at selv om roller og ansvarsforhold i havbruksforvaltningen i all hovedsak er klart definert, er det en kompleks forvaltning med flere sektormyndigheter og forvaltningsnivåer. Derfor er det også viktig at den samlede forvaltningen oppleves som oversiktlig og enhetlig i møte med næringen.

Riksrevisjonen merker seg også at det arbeides med å videreutvikle det overordnede virkemiddelapparatet, blant annet gjennom en bedre planlegging av bruken av sjøarealene og en effektivisering av havbruksnæringens arealbruk. Det skal også utvikles indikatorer og grenseverdier for akseptable miljøpåvirkninger. En snarlig innføring av styrende indikatorer og et styrket virkemiddelapparat som kan møte de sammensatte miljøutfordringene næringen står overfor, er etter Riksrevisjonens vurdering helt sentralt og nødvendig for å sikre både miljømessig bærekraft og videre vekst i næringen.

2. Komiteens behandling

Som ledd i behandlingen av saken avholdt komiteen en åpen kontrollhøring 3. desember 2012.

Et overordnet bakteppe for høringen var at veksten i næringen ikke er tilstrekkelig miljøtilpasset og at det er store utfordringer knyttet til rømmingstall, lakselus og tap som følge av sykdom.

Under høringen ønsket komiteen å få belyst problemstillinger knyttet til å styrke havbruksforvaltningen for å sikre miljømessig bærekraft og mulighet for fremtidig vekst i næringen.

Høringen var inndelt i fire bolker og følgende var invitert:

- Fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen, som møtte med fiskeridirektør Liv Holmefjord, Fiskeridirektoratet og administrerende direktør Harald Gjein, Mattilsynet
- Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell, som møtte med direktør Janne Sollid, Direktoratet for naturforvaltning og direktør Ellen Hambro, Klima- og forurensningsdirektoratet
- Norske Lakseelver, som var representert ved generalsekretær Torfinn Evensen og fagsjef Erik Sterud
- Norges Jeger- og fiskerforbund, som var representert ved fagsjef Siri Parmann og fiskekonsulent Øyvind Fjeldseth
- Norges Miljøvernforbund ved leder Kurt Oddekalv
- Marine Harvest AS, som var representert ved konsernsjef Alf Helge Aarskog og miljøansvarlig Cato Lyngøy
- Osland Havbruk AS, som var representert ved daglig leder Erik Osland med kommunikasjonsansvarlig Øyvind Kråkås, Salmon Group, som bisitter
- Cermaq ASA, som var representert ved kommunikasjonsdirektør Lise Bergan
- Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL), som var representert ved administrerende direktør Geir Andreassen og miljødirektør Aina Valland
- Havforskningsinstituttet, som var representert ved administrerende direktør Tore Nepstad og forsker Karin Kroon Boxaspen
- SINTEF Fiskeri og havbruk AS, som var representert ved forskningsleder Østen Jensen
- Veterinærinstituttet, som var representert ved administrerende direktør Gudmund Holstad, fagdirektør Brit Hjeltnes og fagansvarlig Atle Lillehaug
- Norsk institutt for naturforskning, som var representert ved administrerende direktør Norunn S. Myklebust og forskningssjef Kjetil Hindar.

Det ble tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet følger som vedlegg til komiteens innstilling.

Komiteen har også mottatt flere skriftlige innspill i saken.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at et hovedmål i havbrukspolitikken er å sikre en miljømessig og bærekraftig havbruksnæring, samtidig som det legges til rette for videre vekst og utvikling i næringen. Samtidig som den overordnede visjonen for fiskeripolitikken er at verdiene fra havet representerer Norges fremtid, har Stortinget slått fast at hensynet til miljøet skal være en grunnleggende premisse for videre utvikling og vekst, jf. Innst. S. nr. 192 (2004–2005) og St.meld. nr. 19 (2004–2005). Komiteen ser positivt på at miljøhensyn har blitt tillagt økende vekt i beslutninger om produktjonsvekst som blir fattet i samarbeid mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet.

Komiteen ser samtidig svært alvorlig på enkelte av funnene i Riksrevisjonens undersøkelse av havbruksforvaltningen. Det vises til at de store tapene av oppdrettsfisk skyldes sykdom og høy forekomst av lakselus. I tillegg vises det til at det er en betydelig andel rømt oppdrettsfisk blant villfisk. Dette kan føre til spredning av sykdom og endre villaksens genmateriale og konkurransen om villaksens leveområder.

Komiteen er enig i Riksrevisjonens beskrivelse av at dette er en indikasjon på ikke bare miljømessige utfordringer, men også ineffektiv bruk av sjøareal og store økonomiske tap for næringen. Komiteen ser positivt på at problematikken rundt behovet for ny arealstruktur synes å bli tatt alvorlig og at noen tiltak er igangsatt, eksempelvis arbeidet med nasjonal strøm-katalog. Komiteen ser frem til en langsiktig drøfting av prinsippet om soneinndeling i den varslede stortingsmeldingen.

Stortinget har som nevnt slått fast at næringen skal ha en miljøtilpasset vekst. Komiteen mener det ut fra Riksrevisjonens funn kan sies at dette mange steder ikke er tilfellet. Riksrevisjonen peker på at det er behov for en forvaltning av havbruksnæringen som sikrer en forutsigbar, samlet og enhetlig

regulering av anlegg, og som i større grad enn i dag også sikrer enhetlig behandling uavhengig av geografi.

Komiteen mener det er positivt at Fiskeri- og kystdepartementet i sitt svar til Riksrevisjonen skriver at de miljøutfordringene som blir påvist i undersøkelsen, sammenfaller med de problemene departementet har som mål å løse gjennom blant annet regjeringens strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Komiteen registrerer at 29 av 32 nedfelte tiltak fra strategien er iverksatt eller gjennomført.

Komiteen mener at departementet bør vurdere ytterligere tiltak dersom man ikke snarlig ser større effekter av de igangsatte tiltakene. Komiteen imøteser den bebudede meldingen til Stortinget om sjømatnæringen, hvor det er varslet at dette vil bli belyst.

Riksrevisjonen peker på at en sentral del i forbedringsarbeidet ligger i å få på plass indikatorer som gjør det målbart hvorvidt nivået av tap, sykdom, lakselus og påvirkning fra rømt oppdrettsfisk er lavt nok. Resultatene må hurtig følges opp med effektive tiltak, dersom nivåene overskrides. Komiteen registrerer at departementet selv adresserer de samme hovedområdene hvor havbruk påvirker miljøet i bærekraftstrategien. Komiteen mener det er positivt at Fiskeri- og kystdepartementet har gitt Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet i oppdrag å utvikle førstegenerasjons bærekraftsindikatorer for genetisk påvirkning og lakselus, og ser frem til at indikatorer snarlig blir etablert. Komiteen er kjent med at Miljøverndepartementet har sendt forslag til en kvalitetsnorm for villaks på høring og at departementet som grunnlag for dette arbeidet har mottatt forslag til indikatorer og grenseverdier for lus og rømming fra Direktoratet for naturforvaltning og Vitenskapelig råd for lakseforvaltning. Komiteen mener Miljøverndepartementet bør prioritere arbeidet med å få fastsatt kvalitetsnorm, indikatorer og grenseverdier snarest.

Komiteen er kjent med at fiskeførets innhold av fiskemel og fiskeolje går ned. Komiteen mener det er behov for at Fiskeri- og kystdepartementet fortsetter arbeidet med å sikre at alle villlevende marinressurser som inngår i fôr til oppdrettsfisk, er fra et bærekraftig fiskeri. Komiteen mener det er positivt at departementet vil arbeide internasjonalt for å sikre at villlevende marine ressurser, også de som brukes til fiskemel og -oljeproduksjon, ikke overbeskattes.

Komiteen mener det er behov for bedre virkemidler og sanksjonsmuligheter i tilsynsarbeidet. Det er avgjørende at det snarlig etableres et system som fjerner variasjoner mellom regionene på bruk av reaksjoner og gir tilsynene mer preventiv effekt enn i

dag. Komiteen ser positivt på at departementet i styringssignal til Fiskeridirektoratet har påpekt de samme funnene som Riksrevisjonen viser i sin undersøkelse. Komiteen er enig i behovet for en gjennomgang, utredning og effektivisering av tilsynet som fremgår av tildelingsbrevet til Fiskeridirektoratet for 2012. Komiteen er kjent med at forslag til endringer i akvakulturloven, med vekt på at likebehandling og effektivitet skal ivaretas på en betryggende måte i forvaltningen, har vært på høring. Fiskeri- og kystdepartementet har varslet en lovproposisjon i løpet av mars 2013, og komiteen mener departementet her bør legge frem flere tiltak for å sikre en helhetlig praksis og likebehandling.

Komiteen er enig med Riksrevisjonen som legger til grunn at det fremover blir sikret miljøtilpassning av havbruksnæringen, reduksjon av tap og sykdom, styrking av fiskehelsen, redusert rømming, bærekraftig fôr, et styrket virkemiddelapparat og en oversiktlig og helhetlig forvaltning av næringen. Komiteen er tilfreds med at det i svarbrevet fra Fiskeri- og kystdepartementet legges vekt på at arbeidet med oppfølgingen av Riksrevisjonens bemerkninger er en prioritert oppgave og at løsninger på en del av utfordringene kan ventes i stortingsmeldingen om sjømat.

Komiteen ber Riksrevisjonen følge opp Fiskeri- og kystdepartementets arbeid med forbedring av havbruksforvaltningen i sine fremtidige revisjoner, særlig med vekt på å undersøke om de endringer som er forespeilet, er gjennomført og har hatt tilsiktet effekt.

Komiteen mener at det er viktig å se på virkemidler som kan styrke innovasjon og forskning i havbruksnæringen.

Komiteen mener Riksrevisjonens vurderinger av havbruksnæringens miljømessige utfordringer er alvorlige, og at de krever oppfølging. Komiteen mener det er positivt at næringen har opprettet gjenfangstfond slik at man kan få betalt dersom man fan-

ger rømt oppdrettsfisk i elvene. Komiteen mener at rømt oppdrettsfisk i elver er miljøforurensning, og at prinsippet om at forurenser skal betale, derfor må gjelde. Det er på denne bakgrunn viktig at man intensiverer arbeidet med å kunne finne frem til et system som kan spore fisken tilbake til det rette anlegget og at anlegget må betale for opppyddingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at utviklingen når det gjelder lus- og rømmingsproblematikk går i riktig retning og at dette er et resultat av målrettet forskning.

Komiteen mener at det utføres mye god forskning, finansiert blant annet av næringen selv. Komiteen mener likevel at det ikke forskes nok for å finne en vaksine som gjør det uinteressant for lakselusen å feste seg på oppdrettsfisken. Komiteen mener videre at det må arbeides med å finne frem til en steriliseringsmetode som ikke gir misdannelser, slik at villaksen kan få beskyttelse mot rømt oppdrettsfisk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det i områder der villaksen trenger økt beskyttelse, bør kunne tildeles rene ørretkonsesjoner i fremtiden.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 3:9 (2011–2012) – Riksrevisjonens undersøkelse av havbruksforvaltningen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 12. februar 2013

Anders Anundsen

leder

Jette F. Christensen

ordfører

Vedlegg

**Referat
fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
om**

**Riksrevisjonens undersøkelse av havbruksforvaltningen
(Dokument 3:9 (2011–2012))**

Høring mandag 3. desember 2012:

Norske Lakseelver, Norges Jeger- og fiskerforbund og Norges Miljøvernforbund	*	3
Marine Harvest AS, Osland Havbruk AS, Cermaq ASA og Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening, FHL	*	16
Havforskningsinstituttet, SINTEF Fiskeri og havbruk AS, Veterinærinstituttet og Norsk institutt for naturforskning, NINA	*	29
Statsråd Lisbeth Berg-Hansen og statsråd Bård Vegar Solhjell	*	40

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
mandag den 3. desember 2012 kl. 9**

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Riksrevisjonens undersøkelse av havbruksforvaltningen (Dokument 3:9 (2011–2012))

Møtelederen: Da er vi klare til å sette i gang, og på vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen denne åpne kontrollhøringen. Vi skal først gå igjennom noen formaliteter. Så går vi over på realitetene deretter.

Som ledd i behandlingen av Dokument 3:9, 2011–2012, Riksrevisjonens undersøkelse av havbruksforvaltningen, har kontroll- og konstitusjonskomiteen besluttet å avholde åpen kontrollhøring. Et overordnet bakteppe for høringen er at veksten i næringen ikke er tilstrekkelig miljøtilpasset, og at det er store utfordringer knyttet til rømmingstall, lakselus og tap som følge av sykdom. Under høringen ønsker komiteen å få belyst flere problemstillinger knyttet til å styrke havbruksforvaltningen for å sikre miljømessig bærekraft og mulighet for fremtidig vekst i næringen.

Høringen er inndelt i fire bolker, og komiteen har invitert følgende til høringen:

- Fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen
- Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell
- Norske Lakseelver
- Norges Jeger- og Fiskerforbund
- Norges Miljøvernforbund
- Marine Harvest AS
- Osland Havbruk AS
- Cermaq ASA
- Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening
- Havforskningsinstituttet
- SINTEF Fiskeri og havbruk AS
- Veterinærinstituttet
- Norsk institutt for naturforskning.

Det vil bli tatt stenografisk referat fra denne høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte får først anledning til å holde en innledning. Deretter får så saksordføreren, som i denne saken er Jette F. Christensen fra Arbeiderpartiet, muligheten til å spørre ut de inviterte, og deretter gis de ulike partiene samme mulighet. Saksordføreren får inntil 10 minutter, og de øvrige utspørerne har inntil 5 minutter til disposisjon.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene de har, er det viktig å presisere at svarene er så korte og konsise som mulig. Når det gjelder taletid, så har vi en lampe her som begynner å lyse når det er 30 sekunder

igjen av taletiden, og den slutter å lyse når taletiden er omme.

Helt til slutt blir det noen oppfølgingsspørsmål.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner må slås av, eller i hvert fall være satt på «stille», og denne vibrasjonsmuligheten som mange telefoner har, må også slås av, for det er omtrent det samme som å ringe. Jeg vil også presisere at mikrofonene har en lydknapp som skal slås av når man er ferdig med å snakke. Hvis ikke får vi store utfordringer med lydanlegget, og dette er særlig viktig når vi har mange inviterte.

Det er komiteens håp at høringene vil gi de nødvendige opplysningene i saken – som bakgrunn for de konklusjoner som komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Høring med Norske Lakseelver, Norges Jeger- og fiskerforbund og Norges Miljøvernforbund

Møtelederen: Da er vi ferdige med formalitetene og skal gå over på realitetene. I denne første bolken har jeg først lyst til å ønske velkommen til Norske Lakseelver. Det er Torfinn Evensen, som er generalsekretær, og Erik Sterud, som er fagsjef i Norske Lakseelver. Velkommen til dere.

Videre vil jeg ønske velkommen til Norges Jeger- og fiskerforbund, som er representert ved fagsjef Siri Parman, og fiskekonsulent Øyvind Fjeldseth.

Så vil jeg også ønske velkommen til Kurt Oddekalv, som er leder av Norges Miljøvernforbund. Velkommen også til deg.

Vi har lagt det opp slik at hver av dere, det vil si hver av organisasjonene, har inntil 5 minutter til disposisjon, og så vidt jeg har skjønnet er det Norske Lakseelver som skal starte. Vær så god, Erik Sterud.

Erik Sterud: Takk skal du ha. Vi er en næringsorganisasjon som representerer 70 pst. av dem med fiskerettighet i norske lakseførende vassdrag.

Vi går rett på sak: I 2009 la regjeringen, ved Lisbeth Berg-Hansen, fram sin strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Det ble satt fem spesifikke miljømål, hvorav to direkte angår villaks. I folkelig språk lyder første mål at sykdommer, inklusive parasitter, ikke skal føre til nedgang i våre villaksbestander. Mål nummer to, eller et annet mål, er at villaksens genetiske identitet ikke skal endres som et resultat av innblanding av rømt tamlaks. På dette tidspunktet forutsetter jeg at dere er kjent med villaksens problemer knyttet til både lakselus og rømming. Etter behov kan jeg ta spørsmål om det etterpå.

Samme år, altså i 2009, produserte norske oppdrettere 863 000 tonn laks. Den produksjonen førte til så store problemer med lakselus at Mattilsynet mente at planene om tildeling av nye konsesjoner i 2010 var uforsvarlig. Mattilsynet mente at vekst ikke kunne tillates før tre vilkår var oppfylt samtidig: Gjennomførte lusetilak måtte vise seg effektive, forekomst av lakselus skulle være redusert til et akseptabelt nivå, og resistensutviklingen skulle være reversert og under kontroll. Dette måtte jo Lisbeth Berg-Hansen og regjeringen ta hensyn til, og hun sa da litt sene-

re: Lakselussituasjonen er grunnen til at jeg har «besluttet å utsette den varslede kapasitetsøkningen innenfor lakseoppdrett i 2010». «Miljømessig bærekraft går foran vekst.» Jeg «vil ikke tillate videre vekst før lakselussituasjonen er vesentlig bedret».

Lusesituasjonen ble ikke bedre i 2010. Allikevel ønsket Lisbeth Berg-Hansen å tillate vekst, og i november samme år ble det besluttet å tillate 5 pst. kapasitetsvekst i Troms og Finnmark fra og med 2011. Og på det tidspunktet var mindre enn 50 pst. av eksisterende kapasitet i Finnmark utnyttet.

Samme dag som Fiskeri- og kystdepartementet, FKD, annonserte kapasitetsøkningen, sa Mattilsynet på sine nettsider:

«Lakselussituasjonen har det siste året vært alvorlig og utfordrende med høye lusetall og økende resistens. På tross av stor innsats og mange tiltak sprer resistensen seg til nye områder, og i de nye områdene er det problemer med å holde lusenivået nede. Dette bekymringsfullt. Derfor har Mattilsynet frarådet enhver kapasitetsøkning i anlegg sør for Ullsfjord i Troms.»

Ullsfjord ligger på grensen mellom Troms og Finnmark – innforstått burde ikke kapasitetsøkningen i Troms vært gjennomført. Fire dager senere sa Tore Nepstad, direktør ved Havforskningsinstituttet følgende: Økningen i maksimum tillatt biomasse er ikke i tråd med Havforskningsinstituttets anbefalinger.

Regnskap ved årets slutt i 2010 viste at produksjonen av laks nå hadde gått opp med 80 000 tonn fra 2009 til 940 000 tonn i 2010. Ett år senere hadde produksjonen steget med ytterligere 120 000 tonn til 1 060 000 tonn. Bare økningen på 120 000 tonn i året tilsvarer hele den norske svineproduksjonen i ett år.

Hva har skjedd i år? Havforskningsinstituttet overvåker lakselussituasjonen på vill sjørret og laks langs hele kysten. Nå i oktober kom de med en rapport der de sier at «luseinfeksjonen på vill laksefisk har vært økende fra 2010 til 2012». På Havbrukskonferansen i regi av Sjømatrådet for en drøy uke siden, la oppdrettsnæringen fram tall som sier at produksjonen av laks i år igjen har økt dette året med 200 000 tonn over fjoråret til 1 260 000 tonn.

Nå har det altså gått tre år siden Lisbeth Berg-Hansen og regjeringen la fram sin bærekraftstrategi, og det har gått tre år siden Berg-Hansen sa at hun ikke ville tillate vekst før lakselussituasjonen er «vesentlig bedret». Fasiten er nå altså at produksjonen har økt med 400 000 tonn, eller 46,5 pst., siden Lisbeth Berg-Hansen sa dette. Og når Havforskningsinstituttet sier at situasjonen for villfisk er verre enn i 2010 – som igjen var verre enn i 2009 – da må jeg, som ekspert på fiskeparasitter, kunne tillegge for egen regning at jeg er ikke overrasket. Samtidig har rømmings-tallet i mange år ligget nokså stabilt på noen hundre tusen individer årlig.

En ganske fersk, internasjonalt publisert, anerkjent forskningsartikkel viser at rømt oppdrettslaks har ført til varige genetiske endringer i 6 av de undersøkte 20 villaksstammene. Dette er i Norge. Disse endringene er ikke re-

versible. Det betyr at regjeringens bærekraftsmål om at det ikke skal være genetiske endringer i villaksbestandene, for evig og alltid er uoppnåelig i de seks elvene.

Riksrevisjonen har spurt:

«I hvilken grad er utviklingen og statusen i havbruksnæringen i Norge i tråd med det nasjonale målet om å være bærekraftig og miljøtilpasset? I hvilken grad ivaretas nasjonale mål om bærekraftig havbruk gjennom virkemiddelbruken?» Og: «Er myndighetenes styring tilstrekkelig for å sikre at utviklingen i havbruksnæringen er bærekraftig?»

Lisbeth Berg-Hansen vil kanskje si at mange av de svakhetene og problemene som Riksrevisjonen peker på, er ting regjeringen har hatt på sin arbeidsplan i flere år, og at 29 av 32 tiltak som er nedfelt i bærekraftstrategien, allerede er gjennomført. Det er ikke formildende – snarere tvert imot! Hvis planlagte tiltak allerede er gjennomført, er det enda mer betenkelig at Riksrevisjonen peker på de samme temaene, men forverrede problemer sammenlignet med 2010. Det sementerer en konklusjon om at målet om bærekraft ikke er nådd, det sementerer en konklusjon om at virkemiddelbruken ikke er tilstrekkelig, det sementerer en konklusjon om at myndighetenes styring heller ikke er tilstrekkelig.

Det var det jeg hadde. Takk for oppmerksomheten. Jeg svarer gjerne på oppfølgingsspørsmål fra komiteens medlemmer etterpå.

Møtelederen: Mange takk for det, Erik Sterud.

Da går vi videre til Norges Jeger- og fiskerforbund, og det er Siri Parmann som har ordet – vær så god.

Siri Parmann: Takk for det. Vi vil takke for invitasjonen til å delta i høringen. Temaet er svært viktig, ikke minst for villaksen og miljøet, men også med hensyn til rammene for videre vekst og utvikling av oppdrettsnæringen.

Myndighetene har en klar målsetting om en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring. NJFF opplever at Riksrevisjonens rapport gir en virkelighetsbeskrivelse av utfordringer og mangler, sett i forhold til denne målsettingen, som er helt i tråd med våre egne observasjoner og erfaringer med havbruksnæringen.

Vi vil spesielt nevne noen punkter fra Riksrevisjonens rapport:

- mangel på overordnet strategi for bruk av areal – der vil vi bemerke at Gullestad-utvalget har lagt fram en rapport med flere gode forslag, men vi etterlyser vilje til å følge opp de forslagene.
- Målene for å redusere påvirkning av villaksens genetiske mangfold til et ikke-skadelig nivå innen 2010 er ikke nådd.
- De offisielle rømmingstallene er stabilt høye, på et nivå som ikke er bærekraftig, og på dette området opplever og understreker vi at situasjonen fortsatt er svært alvorlig for villaksen.
- Til tross for synkroniserte tiltak og et omfattende regelverk synes ikke det totale omfanget av lakselus å være redusert i vesentlig grad.

Det er utfordringer med resistens mot flere midler, på-

peker rapporten, og for sjørretten vil vi understreke at situasjonen mest sannsynlig er ytterligere forverret siden rapporten ble lagt fram.

– Norge har et særlig ansvar for villaksen.

Dette fordrer at oppdrettsnæringen blir miljømessig bærekraftig, noe som bl.a. innebærer at utfordringene knyttet til lakselus og rømming må løses. Riksrevisjonens rapport underbygger at man dessverre kan konkludere med at havbruksnæringen ikke har oppfylt det nasjonale målet om at den skal være bærekraftig og miljøtilpasset, at dagens virkemiddelbruk ikke er tilstrekkelig for å nå disse målene, og at det heller ikke er tilstrekkelig styring fra myndighetenes side for å sikre den nødvendige utviklingen.

Vi er opptatt av hvordan vi kan sikre en utvikling av oppdrettsnæringen som ivaretar hensynet til de ville laksefiskene, og som sikrer en miljømessig bærekraftig oppdrettsvirksomhet som ikke etterlater varige, negative effekter på omgivelsene. Myndighetene tar noen grep, eksempelvis gjennom de forslagene til endringer i akvakulturloven som har høringsfrist i dag, men dette skrittet i riktig retning må følges opp av langt flere skritt og klarere politisk styring for å nå de fastsatte målene.

Vi i NJFF ser det som viktig at vi kommer opp av skyttergravene, for dette har vært litt preget av det så langt. Vi har derfor sammen med Marine Harvest utarbeidet et felles innspill som er oversendt kontroll- og konstitusjonskomiteen. Innspillet tar utgangspunkt i at vi er enige om at for å bli verdens beste sjømatnasjon må vi sikre at oppdrettsnæringen er bærekraftig. Med det mener vi en miljømessig bærekraftig næring som ikke etterlater varige, negative effekter på omgivelsene, en sosialt bærekraftig næring og en økonomisk bærekraftig næring.

For å nå dit er det en del punkter som må oppfylles. Problemene med lakselus og rømming må løses, og hensynet til de ville laksefiskene må ivaretas. Tiltak må iverksettes i dag. Vi har kunnskap nok om de negative effektene fra oppdrettsvirksomheten på de ville laksefiskene til at tiltak kan iverksettes nå, og det selv om det fortsatt er behov for mer kunnskap om de ulike utfordringene. Myndighetene må mer aktivt på banen og stille strengere krav til at virksomheten drives forsvarlig og uten negative miljøeffekter. Gjennom politiske signaler må havbruksforvaltningen styres, og det må tas sterkere grep som sikrer at næringen kommer over i et bærekraftig spor, både miljømessig og for å sikre gode og forutsigbare rammer for videre utvikling og vekst i næringen.

Derfor vil vi anmode dere om at Stortinget nå benytter muligheten til å sørge for at Norge har verdens beste havbruksforvaltning, verdens beste forsknings- og utviklings-satsing på havbruk og et tilstrekkelig tiltaksapparat for å hindre negative effekter av lakselus og rømming. Per i dag er vi ikke der. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til lederen av Norges Miljøvernforbund, Kurt Oddekalv. Vær så god, du har inntil 5 minutter. – Husk mikrofonen.

Kurt Oddekalv: Jeg er jo høyrøstet.

Rapporten som vi utga i 2010, var stemplet «konfidensielt», med en eneste begrunnelse, nemlig at Riksrevisjonen fikk den først. Vi ba Riksrevisjonen om å gå gjennom norsk oppdrettsnæring. Så vi føler at vi er litt inne i dette.

Vi representerer allmuen, ikke lakseinteressene på samme måte som noen parter her. Den saken vi får flest klager fra folk på, er at de er livredde for å få et oppdrettsanlegg i fjorden sin fordi det ødelegger fjorden deres. Jeg vil ikke snakke så mye om problemer, for alle vet hva vi mener om næringen, så jeg vil heller snakke litt mer om dette med tette anlegg.

Vi mener at dagens produksjonsform er det som er grunnleggende feil her. Man har underrapportering av rømming – vi mener det er mellom fem og ti millioner fisk som rømmer i året. Man har enorme tap på grunn av sykdom. De fleste sykdommene spres horisontalt gjennom vannet. Vi har enorme utslipp av skitt og fôrspill. Et anlegg på 3 120 tonn slipper ut like mye dritt som 70 090 kilo slaktegris – det vet jo Lundteigen hva er. De har et fôrspill på 165 tonn i året fra ett anlegg. Det vil si at over 400 kilo med fôr går ut til villfiskressursene rundt. Dette er en helt uakseptabel forurensning av de frie fiskeressursene som alle vi nordmenn liker å fiske av. Vi synes det problemet er like stort som lakselusproblemet.

Og så har vi selvfølgelig dette med lakselusen, som er ødeleggende for villfiskbestanden. I et stort møte en gang sammenlignet noen det med flatlus. Jeg viste et bilde av en oppspist laks, og så kan man jo tenke seg hvordan det er når noen spiser opp understellet ditt og du ikke har hender å klø deg med. Lakselussaken er i veldig stor grad snakk om dyremishandling, ikke bare et kapitaltap for oppdretterne. Vi mener at hvis man får tette anlegg som henter vann fra 50 meter, vil man bli kvitt alle disse problemene. Vi mener også at det er en kjempestor urapportert rømming. Vi har gått litt inn på disse fiskesykdommene og kommer snart med et blad som omtaler dette. Vi har et tap på 20 pst. av utsatt laks, og det er et rent økonomisk tap på ca. 9,4 mrd. kr. Vi vet at PD tilfører næringen et tap på 1 mrd. kr årlig. Vi har hatt de samme tallene for ILA tidligere. Dette kommer og går jo etter hvor heldig man er med sykdommene. Vi vet at IPN er en sykdom som øker voldsomt. Alt dette går sideveis gjennom vannet og følger strømmene, selv om man prøver å lage grenser ved Stad, og nå er PD kommet nordover.

Alt dette vil stoppe hvis vi får tette anlegg som henter vann fra 50 meters dyp. Dette er den eneste matproduksjonen i Norge hvor hovedmediet som maten befinner seg i, er befengt med alle typer smittestoffer, parasitter etc. Vi vil aldri kunne få en ren oppdrettsnæring hvis vi ikke får lukket anleggene. Dette har jeg ment i mange år, og vi gjør en større rapport på det nå. Vi ser at dette vil stoppe utslippene. For hvert tonn med fôr får du ett tonn med slam. Ett tonn med slam er faktisk brensel – enten et brennstoff eller en gjødsel. Enorme mengder med fosfor og nitrogen går rett ut og overgjødsler havet i stedet for å brukes i landbruket som en gjødsel. Jeg tror oppdretterne vil få godt betalt for dette hvis dere er voksne nok til å begynne å stille krav om at det må gjøres noe med dette.

Vi kan godt snakke om alle tiltakene, men det er ingen av dem, verken leppefisker eller noe annet, som virker på samme måten som å gjøre at fisken ikke får tilgang til – la oss kalle det – det forurensede fotosyntesevannet.

Vi har gått igjennom alle disse giftstoffene de bruker, og det er jo nervegifter og flubenzuroner som gjør at alle skalldyr mister skallet og dør. Vi mener at de store problemene med rekefisket sørpå i det siste har skyldes disse stoffene som går i arv i generasjoner hos krepsdyr, og som gjør at de dør over veldig mange år. Vi mener at man vil slippe alt dette hvis man får tette anlegg.

Vi er veldig problemfokuseret i Miljøvernforbundet, men jeg synes vi er kommet langt nok med det. Nå snakker alle dere om problemene, og da synes vi at vi bør begynne å snakke om løsninger. Vi blir ofte møtt med innsigelser om at tette, flytende anlegg vil frata næringen de konkurransemessige fortrinn de har på grunn av de gunstige havstrømmene. Men hvis ikke Norge blir først ute med dette, taper vi rett og slett konkurransen. Et vanlig anlegg koster 20 mill. kr, et tett, flytende anlegg koster 35–40 mill. kr, og reduserte tap og direkte reduserte utgifter bør finansiere anleggene. Vi tror det er bare en vei å gå med dette, og det er tette, lukkede anlegg som henter vann fra 50 meters dyp og renser utslippene, og lage en handelsvare ut av det som i dag er et forurensningsproblem. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over til komiteens utspørring. Under utspørringen er det den som spør ut, som selv styrer sin tid uten innblanding fra komitélederen. Jeg gir da ordet til saksordføreren, Jette F. Christensen, som har inntil 10 minutter – vær så god.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk, og tusen takk for at de er her. Det betyr mykje for oss og for behandlinga av denne saka. No har me litt betre tid. De hadde mykje på hjartet, alle tre, og måtte snakke fort og gale, så no har me litt betre tid til å gå litt i djupna.

Fyrst av alt vil eg seie at eg set veldig pris på det Norges Jeger- og Fiskerforbund seier om at det har vore eit problem med minst to forskjellige verkelegheitsforståingar, og at ein meiner at ein skal gå opp frå skyttargravene.

Før me går inn på detaljane, vil eg veldig gjerne at du skal seie litt om det at det har vore to verkelegheitsforståingar av dette, noko ein meiner har vore eit stort problem når me skal snakke om denne forvaltninga – altså om korleis det er mogleg at to så steile verkelegheitsforståingar har blitt skapt, korfor dei er så forskjellige og korfor dei har blitt oppretthaldne så lenge.

Siri Parmann: Ja, det var ikke bare enkelt. Jeg må svare med utgangspunkt i vår oppfatning av dette. Vi har oppfattet at det har vært veldig viktig for hver og en å ivareta sine standpunkter og sitt ståsted først og fremst. Men vi kom i alle fall til en erkjennelse av at vi må akseptere at oppdrettsnæringen er en stor og sterk næring. Den er kommet for å bli, og den skal være der.

Vi mente at med det utgangspunktet var det viktig å se på hvordan man hadde taklet miljøproblemene i den

landbaserte industrien da de gikk fra å være i skyttergravene mens Bellona og de andre satt i pipene i Grenland. Vi valgte da å prøve en annen tilnærming: Hvordan kan vi sammen med næringen komme fram til hvordan vi skal få løst de store miljøproblemene? Vi ønsker at man skal ta de samme grepene og få på plass de samme systemene som man gjorde den gangen man ryddet opp i den landbaserte industrien. I dag er jo ikke dette noe problem lenger – industrien lever godt med de rammebetingelsene. Vi mener at tilsvarende grep må tas overfor oppdrettsnæringen.

Jette F. Christensen (A): Takk for det.

Eg vil gjerne at de alle tre kommenterer riksrevisjonsrapporten. Eg reknar med de har lese han, sidan det er grunnlaget for høyringa, og gjort dykk opp nokre meiningar om funna. Eg vil veldig gjerne at de i tur og orden kommenterer hovudfunna og departementets svar – me begynner med Norske Lakseelver.

Erik Sterud: Jeg kan begynne. Jeg kan ta utgangspunkt i det første spørsmålet ditt, om virkelighetsoppfattelsen som du sier har vært så spredt. Vi registrerer at i den rapporten Riksrevisjonen kom med i våres, forteller de akkurat det samme som miljøvernorganisasjoner, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norske Lakseelver og et rimelig samlet Forsker-Norge. Det forskerne er uenige om, er detaljer. På det overordnede nivå er de til de grader enige om de problemstillingene som riksrevisjonen peker på. Så denne virkelighetsoppfattelsen som er så veldig sprikende, består av et bitte, bitte lite mindretall – oppdrettsinteresser på den ene siden, og, jeg hadde så nær sagt, resten av Norge på den andre siden. Riksrevisjonen sier det som forskerne har sagt i mange år – sånn er det.

Hovedfunnene – det var jeg for så vidt inne på i innlegget også – bekrefter at av de fem miljøproblemene lus og andre sykdommer, rømming, arealbruk, førkildeproblematikken og forurensning og utslipp, er det lus og rømmingsproblemene som er udiskutable. Alle de andre kan til en viss grad diskuteres – for og imot, og eksistensen og ikke-eksistensen av dem – men luseproblemet og rømmingsproblemet kan man ikke diskutere eksistensen av. Der er det bare: Hvordan skal vi bli kvitt det?

Siri Parmann: Ja, vi kan slutte oss til det som Erik Sterud fra Norske Lakseelver sa. Det er akkurat den samme oppfatningen vi har.

Kurt Oddekalv: For å si det litt forsiktig: Jeg har jobbet med den næringen i over 20 år, og de første fem månedene trodde jeg på dem. Så fant jeg ut at næringen egentlig var bygget på en stor bløff, nemlig at de ikke hadde utslipp, og at de ikke hadde miljøproblemer.

Næringen er ganske primitiv. De har en not som ble brukt til sildefiske tidligere, og har en stor konsentrasjon av fisk samlet innenfor den noten.

Tungindustrien brukte vi 30 år på å rydde opp i. Jeg har vært med på den kampen. Jeg har holdt på med dette i 30 år – jeg begynte med boss, og jeg kommer til å ende

i graven med boss og dritt. Jeg har vært i klinsj med oppdrettsnæringen før, og til forskjell fra den kampen som var for 10–15 år siden – da var de mye ærligere, de var mye lettere å slåss med – har de i dag lagt en annen strategi. I dag møter de all kritikk med latterliggjøring, de nekter å snakke med deg, nekter å stille i TV-debatt osv., osv. – og det har vært gangen. Vår strategi har vært: Ok, så får vi la være å snakke med dem også da. Og jeg har sett at alle disse gruppene som jeg har sittet i – en satte ned utvalg med Rieber-Mohn og en satte ned utvalg for å jobbe mot kobberimpregnering, men ingenting av det virket. Oppdretterne misbrukte det til de grader for å skaffe seg selv konkurransefortrinn og fortsette med det. Med én gang de var ferdig med disse faglige diskusjonene, gikk de på politikerne og presset alle de vedtakene vi hadde fått gjennom, sønder og sammen – så de hadde ingen effekt. Det er en næring jeg mener har drevet veldig urent spill mot resten av befolkningen, og som driver med det i dag også for å få lov til å fortsette med tungindustriforurensning av norske fjorder.

Mine kolleger her er opptatt av villaksen, men jeg vet at torsken er akkurat like truet. Torsken er forsvunnet på Vestlandet, det er ikke torsk igjen på Vestlandet i det hele tatt. Jeg har sett hvordan næringen har presset seg fram der. Kommer det et oppdrettsanlegg inn i en fjord, får yrkesfiskeren gradvis mindre og mindre fangst, og til slutt er den helt vekke. Det er fordi torsken ikke vil gyte i en septiktank – for det er så stor forurensning fra et anlegg.

Derfor, istedenfor å gå løs på lusesaken, istedenfor å gå løs på rømmingssaken, går jeg inn og ser på: Hva er hovedproblemet her? Hovedproblemet er at driftsformen definitivt er feil. Noen må tørre å lage flytende, tette anlegg – ikke oppå land. Hver gang jeg nevner flytende anlegg, sier Marine Harvest at det bruker like mye strøm som lysanlegget på et oppdrettsanlegg, mens FHL sier det bruker så mye strøm at det krever et nytt Alta-kraftverk. Det er bare tull, fordi du skubber vann i vann. Det er jo derfor jeg ikke vil ha dem oppå land. De snakker om anlegg på land – jeg har aldri bedt om anlegg på land. Jeg vil ikke ha dem på land, for de er altfor store og tar altfor mye areal. Jeg vil ha dem liggende i sjøen, for det å dytte vann i sjøen er veldig lett. Og har de fått før om bord, kan de ta dritten med seg hjem igjen også – det er enkelt.

Virkelighetsoppfatningen er feil på grunn av at her er det noen som lyver i timen.

Jette F. Christiansen (A): Ok, det får me kanskje på det rene i løpet av høringa.

Eg har lyst til at de òg skal gå inn på dei tiltaka som er skisserte. No har Norges Miljøvernforbund fortalt om det tiltaket dei meiner er best. Eg vil gjerne at de to andre kommenterer dei tiltaka som departementet har lagt fram – om de meiner at dei vil bidra til å bringe desse forholda i orden, eller om det trengst meir. Me har kort tid.

Erik Sterud: Jeg kan begynne siden jeg sitter her.

I tillegg til det Kurt Oddekalv sier om lukkede, flytende anlegg, som jeg er helt enig i, mener vi det også må gjøres noe med det MTB-regimet som er i oppdrettsnæringen i

dag. Etter at FHL hadde sagt at det kom til å bli produsert 1,26 millioner tonn, var det en annen – Nordea Markets var det vel – som mente at det ikke kom til å bli så mye, det kom til å bli 80 000 tonn mindre. 80 000 tonn, 100 000 tonn – hva er det vi snakker om: 80 000, det er hele den norske storfeproduksjonen årlig. Det er én måned igjen av året, og vi diskuterer om det blir så mye eller så mye. Det er sånne tall at vi aner det ikke.

Denne MTB-situasjonen – som er at de til enhver tid kan ha stående maks 780 tonn laks i sjøen – er et stort problem. Vi tror at det hadde vært mye mer fornuftig å ha MTU, slik at hver oppdretter har et maksimalt antall tillatt laks han får lov til å sette ut i sjøen. Det betyr at hvis en f.eks. har – dette er tall jeg bare tar ut av luften – 200 000 laks, kan en produsere ca. 1 000 tonn. Det er omtrent det samme som – eller det er mindre enn – en produserer på en konsesjon i dag, så la oss si 220 000 laks for den saks skyld. Da vil en oppnå det – da ville en kun satt toppkvalitetssmolt ut i sjøen, og svinnet, som i dag er på 20 pst., ville gått dramatisk ned. En del av forutsetningen er også at hvis en hadde maksimalt tillatt utsett, måtte det heller ikke vært lov å erstatte tap med nye utsett. Da ville en passet veldig på hver eneste smolt en hadde satt i sjøen. Enhver tapt fisk hadde vært tapte slakteinntekter. Da hadde det vært mye lettere å ha kontroll med næringen. Og da hadde det ikke blitt noen overraskelse på slutten av året, en hadde visst hvor mange fisker som sto i sjøen til enhver tid.

Jette F. Christensen (A): Eg ser at tida går frå dykk her, så Norges Jeger- og Fiskerforbund får svare under oppfølgingsspørsmåla etterpå.

Møtelederen: Hvis Norges Jeger- og Fiskerforbund klarer å svare raskt, kan de få svare nå.

Øyvind Fjeldseth: Vi kan stille oss bak det Erik nettopp sa. Vi har en veldig fellesforståelse med hensyn til dette. Lukkede anlegg har vi hatt fokus på over lang tid, og det er blant de tingene vi ønsker det skal satses mer på – altså at en får en innovasjon på feltet. Vi er klar over at mange av de anleggene som finnes i dag, kanskje ikke er egnet for norske forhold, men vi trenger en klar styrking av den innovasjonen som skal skje på den fronten. Vi er avhengig av å komme dit på et tidspunkt.

FKD svarer jo litt rundt. De har tilsynelatende gjort det meste, men har fortsatt et godt stykke vei igjen å gå. Og mye skjer jo med disse førstegenerasjonsmålene når det gjelder belastning på lus og rømming osv. Så det er en del ting som har skjedd i etterkant av Riksrevisjonens rapport. Vi har tro på at noe av dette skal hjelpe, men vi er langt fra det målet vi ønsker å nå.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet og Øyvind Vaksdal, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det, og takk for nyttige introduksjoner. Mitt første spørsmål går til Norske Lakseelver: Som dere påpekte, er det nå en stor andel rømt

oppdrettsfisk blant villfisk, og målet om at påvirkninger som truer laksens genetiske mangfold, skulle være på et ikke skadelig nivå innen 2010, som er hevdet, er ikke på langt nær nådd. Har vi i dag etter deres mening tilstrekkelige sanksjonsvirkemidler overfor dem som bryter regelverket, og blir disse virkemidlene i tilstrekkelig grad tatt i bruk?

Torfinn Evensen: Vi føler vel når det gjelder rømming, at vi ikke helt vet omfanget av rømmingen. Det er kanskje den største utfordringen vi står overfor. Der har arealutvalget, Gullestad-utvalget, pekt på behovet for individmerking av oppdrettsfisk. Vi ser det som svært viktig å få på plass at man i forvaltning av elvene kan plukke ut rømt oppdrettslaks både i ordinært fiske og i stamfiske, og også at man kan spore fisken tilbake til opprinnelig eier. Det er kanskje det viktigste å få på plass.

Øyvind Vaksdal (FrP): Jeg har et annet spørsmål, til Norges Jeger- og Fiskerforbund: Riksrevisjonen fastslår jo at næringen har betydelige miljøutfordringer som er av et slikt omfang at en må styrke forvaltningen. Men er det tilstrekkelig å styrke forvaltningen, eller må en også gjøre noe med regelverket? Jeg ser at dere i et brev til Stortinget, datert 26. mars i år, hevder at det må på plass strengere og mer målbare offentlige bestemmelser og reguleringer. Kan dere utdype dette?

Siri Parmann: Vi ønsker en langt sterkere politisk styring og et langt strengere regelverk når det gjelder oppdrettsvirksomheten. Vi ønsker at det skal være slutt på alle typer egenkontroll osv., at det skal være regimer for dette som ivaretar alle de ulike aspektene ved næringen. Vi mener at den typen regimer må på plass for å håndtere de miljøutfordringene som er.

Øyvind Vaksdal (FrP): Er dette spilt inn overfor departementet? De er nå i gang med å lage en ny stortingsmelding der man ser litt framover for næringen.

Siri Parmann: Vi har sendt innspill til departementet om sjømatmeldingen – ja.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det. Jeg har så et spørsmål til Miljøvernforbundet: Lakselus er et stort problem, og kjemikalier ble jo under behandling av den sluppet ut i havet uten noen som helst rensing. Du nevnte dette med lukkede havanlegg som en løsning. Er det også den beste løsningen når det gjelder lakselusproblematikken? Og er det den eneste løsningen, eller finnes det også andre kjemikalier man kan bruke, som er mindre forurensende enn dem som blir brukt i dag?

Kurt Oddekalv: For å si det veldig enkelt: Frank Nilssen er landets fremste «luseprofessor». Han holder til på Universitetet i Bergen og har fått 200 mill. kr å forske for. Nå er det litt vanskelig å få ut opplysninger, men han sier at man kan aldri vinne kampen mot lus med kjemikalier, for lusen endrer hele tiden kode, slik at den tåler det. Jeg har

vært med i kampen mot luseproblematikken i hvert fall i 15 år. Det er veldig enkelt, for fotosyntesen når ned til 30 meter. Jeg vet ikke om du husker at de prøvde med et tett anlegg inne i Hardanger, med denne tuben og de greiene. Da hentet de vann fra 15 meter. De fikk én lakselus inn i den vannstrømmen. Fisken var mye sunnere, for det er jo forferdelig for fisken å ha lus som spiser den opp, kan du si. Jeg mener, og vi mener, og våre eksperter som vi har konsultert, mener at tette anlegg som henter vann fra dypere lag, gjerne får lov til å ligge inne i en fjord i stedet for ute i havet, men på grunn av problemene med at det var så mye forurensning, har man flyttet dem ut på dypere vann. Da vil de kunne ligge der i 100 år, man vil kunne hente vann fra 50 meters dyp, vi vil kunne rense våre utslipp, og vi vil kunne ha en stabil produksjon hvor man også sikrer produksjonsforutsetninger på en helt annen måte. Det er akkurat som med oss – vi drikker ikke overflatevann, vi drikker fra en brønn. I overflaten har alt liv et stadium der det utvikler seg til en ferdig parasitt, en sykdom eller en bakterie eller hva det er. Der flyter alt rundt. Ved 50 meter er det rent vann.

Øyvind Vaksdal (FrP): Så andre typer kjemikalier er det ikke snakk om?

Kurt Oddekalv: For å si det veldig enkelt: Jeg har fulgt med på denne kjemikaliegalskapen. Det er kjemikalier som er så giftige at det flyter opp død fisk. Og er man litt uheldig med dosen, dør all laksen. Det er jo en del av disse tapene. Det er ingen kjemikalieløsning som vil hjelpe mot lusen. Det er kun tette anlegg.

Øyvind Vaksdal (FrP): Hvorfor da ikke landanlegg?

Kurt Oddekalv: Det vil også hjelpe, og selvfølgelig vil det noen steder kunne bygges landanlegg. Jeg har en holme som kalles Magnus Stangeland-holmen. Den har jeg med i et foredrag, og det er en flat øy. Magnus hadde funnet ut at nå skulle han tjene penger – han var jo inne i oppdrett til å begynne med. Da sprengete han flat en jævla flott holme ute i Austevoll, men så gikk han på ræv økonomisk og fikk ikke råd til å gjøre det ferdig, og der ligger Stangeland-holmen. Så min store skrekk i forbindelse med den første krasjen til oppdrettsnæringen er en masse flatsprengte holmer med store, tomme kar. Det er masse steder i Norge der det står tomme kar fordi man gjorde feilinvesteringer. Det er jeg livende redd for. Har man et flytende anlegg, slipper man risikoen for å få sprengt sund hele Norge. For det er et enormt areal som skal til på land. Derfor er det sjøen vi ønsker oss.

Møtelederen: Da er det Hallgeir H. Langeland og SV, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, og takk for gode innlegg! Noko av formålet med ei høyring er jo å forsøkje å komma fram til konstruktive tiltak. Siri, og for så vidt også Torfinn, var inne på Gullestad-utvalet når det gjeld merking. Men kva for fleire tiltak, med tanke på Gul-

lestad-utvalet, vil de seia det er viktig for oss å konkludera med når me er ferdige med behandlinga av denne saka?

Øyvind Fjeldseth: Også i riksrevisjonsrapporten er dette med en samlet belastning og arealdisponering ganske tungt betont. En god arealplanlegging og disponering av arealer både når det gjelder fjordforurensning, og når det gjelder hvordan lakselus sprer seg med kyststrømmer, osv., er blant de viktigste momentene også i Gullestad-utvalgets rapport. En strømkatalog er også et av de momentene som er nevnt av Gullestad-utvalget. Det er de momentene vi har vært mest opptatt av. Og så har vi dette med MTB osv., som Erik nevnte i stad, og som jeg er helt enig i. Her kommer vi med vårt forslag, som er sammenfallende med forslaget fra Norske Lakseelver, i innspill til Gullestad-utvalgets rapport.

Hallgeir H. Langeland (SV): Vil Norske Lakseelver òg kommentera det?

Erik Sterud: I tillegg til det som er nevnt om merking, og i tillegg til det med strømkatalogen, som Fjeldseth nevnte, vil jeg si at vi tror at det som går på produksjonssoner, utsettsoner og muligheten for synkronisert drift langs hele kysten, er ekstremt viktig. Det er en lei sammenheng mellom sykdomsproblemene, lakselusproblemene, og tettheten av anlegg, så det å få en samordnet drift i hele næringen, tror vi er utrolig viktig. Det griper også inn i det Riksrevisjonen peker på, at her er det altfor liten samhandling – man vurderer miljøkonsekvensene av ett anlegg, og så vurderer man miljøkonsekvensene av neste anlegg og av det tredje anlegget, i stedet for å vurdere miljøkonsekvensene av alle anleggene til sammen. Det tror jeg arealutvalget har lyst til å endre på ved hjelp av å ha disse produksjonssonene, utsettsonene og koordinert brakklegging. Det er veldig viktig.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg er ikkje uvan med at Kurt-en er sterk og klar i talen. Når det gjeld lukka anlegg, så er de jo einige om at det er ei god løysing. Men kva tidshorizont ser de for dykk? Viss kontrollkomiteen skal seia noko om ein tidshorizont når det gjeld å få til at det skal vera lukka anlegg i Noreg – kva skal me gjera, skal me påleggja avgift, eller korleis skal me løysa det for å få det på plass?

Kurt Oddekalv: Når jeg starter en kampanje, setter jeg alltid noen mål som kan virke litt høye og litt kvasse, for å få gang i det norske samfunnslivet. Vi skulle jo hatt de første lukkede anleggene, og det har vi faktisk. Så vidt jeg vet, har Marine Harvest slept ut et tett anlegg, som jeg snart skal lage rapport om. Jeg vet også at alle de store har lukkede anlegg på beddingen.

Det er ikke hokuspokus, altså. Et vanlig anlegg koster ca. 20 mill. kr, og et tett anlegg ligger på 35–40 mill. kr – altså opp mot det dobbelte – men da er tidshorizonten mye lengre. Jeg tror at man må revurdere norsk oppdrettsnæring, rett og slett. Hvis man får et anlegg som ikke forurenser og ikke lager problemer, må man revurdere næ-

ringen – hvor man kan ha dem hen – sånn at det er mest mulig tjenlig for oppdretter og for samfunnet rundt, hvis du skjønner hva jeg mener. Jeg tror ikke man trenger mer enn tre år, egentlig, fordi jeg ser at de allerede er i gang. Det er bare å dytte vann fra 50 meter og opp, rense det, og så få det inn. Det vi snakker om, er ikke rensing på mikronivå, det er partikkelrensing – før og skit.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kva meiner norske elveeigarar om tidshorizonten for lukka anlegg?

Erik Sterud: Bare for å starte: Det var ingen som spurte norske bønder om de hadde råd til å ta i bruk lukkede gjødselkjellere da det ble pålegg om det. Da var man bare nødt til å gjøre det. Det var mange som gjorde det, men det var noen som ikke hadde råd, og de måtte legge ned. Her må man komme med klare krav. Teknologirådet sier klart ifra at det ikke er gitt at den teknologien som har tatt produksjonen fra 0 opp til 1 mill. tonn, skal være den som tar produksjonen videre. Vi tror at sånn som situasjonen er nå, sånn som miljøproblemene er for næringen, er den ikke bærekraftig – det har Riksrevisjonen påpekt. Dersom det skal bli en vekst – man har jo et ønske om å bli verdens største sjømatnasjon og femdoble veksten – må det ny teknologi til. For oss kan dette ta ti år, men da blir vi stående der vi er i dag på produksjon, og det er kanskje like greit, men hvis man har et ønske om å vokse, må det komme, og da må det komme på plass fort. Som Oddekalv var inne på: Det sitter noen smarte folk i utlandet og jobber med disse lukkede anleggene allerede, så det er litt av hensynet til konkurransekraften til denne næringen også at man må starte ganske umiddelbart. Jeg tror at vi i løpet av en 5–10 år vil få se mange lukkede anlegg langs denne kysten.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Norske Lakseelver omkring resistens: Hvilke kjemikalier er det som er hovedproblemet?

Erik Sterud: Alle!

Per Olaf Lundteigen (Sp): Alle kjemikalier er ...

Erik Sterud: Ja, i praksis er de det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, men da er det et greit svar. Det er tydelig at sykdom kan bekjempes med kjemikalier som gir resistens – det er et overskyggende problem.

Du sa videre at det var «samordnet drift». Det står for meg som et uklart begrep. Det er ulike eiere – heldigvis – det er ikke monopolisert, og jeg håper vi er enige om at en ønsker å ha flere eiere innenfor denne bransjen. Hva ligger da i «samordnet drift»?

Erik Sterud: I «samordnet drift» ligger det litt av det man har begynt med under den såkalte våravlusningen på

våren, hvor alle anleggene går sammen og gjør et skikkelig løft for å få ned lakselusmengden i anleggene i den perioden villaksen skal vandre ut. Flere av tiltakene innebærer brakklegging, at kanskje alle anleggene i en eller annen sone – en produksjonssone – er uten laks en viss tid. Istedenfor å behandle seg ut av sykdomsproblemer med kjemikalier, er det forebygging som er det som fungerer. Du må på en eller annen måte få brutt syklusen mellom vert og sykdomsorganisme, og det gjør du kort og godt ved ikke å ha fisk i sjøen i en periode, slik at du på en måte brenner ut organismen.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Greit. Så det er som jakt-tider på elg det dere snakker om, altså?

Erik Sterud: Om du vil, ja!

Per Olaf Lundteigen (Sp): Fint at vi kan forholde oss til noe som er kjent for noen av oss i hvert fall.

Så var det Parmann: Dere har inngått et samarbeid med Marine Harvest – det er jo en interessant utvikling. Dere har de korrekte ordene med: Det skal være miljømessig forsvarlig, sosialt forsvarlig, økonomisk forsvarlig – det er jo tatt ut av læreboka om hvordan du skal drive enhver næring.

Dere sa at det skulle bli slutt på egenkontroll. Hva vil det si? En må vel satse på at det skal være frihet under ansvar også for oppdrettere, eller skal en her ha en kontinuerlig inspektør som sitter og passer på hele tida? Hva mener dere med det?

Siri Parmann: Vi er opptatt av at vi får på plass et regelverk som følges opp med et tilsyn som er samordnet effektivt og forutsigbart. Vi mener at det er et offentlig tilsyn som i all hovedsak må kontrollere at oppdrettsnæringen er innenfor de rammene som de skal være.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hva betyr det i forhold til sånn som tilsynet er i dag, forholdet mellom eier og offentlig myndighet? Kan du gi et eksempel på en endring som må til?

Siri Parmann: Vi mener at det ikke skal være noen form for egenkontroll. Vi mener at tilsynet skal utføres av det offentlige, og at det er den riktige veien å gå.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok. Så det skal være en næring som bare har offentlig tilsyn og ingen form for egenkontroll fra den enkelte? Har dere eksempler på andre bransjer hvor det blir praktisert?

Siri Parmann: Eh ... hvorvidt ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg stiller de kritiske spørsmålene, for det er min oppgave her, både til dere og til næringen.

Siri Parmann: Ja, jeg ser det, men vi mener at den erfaringen man har hatt med egenkontrollen i dag, og de ut-

fordringene man har i næringen, tilsier at dette er noe vi bør få på plass. Vi mener at den riktige veien å gå da, er å få på plass et system med offentlig tilsyn som fungerer, og som klarer å fange opp det som måtte være av avvik fra det de skal holde seg innenfor.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til Oddekalv til slutt: Hva er driftskostnadene ved tett anlegg kontra i dag? Jeg regner med at du har gått like grundig inn på det som det andre du har sagt. Gitt en viss prosent kapitalkost og en viss avskrivningstid, hva snakker vi da om med tanke på økning av driftskostnadsprisen per kilo laks?

Kurt Oddekalv: For å si det sånn: Det svaret har ikke jeg per i dag, fordi det ikke er gjort gode nok forsøk på det. Det jeg har svaret på, er at driftskostnaden i strøm og slikt tilsvarende det samme som lysanlegget på et anlegg. Det er det som har vært vår ærede motparts argument hele tiden, at det koster så mye strøm å drive disse propellene som skyver vann. Det har vi fått beskjed om at koster like mye som lysanlegget.

Hva et renseanlegg koster? Renseanleggteknologien er der, men de vil sannsynligvis måtte ansette noen folk på disse anleggene, for i dag er det ikke folk på dem. I dag drives tre anlegg av én person i gitte områder – en mann med dataanlegg som passer på tre anlegg. Det er jo derfor de tjener så mye penger, for de har så lave kostnader. I tillegg har de ikke folk på flåten når de kommer med fôret, som også fôrleverandørene klager veldig på, fordi det er veldig farlig når de kommer med en 5 000 tonnns båt, legger til et oppdrettsanlegg og skal pumpe fôr om bord i flåten, og det ikke er folk på flåten fordi de skal spare mest mulig penger.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er vel litt forskjellig, regner jeg med, akkurat på det punktet der?

Kurt Oddekalv: Ja, men det er blitt ganske vanlig at de forlanger at fôrleverandør skal levere uten at det er folk på flåten.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det som er den største kostnaden ...

Møtelederen: Da er tiden ute, godt og vel, så vi må gå videre til Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det og takk for redegjørelsene deres.

Først noen veldig enkle, oppklarende spørsmål som jeg gjerne vil ha en kommentar på fra alle tre: Kan vi være sikre på at rapporterte biomassetall, lusetall og rømmings-tall er korrekte?

Kurt Oddekalv: Hvis jeg kan få lov å svare på det: Vår ærede fiskeriminister gikk ut og sa vi ikke skulle ha 5 pst. økning. Samtidig stilte hun i bero en bot på 6,5 millioner som fiskeridirektør Holmefjords anlegg hadde fått for for

mye biomasse. Dermed åpnet hun for at alle oppdretterne det året – 2010 – kunne trykke hvor mye fisk de ville i anleggene uten å få bøter for det. Derfor fikk vi en produksjonsøkning – som han sier – på 46 pst. på disse årene, fordi det er der de fusker mest.

Øyvind Fjeldseth: Det var lus, rømming, biomasse – eller om vi kunne stole på de tallene som var? I all hovedsak nei. Det har mye med biomassen å gjøre, altså tellemetodene. Det er en av de tingene Riksrevisjonen påpeker også, at det er dårlig kontroll med det eksakte antall fisk som faktisk er i merdene. Konfidensintervallet rundt tallet som står der kan være ganske stort, det kan være snakk om flere titalls millioner fisk. Derfor vil de øvre tallene fort kunne bli feil også, særlig rømmingstall. Det er stort sett de store, mer merkbare rømmingene som rapporteres. I tillegg har vi et svinn av mindre fisk – smolt – som er satt ut, som enten går gjennom maskene eller på annen måte kommer ut av merdene. Det totale tallet er mye større enn de noen hundre tusen som er rapportert snitt for de senere årene – kanskje det tre–firedobbelte.

Erik Sterud: Lusetallene først: Man tar stikkprøver av fisk i merdene, og det er vel ingen grunn til å tro at det er noen vesentlig uoverensstemmelse mellom tallene og det som faktisk er riktig, så de lusetallene er nok ganske riktige. Biomassetallene er jeg litt mer skeptisk til. Som Øyvind sier, er det vanskelig med biomassekontroll. Man hører at litt av problemet for oppdretterne er at det å ligge og balansere under 780 tonn – som er det de til enhver tid har lov til å ha på en konsesjon – er vanskelig. Når vi vet at gjennomsnittlig beholdning per konsesjon årets første fire måneder var på 610 tonn per konsesjon, så sier det at da ligger de og banker oppunder MTB-grensen hele tiden. Årsproduksjonen i år per konsesjon kommer til å bli på over 1 200 tonn per konsesjon, hvor du ikke har lov til å ha mer enn 780 tonn til enhver tid, så jeg tror rett og slett det er mange oppdrettere i år som har vært litt glad for at de ikke har blitt gått etter i sømmene. Hvor mye de overskrider den, det vet jeg ikke.

I høst hadde vi to rømmingstilfeller – jeg vet ikke helt – men det ble i alle fall påvist rømt oppdrettsfisk i Hardangerfjorden som ingen meldte fra om. Det er ikke rapportert rømming. Fiskeridirektoratet har fastslått at her har vi rømt oppdrettsfisk, men ingen har meldt denne fisken savnet. Det skulle tilsi at de rømmingstallene er bare dem som er meldt inn. De er nok et minimum, det er nok de fleste enige om. Hvor mye under de reelle tallene er, vet vi ikke. Men her er det bare én vei å gå, og det er å merke denne fisken. Man kan kombinere det f.eks. med det vi kaller maksimalt tillatt utsett. Hvis du har 220 000 fisk som du får lov til å sette i sjøen, betyr det at du skal rapportere inn 220 000 merker – ikke nødvendigvis på navn, men i hvert fall et eller annet nummer. Når du da slakter fisken, tar du merkene ut igjen og sier at dette er det jeg satte i sjøen, disse merkene har jeg fått igjen etter at jeg slaktet fisken. Hvor er det da blitt av resten, kan kontrollmyndighetene spørre. Da har man et forklaringsproblem, som man i dag kan klare å ro seg unna. Med merker vil du

ikke klare å ro deg unna det. Da er resten tap, og den kan også ha rømt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk skal du ha.

Da kan man ganske enkelt konkludere med at forvaltningen har basert seg på antakelser og gjetninger. Er du enig i det, Oddekalv?

Kurt Oddekalv: For å si det veldig enkelt: Oppdrettsnæringen har selv en rapport som viser at to og en halv millioner smolt rømmer hvert år. Det er en rapport de selv har betalt for. Vi antar at mellom fem og ti millioner voksen fisk rømmer i året.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvem mener dere har hovedansvaret for at veksten ikke har vært bærekraftig? Vil noen fra Norske Lakseelver starte?

Erik Sterud: Det kan vi gjøre.

Det er politikerne. Næringen består ikke av kjeltringer. De opererer innenfor det rammeverket som finnes. Det betyr at det er Fiskeri- og kystdepartementet, regjeringen, som har ansvaret for den veksten på 46 pst. som har vært siden Lisbeth Berg-Hansen sa at hun ikke ville tillate mer vekst før lusproblemet var løst.

Siri Parmann: Vi er helt enig i det.

Kurt Oddekalv: Det er litt enkelt. Ethvert politisk parti har, etter det jeg har funnet ut, tre–fem politikere som jobber med og for næringen. De har et særlig ansvar, for de beskytter næringen mot alle tiltak som de andre politikere kommer med.

I tillegg er det klart at jeg har vært veldig kritisk til minister og direktører som er i næringen, og som tjener penger på tiltak i næringen. Jeg synes at det er litt mye bukken og havresekken i hele pakken rett og slett.

Ellers har vi fra miljøorganisasjonene forsømt oss. Vi skulle skutt mye hardere på næringen enn de små verbale angrepene vi har greid å komme med så langt.

Møtelederen: Da er det Trine Skei Grande fra Venstre som har 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Da har jeg sjansen til å få svarene på de påstandene jeg møter når jeg nevner noen av de argumentene som dere kommer med. Hvorfor er det lønnsomt for en eier, som har masse fisk han skal selge, at den stikker av?

Kurt Oddekalv: Det kan jeg svare på.

Vi hadde et eksempel på det i Troms. I Troms svømte det en søndag 222 fisk, sa oppdretteren. Jeg politianmeldte ham med en gang, og sa at minst 20 000 fisk hadde rømt. Den fisken var ILA-smittet. ILA-smittet fisk må destrueres under særskilte forhold og koster oppdretteren ganske mye penger. Jeg vet ikke om det var noen hundre tusen. Da den fisken rømte og spredte seg til alle elvene rundt om, Salangselven og andre rundt, påførte han alle villaksinter-

essene store skader. Det var smittet fisk og de lå døde alle steder. Da sparte oppdretteren penger. Vi politianmeldte ham, og han fikk en ganske kraftig bot. Jeg husker ikke hvor mye han fikk. Det er ett eksempel på hvordan man sparer penger ved å slippe syk fisk mer eller mindre ved et uhell eller med viten og vilje. Han ble tatt for «med viten og vilje».

Øyvind Fjeldseth: Spørsmålet var om en oppdretter har noe å tjene på at det rømmer fisk. Det kan ikke jeg se. Uredelige mennesker finnes det antakelig i alle næringer, men det er ikke normen – heller ikke i denne næringen. Det er ikke noe lønnsomt for en oppdretter uansett at det rømmer fisk, men det kan være lønnsomt å ikke melde fra hvis det er en mindre rømming, som ikke kan oppdages. Det har litt med det medieoppstyret som kan bli. Det må være det eneste. Jeg kan ikke se noen positive sider ved å miste fisk som en har satt i sjøen og betalt for i utgangspunktet.

Erik Sterud: Vi tror heller ikke at oppdrettere tjener på at fisken rømmer. Selvfølgelig er det et tap. Man kan si at rømmingen har ligget stabilt på noen hundre tusen individer, la oss si 300 000 individer i snitt de siste årene. Det er av et totalt svinntall på 50 millioner individer som de setter i sjøen, som blir borte hvert år. Så spørsmålet er litt feil stilt. Hvis de skal begynne å bekjempe svinntallene på 50 millioner individer, er det ikke rømmingen de må starte med. De har ikke det store økonomiske incentivet til å redusere rømmingen. De tjener ikke på rømmingen, men det er heller ikke der de ønsker å begynne for å redusere svinntallene. De har ikke noe å tjene på å redusere skarve 300 000 fisk som rømmer. For en enkelt oppdretter som lider et sånt tap, er det selvfølgelig mye. For næringen som helhet er ikke rømmingen et økonomisk problem. Derfor begynner de heller ikke der når de skal redusere svinntallene.

Kurt Oddekalv: Bare en liten bisetning til: I 2007 ga for første gang Økokrim bot til en som hadde rømming av fisk, jeg vet ikke om det var ca. 2 mill. kr. Etter 2007 datt rømmingstallene som en stein. Da sluttet oppdretterne å melde fra i stor grad.

Trine Skei Grande (V): For noen år siden testet man ut en litt forenklet forvaltningsmodell som ble kalt Trøndelagsmodellen. Har noen på den andre sida av bordet her noen erfaringer derfra – positive eller negative?

Erik Sterud: Jeg kjenner ikke til modellen – sorry!

Trine Skei Grande (V): Nei, akkurat!

Laksen er jo et mysterium. Det er derfor den er så spennende. Det er derfor noen av oss blir så fascinert av den. Hva er det vi skal gjøre for å løse det store mysteriet, hva er det den gjør når den ikke er hos oss? Hvor er den da, og hvordan påvirker spesielt det den gjør i norske elver? Kan noen fra Norske Lakseelver begynne: Hvilke grep burde vi som politikere ha gjort for å løse dette mysteriet som laksen faktisk er for oss?

Torfinn Evensen: Hvis du sikter til overlevelse i havfasen, er det de naturlige svingningene som ligger i bunn, som er de dødelige faktorene. Det er klart mye av laksen skal dø i havet – det er det naturlige utvalget. Men utfordringene de siste 30 årene er at bestandssvingningene fra år til år har gått fra å ligge høyt til å komme på et veldig lavt nivå. Det gjør at tilleggsbelastninger ved menneskelige aktiviteter som rømt oppdrettslaks og lakselus, kommer som en tilleggsdødelighet. Så vi må gjøre laksen mer robust for at den skal overleve de naturlige utfordringene den har, og samtidig takle det menneskeskapte trusselbildet.

Vi gjør vårt i elvene ved å beskatte laksen som et knapphetsgode. Før var det en overflod og i praksis nok til alle. Nå må vi beskatte laksen mer forsiktig. Sånn sett må også kravene til menneskelig aktivitet, næring, også bli strengere – enten det er revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsregulering eller det er betingelsene for oppdrettsnæringen i framtiden.

Møtelederen: Da er tiden ute, og vi er kommet til runden for oppklarende spørsmål. Da vil jeg presisere at dette er felles tid, så både spørre og svarer har et ansvar for å spørre og svare så kort som mulig.

Først er det saksordfører Jette F. Christensen, vær så god!

Jette F. Christensen (A): Eg har veldig konkrete spørsmål.

Meiner de to andre det same som Norges Miljøvernforbund når dei seier at egentleg er det slik at den einaste måten å drive berekraftig på er å ha lukka anlegg i sjø?

Erik Sterud: Vi tror at det er veien å gå i en større del av produksjonen. Derfor ønsket vi dette tiltaket om at det nå skal være anledning til å produsere såkalt stor smolt, altså settefisk opp til 1 kg i lukkede anlegg, velkommen. Vi tror det er veien å gå, og at en stadig større del av produksjonen vil foregå i lukkede anlegg, og en stadig mindre del av produksjonen i åpne anlegg, der sykdomsfremkallende organismer strømmer fritt mellom villfisk og oppdrettsfisk. Vi tror det er en forutsetning, ja, for videre vekst.

Siri Parmann: Vi støtter det, og er helt enig i det. Men vi ser ikke bort fra at det kan komme andre tekniske løsninger etter hvert. Men per i dag mener vi at lukkede anlegg er veien å gå.

Møtelederen: Da er det Øyvind Vaksdal – vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Jeg har et spørsmål til Miljøvernforbundet og Oddekalv. Havbruksnæringen er avhengig av store mengder villlevende fisk til fôr, som du også nevnte. Riksrevisjonen påpeker at dette store uttaket må være bærekraftig. Er dette bærekraftig i dag – innenfor forsvarlige rammer?

Kurt Oddekalv: 30 pst. av somalierne som er på flukt, er fiskere som er gjort arbeidsløse av europeiske og nors-

ke trålere som soper Somalia-kysten for fisk til fiskemel og fiskeolje.

Nofima, som er den fremste eksperten på fôr i Norge – i hvert fall anser vi dem for å være det – de sier at de har nok fiskemel igjen til produksjon i tre år til hvis veksten fortsetter sånn som nå. Derfor er Marine Harvest kommet til at 35 pst. er det de kan fjuske med, ta ut av marint fôr og putte inn korn, maiskolber – whatever. Det er ikke bærekraftig i dag. Den eneste bærekraftige oppdrett vil være oppdrett der du produserer fisk av fiskeslo og avkapp fra viltproduksjon. Så ordet «bærekraftig» er kraftig misbruk. Jeg liker det ikke, jeg bruker det aldri når det gjelder oppdrett – for å si det slik. Blåskjell er også bærekraftig, men i dagens form: Nei. Det er ingen grense for hvor mye fiskemel du kan putte inn, før du får en svømmende maiskolbe.

Møtelederen: Langeland, deretter Lundteigen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Vidare når det gjeld fôr: Du seier du er veldig oppteken av kjemikaliebruken, men Grønn Hverdag og andre er opptekne av GMO i fôret. Då snakkar me òg om at me får det inn i kretsløpet vårt, men du har ikkje skrive noko om det, så vidt eg kan sjå. Kva er dine kunnskapar om å bruka GMO i fôr?

Kurt Oddekalv: For å si det slik: Det er veldig vanskelig å få fatt i fôrprøver fra oppdrettsanlegg, for du må fysisk gjøre et innbrudd, og det gjør ikke vi. Men vi fikk fatt i én fôrprøve ett sted, og den var det ikke GMO-fôr i. Vi sjekket med et laboratorium i Oslo som vi visste vi kunne stole på. Jeg vet at alle de tre store fôrprodusentene søkte på nytt om tillatelse til å bruke GMO. I og med at soyaproduksjonen er såpass rotete i verden at alle har problemer med å få soya som ikke er genmanipulert, mener vi at oppdrett i dag for en stor del er tilsatt GMO-fôr. Og vi får nok GMO i maten vår på grunn av oppdrettsfisken, slik at det er nok helt klart en stor problemstilling – ja. Jeg mener at norsk oppdrett ikke kan vokse mer, jeg tror den heller må begynne å konsentrere seg om å begynne å produsere fisk som det går an å spise.

Møtelederen: Lundteigen, deretter Bekkevold.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til det siste er det vel det å si at når det gjelder GMO, er soya i jordbruk i hvert fall GMO-fritt, så jeg regner med at det skulle ikke være mer problematisk med hensyn til havbruk. Men det var bare en saksopplysning.

Det som er mitt spørsmål, er: Vi snakker her om offentlig styring, offentlig styring for å nå fellesskapets mål. Og enhver offentlig styring har betydning for eierskapet. Hvilken mening har dere tre organisasjoner om eierskap i havbrukssektoren, sett ut fra deres interesser?

Erik Sterud: Vi tror vel generelt at forestillingen om at fiskeoppdrett skal være en liten attåttnæring for bønder langs hele Norskekysten, har passert for lengst.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er ikke det vi snakker om. Vi snakker ut fra det faktum som gjelder i dag. Skal du sentralisere ytterligere, eller skal du gå motsatt vei?

Erik Sterud: Jeg tror det blir en ytterligere sentralisering.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det ønsker dere?

Erik Sterud: Vi har ikke noe ønske i noen retning, men vi tror det er det som kommer til å skje.

Møtelederen: Da snøt jeg Langeland for et oppfølgingsspørsmål, tror jeg, så han kan få anledning til å ta det nå, før Bekkevold.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det var egentlig eit nytt spørsmål.

Møtelederen: Da kan du sette deg på listen igjen. Da er det Bekkevold – vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg stilte et spørsmål i stad om hvem som hadde ansvaret, og dere var ganske samstemte i at det var politikerne som hadde ansvaret. Men hva ser dere som de største feilene som regjeringen og politikerne har gjort når det gjelder forvaltningen av havbruksnæringen de siste årene? Spørsmålet er til alle tre.

Møtelederen: Da må dere svare veldig kort – Oddekalv.

Kurt Oddekalv: Man har rett og slett sluppet det for fritt, og så har man undervurdert maktforholdene i et lite land som Norge – hvor tett forvaltningen sitter til forskerne, til eierne. Det er rett og slett for mye korrupsjon i hele systemet.

Siri Parmann: Dette har utviklet seg veldig raskt til å bli en industri, og her har man kanskje ikke hengt helt med og tilpasset regelverket til at man faktisk har gått fra at dette har vært en liten næring som har utviklet seg lynraskt, til å bli kjempestor – og en industri.

Møtelederen: Evensen.

Torfinn Evensen: Og at villaksen er en liten aktør i det store bildet her – det er én villaks tilbake til norske elver per 1 000 oppdrettslaks langs kysten. Så det maktforholdet er så ubalansert at villaksen trenger et mye, mye sterkere vern.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv, deretter Langeland.

For å prøve å sette det inn i en annen type sammenheng: Vi snakker om spredningsareal for landbruket. Kan dere sammenligne hva slags spredningsareal man måtte

ha for å håndtere den gjødselmengden som kommer av oppdrettslaksen?

Kurt Oddekalv: Et normalt oppdrettsanlegg består av fire 780 tonn konsesjoner. På et slikt anlegg produserer oppdretteren fra 4 000–6 000 tonn laks. Det betyr at det i hvert fall går mellom 200 og 300 tonn fôr ut hver uke på et ganske begrenset areal. Det som oppdrettsindustrien selv sier, er at dette tilsvarer 70 000 90 kilos slaktegris. En voksen gris trenger – nå får du korrigere meg, Lundteigen – 220 kvadratmeter helårsspredning. Det betyr at du trenger 15,5 kvadratkilometer jordbruksland for å spre næringen fra ett anlegg, og hvis ikke komiteen skjønner hvor mye gjødsel og hvor mye penger som ligger i det, har jeg undervurdert komiteens evner. Det er faktisk en enorm ressurs pengemessig sett, fordi vi har en verden som mangler nitrogen og fosfor, og dette bruker vi til å forurense havet med.

Møtelederen: Sterud.

Erik Sterud: Vi har ikke noen konkret formening om spredningsareal. Vi bare konstaterer at produksjonen av oppdrettslaks er fire ganger større volumet av alle andre norske husdyr til sammen.

Møtelederen: Parmann nikker.

Siri Parmann: Ja, jeg er helt enig i det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Langeland, deretter Lundteigen. Langeland – vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Til elveeigarlaget: De representerer jo grunneigarar og tener gode penger på oss laksefiskarar. Kva er grunnen til at de har hatt så dårleg gjennomslag i forhold til næringas gjennomslag?

Torfinn Evensen: Vi har vel hatt en relativt forsiktig tilnærming til dette med verdiskaping. Potensialet er stort. Bruttotallene i oppdrettsnæringen er store på grunn av store importkostnader til bl.a. fôr, mens verdiskapingen på en grønn virksomhet som fisketurisme er rett på inntektssiden. Der er det nettotall, nærmest, på bruttotallene. Så det er i overkant av 1 mrd. kr i omsetning knyttet til laksefisketurisme i Norge. Potensialet er vesentlig større, og den sysselsetter kanskje opp mot 2 500 mennesker gjennom hele året. Der er en betydelig aktivitet som 100 000 sportsfiskere bedriver, så det er et viktig allment gode som vi heller ikke må høste maksimalt økonomisk ut av.

Møtelederen: Da er det Lundteigen, deretter Vaksdal. Lundteigen – vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er til Oddekalv. Oppdrettsnæringa skaper jo positiv økonomisk utvikling langs kysten. Din resept var lukkede anlegg, offentlig styring. Hvordan vil du bruke offentlig styring for å nå ditt mål

om eierskap i den store bransjen som vi her snakker om?

Møtelederen: Oddekalv.

Kurt Oddekalv: Jeg mener at vi bør ha flere enn en-to aktører. Det bør være spredd på flere aktører, så jeg er veldig fornøyd med å se at Osland sitter her i dag. Han er en av dem som vi slåss med i Sogn. Jeg tror også at eierskap utvikler mye mer kreativitet enn hvis det er en eller to eiere som føler at de har hele kontrollen. I tillegg vil veldig mange av de problemene som vi slåss med i dag, være vekk, rett og slett, hvis vi får tette anlegg. Vi føler på en måte at det er et columbi egg innenfor en haug med problemstillinger – med tette anlegg, rett og slett. Vi mener at det er noe som bør pålegges. Næringen bør få beskjed om at i løpet av tre år skal anleggene ... Jeg ser jo at det ligger et signal fra ministeren når hun snakker om de såkalte grønne konsesjonene. Den eneste måten vi kan få en konsesjon til å bli grønn på, er å gjøre det som jeg vil. Så selv om jeg ikke likte at det kom nye konsesjoner, ser jeg jo på det som et signal om at noen kan finne på å søke om det og ønske det.

Møtelederen: Da er tiden for oppfølgingsspørsmål egentlig ute, men det er en spørre igjen, så jeg foreslår at vi tillater Vaksdal et spørsmål – vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk, leder.

Dere svarte jo på spørsmål fra saksordføreren, og dere var enige i funnene i rapporten, og alle svarte bekræftende på det. Men er det noe dere vil påpeke – helt til slutt – som ikke rapporten fanger opp?

Kurt Oddekalv: Ja, det vil jeg svært gjerne gjøre. Jeg vil påpeke innholdet av miljøgifter i laksen, som er den til dels giftigste maten vi har, og som ikke bør spises av gravide, osv. Jeg var litt skuffet over at de ikke har gått inn på det i det hele tatt. Ellers er rapporten, kapittel for kapittel, ganske lik vår rapport.

Møtelederen: Parmann.

Siri Parmann: Nei, vi har ingenting vi ønsker å legge til.

Møtelederen: Evensen.

Torfinn Evensen: Vi vil i hvert fall understreke at summen av alle de negative effektene for villaksen er veldig viktig å ha med seg – og det kan aldri sies for ofte. Summen av mange gode oppdrettere som driver bærekraftig isolert sett, kan selv bli ganske dramatisk for villaksen.

Møtelederen: Takk for det. Da er komiteens utspørring over, og vi er kommet til den avsluttende sekvensen, hvor dere får anledning til å gi en kort oppsummering på inntil 3 minutter. Jeg foreslår at vi begynner motsatt av

der vi startet, at vi begynner med Oddekalv og Norges Miljøvernforbund.

Kurt Oddekalv: Jeg har jo tilnavnet miljøkriger, kan du si. Men ved først å vise en problemstilling og få den opp i media slik at man får belyst problemet – kanskje litt ekstremt av og til – så setter man i gang en vei mot løsninger. Jeg har jobbet igjennom alle de andre problemene med oppdrettsanlegg, jeg har anmeldt dem for kobberutslipp, jeg har anmeldt dem for det ene, og jeg har anmeldt dem for det andre, og vi var med på at de fikk orden på daudfisken sin. Alle disse problemstillingene har jeg jobbet igjennom, og til slutt ser jeg at dette er feil. Du kan ikke holde på og jobbe med detaljer, du må se på hva det er som løser hele problemet.

Min konklusjon etter 20 års arbeid med dette er at det finnes bare én løsning, og det er en ny produksjonsform. Det går ikke an. Uansett hvor mye du maler katten og gift og haler og alt mulig, kommer du ikke vekk fra det faktum at næringen driver på feil måte, rett og slett. Åpne nøter i havet er en for stor risiko for oss andre. Jeg representerer villfiskinteressene i sjøen. Jeg elsker å få en torsk eller sei. For meg er én førsprengt sei en for mye. Når vi vet at seien går 18 km, og at det står opptil 50 tonn med villfisk under et anlegg, i gjennomsnitt 10,2 av 15 fiskeslag og spiser av de 444 kg som dumpes hver dag i gjennomsnitt fra et oppdrettsanlegg i sjøen rundt, sier det seg selv at dette ikke kan gå. Når det også ligger økonomiske incitament for oppdretteren, som da selvfølgelig er proppet av veterinærer og alle som skal leve av alt som er galt – husk på det, det er en svær næring – er det den næringen utenfor som er den største fienden min, for den lever av alt som er galt. Hvis du får tette anlegg, vil du bli kvitt mange av disse sykdommene. Det er mange av de næringene som lever rundt – jeg pleier å kalle de gribbene på kaktusen – som må finne noe annet å gjøre. Jeg føler at etter mitt arbeid med dette – og jeg har jobbet på alle felt og på alle områder med oppdrett – er det bare én konklusjon: tette anlegg – og tette anlegg fortest mulig.

Takk for at jeg fikk lov til å komme.

Møtelederen: Og takk for at du kom.

Vi går videre til NJFF og Siri Parmann. Vær så god.

Siri Parmann: Vi er opptatt av at rapporten gir en veldig god oppsummering, at det er viktig at man nå tar tak i ting og får iverksatt tiltak. Jeg tror vi må erkjenne at selv om det mangler kunnskap på en del områder, er det mer enn nok kunnskap allerede i dag til å handle, og det er behov for å handle raskt. Utfordringene, særlig knyttet til lakselus og rømming, må håndteres med en gang, ellers vil dette kunne få katastrofale følger – ikke bare for villaksen, men også for sjøørreten, hvor lakselusproblemene er kjempestore.

Per i dag er den tekniske løsningen, slik vi ser det, lukkede anlegg, og man må snarest stimulere til å få til en overgang til lukkede anlegg som gjør at man kan håndtere lakselussituasjonen langt bedre enn man gjør i dag.

Videre er det dette med merking, som har vært fram-

me flere ganger. Vi mener det er helt avgjørende at det kommer på plass, både merking som gjør at vi kan plukke ut rømt fisk i vassdragene, og en merking som gjør at vi kan spore fisken tilbake til oppdretter. Så vi er opptatt av at man med den anledningen vi nå har, tar en sterkere politisk styring på dette, får tiltakene iverksatt og får et regelverk som gjør at vi fanger opp alle utfordringene. Takk!

Møtelederen: Takk for det.

Da et det Sterud, fra Norske Lakseelver. Vær så god.

Erik Sterud: Vi fra villakssiden hører veldig ofte at både oppdretteren og villakssiden må gi og ta. Problemet er at villakssiden har dessverre ikke så veldig mye å gi. Bare årsveksten fra i fjor til i år på oppdrettsiden var på 200 000 tonn. Det er fire ganger så mye som hele den mengden av villaks som er fisket i sjø og elv de siste 50 år – den er på 64 000 tonn. Bare økningen i år er fire ganger det. Det er slike tall som vi bare snakker om.

Eks-Liverpool-spiller Vegard Heggem driver en butikk hvor han leier ut fiskerettigheter i Orkla. Der driver han en millionbutikk på 150 villaks i året. Som han sier: Jeg har ikke en villaks å gi bort. Mister jeg 50 laks, kan jeg bare stenge gården, og så kan jeg begynne å pusse sko på oldboys-laget til Rosenborg.

Hvis Sinkaberg-Hansen mister 4 000 laks, er det innenfor telleusikkerheten. De vil ikke merke det en gang. Det bare sier litt om forholdet her.

Problemet er at regelverket som oppdrettsnæringen skal operere under, har vært på etterskudd hele tiden. Veksten har vært så enorm. Man har hele tiden prøvd å flikke på regelverket for å komme seg i forkant, og så opplever næringen det som et forsøk på beinkrok fra en irriterende forsvarsspiller som kommer etterpå og prøver seg på ufine beinkroker. Det er problemet.

Arealutvalget er det første virkelige forsøket fra offentligheten på å komme i forkant, komme i en god posisjon i forsvaret, for å ta imot en fremadstormende oppdrettsnæring. Så vi tror at forslaget, disse tiltakspunktene, til Arealutvalget er nøkkelen for oppfølging. Det er veldig viktig at Arealutvalgets rapport blir lest igjen, og at det snart skjer noe med den. Det er veldig lenge siden de leverte den nå, men det har egentlig ikke skjedd så veldig mye. Så ta den på alvor!

Møtelederen: Da vil jeg på vegne av komiteen få lov til å takke dere alle for de bidragene som dere har gitt. Det er viktige innspill i den prosessen som vi er inne i, for å lage en innstilling til Stortinget.

Vi tar pause i høringen til kl. 10.35.

Høringen ble avbrutt kl. 10.15.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.35.

Høring med Marine Harvest AS, Osland Havbruk AS, Cermaq ASA og Fiskeri- og havbruksnærings landsforening, FHL

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen denne høringen i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Jeg vil kort gjenta noen formaliteter. Det er viktig å svare kort og konsist på de spørsmål man får. Vi har en lampe som hjelper til med å vise taletiden: Når det er 30 sekunder igjen, begynner den å lyse, og når den slukker, er taletiden omme. Når vi er så mange, er det veldig viktig at vi passer på å slå på og av mikrofonene, slik at vi ikke får problemer med lydanlegget.

Så vil jeg få ønske velkommen til konsernsjef Alf Helge Aarskog og miljøansvarlig Cato Lyngøy fra Marine Harvest – velkommen til dere.

Velkommen også til daglig leder Erik Osland fra Osland Havbruk. Du har med deg kommunikasjonsansvarlig Øyvind Kråkås fra Salmon Group.

Så vil jeg ønske velkommen til kommunikasjonsdirektør Lise Bergan fra Cermaq, og til Fiskeri- og havbruksnærings landsforening, som er representert ved administrerende direktør Geir Andreassen og miljødirektør Aina Valland.

Hver av dere kan holde et innlegg på inntil 5 minutter.

Jeg foreslår at vi begynner helt på topp – og jeg gir ordet til Alf Helge Aarskog fra Marine Harvest, vær så god.

Alf Helge Aarskog: Takk for det.

Først vil jeg takke for invitasjonen til høringen. Jeg verdsetter kontroll- og konstitusjonskomiteens ønske om å høre våre synspunkter.

Oppdrett av laks er en viktig næring for Norge, og perspektivet framover er lovende om næringen forvaltes bærekraftig.

Norge er verdensledende innen lakseoppdrett, med stadig økende kunnskap og spesialkompetanse på laksen som naturressurs. Med verdens økende behov for mat med lavt CO₂-avtrykk har oppdrettsnæringen et stort potensial i årene som kommer.

Generelt mener vi at Riksrevisjonens rapport er godt gjennomarbeidet og gir et bra overblikk. Vi mener rapportens funn i stor grad er sammenfallende med de utfordringer som både næring og forvaltning har identifisert.

Marine Harvest står for 22 pst. av den norske produksjonen og driver oppdrett fra Agder i sør til Bodø i nord. Vi møter derfor havbruksforvaltningen i sju fylker og et tjuetalls distriktskontorer. Vi er dermed næringens klart største tilsynsobjekt.

Forvaltningen av den norske oppdrettsnæringen har historisk vært god og er ledende internasjonalt. Men det er med forvaltningen som med oppdrettsnæringen: Dersom vi skal gå framover, må vi endre, fornye og forbedre oss.

Marine Harvest mener at forvaltningen med fordel kan bli bedre koordinert og samkjørt, slik at den tilpasses en ny og framtidsrettet struktur for oppdrettsnæringen. Skal man utnytte dette potensialet og oppfylle den politiske ambisjonen om å bli verdens fremste sjømatnasjon, må næringen drives bærekraftig. Med det mener vi

- miljømessig bærekraftig, dvs. en næring som ikke etterlater seg varige negative effekter på omgivelsene
- sosialt bærekraftig, dvs. en næring med godt samspill med sine ansatte og lokalsamfunnene der virksomhetene drives
- økonomisk bærekraftig, dvs. en næring som leverer gode nok økonomiske resultater til å kunne sikre verdiskaping til videre investering og drift i Norge.

Marine Harvest er klar på at problemet med rømming av fisk fra anlegg og utslipp av lakselus, som senere kan belaste vill laksefisk, må løses.

Bestanden av villaks i norske elver har vist en negativ trend siden 1980-tallet. Riksrevisjonen slår fast at denne nedgangen i hovedsak kan tilskrives svak overlevelse i havet. De to siste årene har derimot vist en meget gledelig utvikling for den norske villaksbestanden.

Bildet av hvordan det står til med villaksen varierer fra år til år og fra elv til elv. Det er derfor nødvendig med kunnskap innen mange felt for å forstå hvordan en kan sikre enda bedre forhold for villaksen.

Hva skal til? Marine Harvest støtter ambisjonen om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. For å oppnå dette må Stortinget sørge for at Norge har

- verdens beste havbruksforvaltning, herunder ett havbruksdirektorat som koordinerer og utøver alt tilsyn. Dette vil profesjonalisere både næring og forvaltning.
- etablert tilstrekkelig store forvaltningsregioner samkjørt med næringens framtidige struktur
- etablert en egen utdanning for å utdanne det vi kaller havbruksinspektører
- et samlet, effektivt og forenklet regelverk som gir tilstrekkelig forutsigbart tilsyn
- ett offentlig regelverk som åpner for utvikling, testing og investering i miljøvennlig teknologi
- høy fagkunnskap om havbruk og miljø
- likebehandling på tvers av landsdeler og selskaper.

Marine Harvest ser det som naturlig å være en sentral aktør i den framtidige utformingen av norsk oppdrettsnæring og bidrar gjerne med innspill til utviklingen av verdens beste havbruksforvaltning. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Osland Havbruk AS. Jeg gir ordet til Erik Osland. Vær så god.

Erik Osland: Takk for invitasjonen. Osland Havbruk holder til i Bjordal – på sørsiden av Sognefjorden i Høyanger kommune. Bedriften er den eldste rendyrkede oppdrettsbedriften i landet. Den ble startet i 1962 av Erling Osland. Jeg er nå tredje generasjon eier og leder i bedriften som i dag har 23 ansatte og er en hjørnesteinsbedrift. Vi har eget settefiskanlegg og er medeiere i landbasert kveiteoppdrett.

Da bedriften ble startet i 1962, var det få som trodde at dette skulle bli en stor og viktig næring. Det gikk flere tiår før oppdrettsnæringen ble tatt fram som en ny, sterk kystnæring og et grunnlag for vekst i distriktene. Målet var å skape arbeidsplasser og produksjon av god og sunn mat. Mange av samfunnene som var blitt sterke innen oppdrett, var fortsatt i stor grad selvbergingsamfunn basert på

jordbruk og fiskeri. Oppdrettet er arven etter fiskerbonden og ble broen over i en ny tid for mange fiskerbønder og lokalsamfunn.

Erling Osland var ikke bare pioner innen praktisk fiskeoppdrett. Han var også en pådriver for å få på plass organisasjoner i næringen og en god forvaltning. En god oppdrettsnæring vil komme både samfunnet rundt og stor-samfunnet til gode. Gjennom nettverket Salmon Group har vi gått sammen med 42 andre lokaleide oppdrettsbedrifter for å sikre konkurransekraft og å bli hørt i diskusjonen om næringens framtid.

Vi opplever at næringen har gjennomgått en rask profesjonalisering gjennom de årene vi har drevet. Spesielt gjennom de siste 20 årene har man gått fra å være en fersk næring til å bli en etablert og selvbevisst næring. Næringen har hatt en fantastisk produksjonsvekst, men også hatt en sterk evne til å utvikle botemidler mot sykdom, til å bruke ny teknologi og å etterkomme krav fra myndighetene. På anleggssiden har man tilpasset seg med store enheter og bedre egnede lokaliteter gjennom innovasjonsevne og kapitalkrevende løsninger. Det siste store løftet vi er i ferd med å gjøre, er sertifisering av hvert enkelt anlegg. Hovedhensikten med denne storoffensiven er å minimere risiko for rømming. Rømming av fisk er en av de verst tenkelige hendelser for eiere og ansatte. Det representerer et stort tap både på kort og lang sikt og blir som regel etterfulgt av svært krevende prosesser. Gjennom strenge krav til internkontroll, risikovurdering og prosedyrekartlegging minimerer man i dag sjansen for rutinesvikt. Fiskeridirektoratet, arbeidstilsyn, mattilsyn, Fylkesmannens miljøvernnavdeling og Klif kommer alle på besøk og kontrollerer at disse retningslinjene blir fulgt. Rømming må alltid ses på som enkelthendelser. Derfor hadde man tidligere en rømmingskommisjon som gikk inn i hvert enkelttilfelle og lette fram årsak. En slik kommisjon vil vi gjerne ha igjen for å frigjøre oss fra påstander om at det er strukturelle eller holdningsmessige problemer som ligger bak at rømming kan skje.

Riksrevisjonens arbeid er omfattende. Man har gått igjennom de konklusjonene som er tilgjengelige for næringens miljøpåvirkning, målt opp mot politiske satte mål. Like fullt er det grunn til å minne om at en del av premissleverandørene for forvaltningen av næringen har ropt ulv lenge og ofte – uten at det har vært observert noen ulv. Villaksbestander som skulle ha blitt utryddet som utvandrende smolt, har frimodig vendt tilbake for å gyte. Ut fra ropet om ulv har Riksrevisjonen konkludert med at man ikke i stor nok grad er i beredskap for at ulven kan komme. Problemet er at de samme premissleverandørene ikke har vært i stand til å si hva som skal til for å gjøre oss trygge mot ulven. Vi har ikke fått på plass skikkelige bærekraftindikatorer for næringen. Vi vet ikke hvilken miljøpåvirkning som vil være bærekraftig og har dermed tynt grunnlag for å velge metoder og gjøre investeringer. Forvaltningen trenger fastlagte grenser å forholde seg til, og vi trenger en forutsigbar, kunnskapsbasert forvaltning å samarbeide med. For de lokale selskapene handler det om å få være med og ta del i vekst i næringen og å bidra til sysselsetting og verdiskaping lokalt og nasjonalt. Det er

ikke bare myndighetene som stoler på at vi skal gjøre det på en god og bærekraftig måte. Vi er ute i våre lokalsamfunn hver dag og møter disse forventningene. Vi ønsker et godt samarbeid med forvaltningen – med helhetlige og langsiktige tanker – om hvordan vi kan utnytte de naturgitte fortrinnene vi har, til å bli verdens fremste sjømatnasjon. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Lise Bergan som er kommunikasjonsdirektør i Cermaq AS. Vær så god.

Lise Bergan: Takk for invitasjonen hit. Cermaqs konsernsjef Jon Hindar er på en lenge planlagt reise i Vietnam, så han kan dessverre ikke være til stede her i dag.

Både regjeringen og Riksrevisjonen legger til grunn at oppdrettsnæringen skal vokse og bidra til matforsyning, velferdssamfunnets økonomi og arbeidsplasser i distriktene. Det er positivt at rapporten fokuserer på hvordan vi kan utvikle forvaltningen, slik at en betydelig økning i oppdrett kan gjøres på en bærekraftig måte.

Jeg vil først si litt om næringens fotavtrykk og bærekraft og deretter noe om hvordan vi ser på forvaltningen.

All matproduksjon har et fotavtrykk, og skal næringen oppfylle samfunnets krav og forventninger om bærekraft, må disse defineres klart. Og det er myndighetene som må definere hvilket fotavtrykk som aksepteres. I departementets strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring legges det opp til at det skal utvikles indikatorer som definerer bærekraftig havbruk. Det er viktig, og det er riktig. Men det er avgjørende at slike indikatorer for bærekraft måler de rette forholdene på en rett måte og fastsetter rette grenseverdier. Til dette trengs det mer forskning og mer kunnskap.

Den offentlige debatten om oppdrettsnæringen er dessverre preget av polarisering og konflikter, og vi synes det er veldig uheldig. Det vi som næring trenger, er jo å vite hva som er de faktiske forholdene – den faktiske situasjonen – og at det legges til grunn slik at kravene til næringen ivaretar muligheten for vekst innenfor hensynet til miljø og havets og kystsonenes bæreevne.

Så over til forvaltningen. Vi ser to hovedutfordringer i dagens organisering av forvaltningen. Den ene er dobbeltroller. Vi tror det er viktig å skille tilsynsvirksomhet fra den myndighet som skal sette rammebetingelser og bidra til næringens utvikling. Den andre er å få til en enhetlig forvaltning innenfor en desentralisert forvaltningsstruktur. Det finnes mange tilfeller av ulik praksis, og det ligger en innebygget svakhet i det at ikke alle distriktskontorer kan være eksperter på alle områder. Også i gjeldende regelverk er det behov for presiseringer og utfyllende bestemmelser. MTB – maksimalt tillatt biomasse – er tatt opp her tidligere – og vi er enige i at det er eksempel på at regelverket med fordel kunne vært mer presist. Det skal ikke være opp til hver aktør å legge inn ulike omregningsfaktorer for å komme fram til MTB. Klare definisjoner ville gjort det enklere å følge regelverket og også å kontrollere. Også innenfor etterlevelse av regelverket kan forvaltningen bli enda bedre. Havbruk er en ung næring, sies det

ofte. Men det bør like fullt kreves profesjonalitet av alle aktører. Mangel på rapportering og mangel på oppfølging av regelverket skal det slås ned på. Det er slik vi kan styrke hele næringen.

Siden sykdom og lakselus er noe rapporten er opptatt av, vil jeg si noe nærmere om dette. Gullestad-rapporten foreslo en inndeling i store soner for å hindre sykdommer, og det støtter vi. Vi mener i tillegg at det er viktig at det stilles krav om at smolten som settes ut, kommer fra stamfisk hvor man har testet, screenet, for forekomster av smittestoffer – patogener – for de sykdommer man ikke vil ha i den sonen. Det vil redusere risikoen for at man får smitte inn i sonen, og ved et sykdomsutbrudd bør fisken tas ut umiddelbart. Vi tror at praksis ikke har vært streng nok, og at dette har ført til større forekomst av sykdom i næringen.

Når det gjelder lus, er ikke soner det sentrale, slik det er for sykdommer. Her er det avgjørende å drive en koordinert forebygging og behandling mot lus innenfor et område. Vi har virksomhet i Nordland, hvor våre anlegg ligger nokså alene, og der har vi god erfaring gjennom 12 år for at koordinert behandling er bra når det gjelder å håndtere lus. Målet er selvfølgelig at samlet smittepress på sjørørret og utvandret smolt skal være på et akseptabelt nivå og ikke ha bestandsregulerende effekt.

Oppsummert: Forvaltningen må ligge i forkant. God forvaltning er nødvendig for at næringen skal kunne vokse betydelig på en bærekraftig måte. Regelverket, som i hovedsak er bra, må hele tiden utvikles løpende. Vi synes det er en gal vei å gå i retning av kollektiv avstraffing, f.eks. i forhold til rømming, nettopp fordi det er viktig å ansvarliggjøre den enkelte aktør.

Og helt til sist, siden Cermaq også har en betydelig fôrproduksjon, vil jeg bare si meg enig med Riksrevisjonen, som peker på at fiskekvoter må fastsettes på et bærekraftig nivå. Det har ikke vært tilfellet for makrell, så makrell fyller ikke våre krav til bærekraftige råvarer, og vår fôrproduksjon avstår da fra å bruke makrell som råvare i fiskefôr.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening, FHL, og Geir Andreassen – vær så god.

Geir Andreassen: Aina Valland tar det innlegget.

Aina Valland: Takk for invitasjonen.

FHL deler regjeringens målsetting om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Norge har gode naturgitte forhold for dette, og veksten i framtiden vil først og fremst komme fra havbrukssektoren.

Det er to hovedårsaker til at det er riktig og viktig å utvikle havbruk. På den ene siden bidrar vi til økt sjømattilførsel til mange land, og samtidig styrker vi norsk økonomi og utviklingen av velferdsstaten Norge. Så forstår alle at veksten må skje på ansvarlig vis. Sjømatproduksjonen må, som all annen matproduksjon, være miljømessig, økonomisk og sosialt bærekraftig.

Havbruksnæringen har blitt bedre på en rekke områder,

bl.a. innen håndtering av lakselus og rømming. Den har i løpet av 40 år lyktes med å bygge opp en matproduksjon som er tre ganger større enn samlet norsk kjøttproduksjon, fordi næringen er løsningsorientert, vi har en dyktig forvaltning, vi har et veldig strengt regelverk og forskningsmiljøer som har bidratt med nødvendig kunnskap.

FHL har, i likhet med Riksrevisjonen, etterlyst konkrete miljøkriterier som næringen skal styres etter, dvs.: Hva er akseptable fotavtrykk? Men all form for menneskelig aktivitet har en påvirkning på miljøet, og det gjelder også for produksjon enten det er korn, kjøtt eller fisk. Vi er helt avhengige av å kunne bruke av naturens ressurser, og dermed også helt avhengig av å opptre og utvikle oss på naturens premisser. Næringens erfaringer viser at å drive i samspill med naturen også fremmer produktiviteten og økonomien i næringen.

For norsk havbruksnæring er det en forutsetning at en skal drive produksjon slik at fotavtrykkene er innenfor akseptable rammer. Det er avgjørende for næringen at kriteriene er basert på oppdatert og helhetlig kunnskap, men dessverre mangler det en del kunnskap som må ligge til grunn for fastsetting av slike miljøkriterier. Det gjelder både i hvor stor grad lakselus påvirker villaksen og i hvor stor grad innkryssing av rømt laks påvirker overlevelse av laks i elven.

Når man skal sette inn riktige tiltak for å gjøre Norge til verdens fremste sjømatnasjon og ha bærekraftig produksjon, må myndighetene sørge for at man har kunnskaper nok til å gjennomføre en slik politikk. Myndighetene må derfor satse mer på forskning, også internasjonalt.

Riksrevisjonens arbeid inkluderer data fram til første halvår i 2011. FHL ber om at kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling også omhandler faktabasert informasjon som har kommet etter den tid. Det gjelder bl.a. forholdene når det gjelder næringssalter. Der sier Riksrevisjonens rapport at konsekvensen av de samlede utslippene fra havbruksnæringen er uavklart. FKD, i samråd med Miljøverndepartementet, nedsatte en ekspertgruppe som la fram sin rapport i desember 2011. Den konkluderer bl.a. med at i eksempel fjordene Hardangerfjorden og Boknafjorden er konsentrasjonen av næringssalt innenfor grensen for god til meget god status etter kriterier som Klif har fastsatt.

Riksrevisjonen hevder også at det nå er en høy andel av rømt oppdrettsfisk blant villfisk. Der er det viktig å påpeke at vi stadig får rapporter om redusert innslag av rømt laks i elvene. Det er svært gledelig, for det viser at de tiltakene som næringen har iverksatt, har effekt. Den nullvisjonen som næringen og forvaltningen deler, er det som er hovedfokus for å hindre rømming, og rømmingsstatistikken viser at tallene går nedover.

Havbruksnæringen har også et mål om at lakselus ikke skal påvirke verken villfisk eller oppdrettsfisk negativt. Gjennom en koordinert innsats har en oppnådd en betydelig reduksjon i lusenivåene i havbruksanleggene når villsmolten går ut om våren.

FHL mener at vi generelt sett har en dyktig forvaltning. Vi har et omfattende regelverk og kontrolltilsyn. Det er viktig at det legges til rette for ytterligere kunn-

skapsoppbygging hos disse, og at en jobber videre for å få et helhetlig tilsyn og en bedre koordinering av tilsynsaktiviteten. Forvaltningen av havbruksnæringen er flerdelt, og forvaltningsinstitusjonene bygger sine vurderinger på ulike fagmiljøer. Det kan være en utfordring i enkelte sammenhenger, for i havbruksnæringen har både Mattilsynet og Fiskeridirektoratet i oppgave å utvikle næringen og føre tilsyn. Innen petroleumsnæringen er rollene delt i OD og i Petroleumstilsynet. Vi lurer kanskje på om havbruksnæringen også kan være tjent med ett sjømatdirektorat og ett sjømattilsyn. Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Mange takk for det.

Da går vi over til det som er komiteens utspørring, og først ut er komiteens saksordfører, Jette F. Christensen. Jeg presiserer at det er utspørreren selv som styrer sin egen tid uten innblanding fra komitélederen. Christensen vær så god, du har inntil 10 minutter til disposisjon.

Jette F. Christensen (A): Takk skal du ha, leiar, og tusen takk for alle utgreiingane og for at de er her – det er viktig for oss.

Det blei sagt innleiingsvis at verkelegheitsforståinga og debatten ofte er prega av at ein sit på kvar si tue og har ulikt bakteppe når ein går inn i debatten og har ulike interesser å forsvare. Det er det vanskeleg å vere ueinig i. Eg vil gjerne at de skal kommentere raskt rapporten som ligg til grunn for høyringa – Riksrevisjonen sin rapport. No sa Marine Harvest klart og tydeleg her at dei meiner at det var ein god og grundig rapport, og at dei er einige i innhaldet. Eg vil berre at de andre skal kommentere kort om de meiner at Riksrevisjonen her beskriv verkelegheita på den måten de meiner ho skal oppfattast. Me kan begynne med Osland, så Cermaq, og så FHL.

Øyvind Kråkås: Ja, vi mener at Riksrevisjonen har gjort et stort og grundig arbeid med den rapporten som er levert. Riksrevisjonen tar også opp at det er en del diskusjon om en del punkter her. Noe av den diskusjonen går på tallmaterialet man bruker, grunnlaget man har for forvaltningen. Vi synes også det vil være naturlig at en fulgte sporet videre og reviderte også disse punktene.

Lise Bergan: Ja, jeg tror det gir en i hovedsak riktig virkelighetsbeskrivelse. Som det ble sagt, er det usikkerhet rundt noen punkter. Man kan diskutere nyanser, men i all hovedsak: Ja, lus og rømming er utfordringer som næringen må takle.

Aina Valland: Riksrevisjonens rapport påpeker akkurat de samme forholdene som næringen selv er opptatt av, og det viser at de tiltakene og det fokuset næringen selv har, er riktig. Så er det nyanser her, som vi også har påpekt, i forhold til det jeg hadde i innledningen, at det kanskje ikke er helt oppdatert kunnskap på alle felter her. Men stort sett: Hovedpoengene i Riksrevisjonens rapport og forholdene der er relevante.

Jette F. Christensen (A): Godt. Eg ville berre vite at vi snakka om dei same problema og dei same utfordringane og – ikkje minst – dei same ynska om løysing. De høyrte kanskje at me har hatt nokre interesseorganisasjonar inne, og me har snakka litt om framtida og tiltak. Alle som har vore inne, var einige om at den beste løysinga og måten å stoppe rømming og sykdomsproblem på, er lukka flytande anlegg. Kan de i tur og orden – viss me begynner med Marine Harvest – kommentere det, ut frå at det dei meinte, var at lukka flytande anlegg var den einaste måten å få bukt med dei store problema me står overfor.

Cato Lyngøy: Vi jobber fortløpende med rømmingsproblematikk og lusproblematikk. Vi ser at lukkede anlegg kan ha noe for seg, særlig i første del av produksjonen. Derfor har vi også tatt initiativ til et prosjekt som studerer nettopp det vi kaller for postsmoltfasen og uttesting av såkalte pilotanlegg. Dermed vil den eksponerte fasen i åpne anlegg bli mindre. Det som er utfordringen, er at ingen av de pilotene som blir tilbudt næringen i dag av typen lukkede anlegg, kan ligge på en standard norsk lokalitet. Det betyr at det er et betydelig utviklingsløp foran oss før vi kommer i posisjon til at vi faktisk kan svare på spørsmål om det er løsningen.

Erik Osland: Ja, jeg er helt enig med Marine Harvest. Vi jobber òg med forskjellige løsninger, men det ligger langt fram. Det er lett å tenke seg at det er en god idé, men den nota som vi jobber med, er ikke helt en sånn sildestengnot. Det har vært stor utvikling de siste årene. Linet i den nota er faktisk veldig sterkt, og det er veldig genialt. Vi har et naturlig fortrinn i å drive med oppdrett sånn som vi gjør det i dag, så derfor må vi ikke slippe noe som fungerer veldig godt.

Lukket anlegg behøver ikke å være rømmingssikkert når det kommer en storm, som vi hadde f.eks. forrige vinter.

Lise Bergan: Jeg tror det er farlig å forskuttere én teknologisk løsning. Det skjer veldig mye teknologiutvikling i næringen, og lukkede anlegg er én av dem.

Vi har testet ut en pilot hos oss. Det er, som du sier, mye krefter i sjøen, og har du et lukket anlegg, er det mye krefter som tar i det anlegget. I British Columbia i Canada har vi også virksomhet, hvor vi ikke tester lukkede anlegg. Der var det en storm tidligere i år, hvor det ene anlegget som hadde rømming, var et lukket anlegg. Alle åpne, nettbaserte anlegg klarte seg.

Så et lukket anlegg er ikke noen garanti mot rømming. Men det er en spennende teknologi som bør testes ut og ses på, sammen med veldig mange andre retninger innenfor teknologi.

Aina Valland: Jeg har lyst til å henvise til Teknologirådets rapport som kom ut tidligere i år. Der er de veldig tydelige på at lukkede anlegg ikke er kommersielt tilgjengelige, og at det bør være politisk uaktuelt å pålegge lukkede anlegg, men at man bør øke innsatsen på forskning når det gjelder å videreutvikle både dagens merdbaserte teknolo-

gi og lukkede anlegg, for å få testet ut om det er grunnlag for det. Den tankegangen støtter vi også, samtidig med at vi støtter de poengene som er her.

Jeg har lyst til å si at det foregår veldig mye teknologitvilling basert på eksisterende plattform, f.eks. forbedring av nøter – å sy inn kobbertråd i nøtene sånn at du får beskjed hvis det er et brudd i den kobbertråden så du kan gjøre tiltak fort, og f.eks. med tanke på rømming. Det er eksempler på tiltak mot lus: å ha skjørt rundt anleggene sånn at lakseluslarvene farer forbi og ikke møter fisken i anleggene, leppefisk, laserskyting av lusa som sitter på oppdrettsfisken, og bruk av spyling av fisken ved at du tar den opp og spuler den og fører den tilbake i nota igjen. Dette er eksempler på ikke-medikamentell behandling, for det næringen ønsker å komme seg vekk fra, er bruk av medikamentell behandling.

Jette F. Christensen (A): Takk for det.

Eg opplever at de alle saman seier at det er eit ynske i næringa om å drive berekraftig, økonomisk og miljømessig – det har eg eit inntrykk av. Som politikarar er det viktig for oss at de har dei verkemidla, og at de blir gjeve moglegheit til å gjere det.

I riksrevisjonsrapporten som ligg føre nå, er det eit svar frå departementet som skisserer opp ein del tiltak – nokre er sett i verk, og nokre kjem. Etter å ha sett på dei tiltaka, som eg antar at de har gjort sidan det er den rapporten som ligg til grunn for høyringa, vil de seie at dei tiltaka som blir skisserte nå, er gode tiltak som kjem til å gjøre dykk ytterlegare i stand til å drive berekraftig?

Alf Helge Aarskog: Jeg regner med at du tenker på tiltak som 200 000 fisk som maks antall per merd osv. – at det er de tiltakene du refererer til?

Hvis vi kan ta det med maksimum på 200 000 fisk per merd først, er det klart at det er et tiltak som reduserer risikoen for enkelthendelser umiddelbart. Men det er kanskje et tiltak som ikke nødvendigvis gir de rette incentivene til å utvikle sikker merdteknologi. Det kan jo være at du, hvis du hadde en merd som var lukket og inneholdt 500 000 fisk, som du var 99 pst. sikker på at det ikke ville rømme fisk fra, hadde en rettere økonomisk drivkraft for utvikling.

Så ja: Umiddelbart er de tiltakene riktige risikomessig sett, men det kan også tenkes lenger fram i tid når det gjelder incentiv og utvikling av sanne tiltak.

Møtelederen: Det er 30 sekunder igjen av tiden, så hvis andre skal svare, må de svare fort.

Geir Andreassen: Jeg vil si det slik at det sannsynligvis er de tiltakene som næringen på eget initiativ gjennomfører med hensyn til lus og rømming, som er de to kritiske faktorene, som er de mest viktige her.

På lus har vi detaljerte krav, og det foregår, som vi har vært inne på, veldig tung investering i å utvikle dagens teknologi for å håndtere luseproblematikken bedre. Det regner vi med skal gi store resultater i løpet av rimelig kort tid. I tillegg har vi sannsynligvis den største sam-

ordnede aksjonen i norsk næringsliv gjennom den koordinerte lusehåndteringen som vi gjør. Dette kommer til å gi resultater – og de kommer ganske fort nå.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Øyvind Vaksdal og Fremskrittspartiet, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det, og takk for gode innledninger.

Mitt første spørsmål går til Marine Harvest, som har levert et innspill sammen med Norges Jeger- og Fiskerforbund. Det er jo prisverdig at en kan komme til enighet om felles målsettinger.

En av tingene vi kan lese her, er følgende:

«Næringen har hovedansvaret for å løse problemene med rømming og lakselus fra oppdrettsanlegg og jobber kontinuerlig med dette. Men de siste årenes erfaringer både i Norge og i andre land, viser at næringens utvikling på dette område skjer raskere når myndighetene er aktive pådrivere.»

Hva er det dere savner fra myndighetenes side når det gjelder å være aktiv pådriver her?

Cato Lyngøy: Jeg tenker at næringen kan løfte seg når det gjelder både lus og rømming, med fellesprosjekter, som vi har rekke eksempler på i næringen, bl.a. innen lus, som det var sagt her, og også innenfor rømmingstiltak.

Men når næringen løfter seg og klarer å holde en høyere standard, er det enormt viktig at forskriften og forskriftskravene også følger på, sånn at det blir en mal som gjelder for hele næringen og ikke bare de som er pådrivere.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Et annet spørsmål jeg har, er til FHL. Vi er jo kjent med at næringen har betydelig verdiskapning og god lønnsomhet. Samtidig ser vi at det er stort svinn i næringen, og det er hevdet her tidligere i dag at det forsvinner kanskje 50 millioner individer årlig.

Mitt spørsmål er derfor: I hvor stor grad påvirker denne store lønnsomheten at en gjerne ikke har det nødvendige fokus på svinn og tap som følge av rømming og fisk som dør?

Geir Andreassen: Nå er det slik at lønnsomhet også i norsk havbruksnæring varierer over tid, og det er helt riktig at næringen har hatt god lønnsomhet de siste årene. Men det er ikke noe statisk bilde, det at det er en næring som hele tiden presterer veldig gode resultater. Det er en næring som er ekstremt eksponert for konkurranse – konkurranseforhold mot andre produksjonsland og mot andre matvaresorter, ikke minst landbruksproduksjon med betydelig statlig støtte. Så dette er en næring som hele tiden må være konkurransedyktig.

I jakten på å være konkurransedyktige leter også bedriftene etter alle muligheter for å holde kostnadskontroll. Jeg tror ingen skal falle for fristelsen å tro at dette er en næring som er så lønnsom at man på mange måter lar marginene forsvinne ut fordi man ikke er opptatt av det. Uten

at jeg er noen ekspert på landbruksproduksjon, har jeg i hvert fall fått forståelsen av at det svinnet som vi har innenfor norsk havbruk, er på linje med et svinn som man opererer med i annen matproduksjon, dvs. sammenlignbare matproduksjoner på landbrukssiden.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Over til noe helt annet. Havbruksnæringen er avhengig av store mengder viltlevende fisk til fiskefôr, og i Riksrevisjonens rapport understrekes det at alle de viltlevende ressurser som inngår i fôret, må være fra bærekraftige fiskerier. Tar næringen generelt og fôrproduzentene spesielt hensyn til dette? Vi har tidligere hørt fra en organisasjon her at dette på ingen måte var bærekraftig.

Kanskje Cermaq først.

Lise Bergan: Jeg svarer gjerne på det. Jeg kjenner meg ikke igjen i disse somaliske flyktningene og fiskerier. Vi rapporterer hvert år hvilke bestander vi fisker fra, og hvor store volumer vi tar fra bestandene. Det finnes i vår bærekraftsrapportering. Vi legger vekt på innspill på hva som er lovlige kvoter, hva som anbefales av ICES, av peruanske og av chilenske myndigheter. Nå nylig har peruanske myndigheter stoppet fiske etter ansjøveta. Det har gjort at prisene har øket i været. Det kan være problematisk å forholde seg til, men det er jo veldig bra, for det betyr at myndighetene faktisk håndterer fiskebestandene på bærekraftig måte. De sier stopp i fiske når det ikke er grunnlag for å fiske ytterligere.

Fiskemel- og fiskeoljeproduzentene har laget en internasjonal standard for ansvarlig fiske, som vi som førselskap har vært med og støtte opp om. Hoveddelen – rundt 70 pst. – av vårt kjøp av marine råvarer er sertifisert etter denne standarden.

Geir Andreassen: Hvis jeg kan følge opp det: Det er også sånn at fôrindustrien kjøper sine råvarer fra mel- og oljeindustrien. Den har vi noen fabrikker av i Norge, og det er fabrikker som er sertifisert også på miljøområdet etter internasjonale standarder.

Vi hører også denne diskusjonen og disse påstandene om at man ikke skjeler til hva som skjer i andre land. Det må jeg ærlig si er tull og tøys. Industrien forholder seg til de enkelte lands myndigheter og deres reguleringer. I Norge forventer vi at alle skal forholde seg til de norske reguleringene, de norske fiskeribestemmelsene. Det samme gjør industrien som driver i Peru og Chile, i Sør-Amerika. De forholder seg til de nasjonale retningslinjene.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Hallgeir H. Langeland og SV, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Marine Harvest først: Det er veldig konstruktivt at de og Jeger- og Fiskerforbundet har blitt enige om ei halvanna sides utsegn, som sjølv sagt ikkje er veldig konkret, men noko av det er konkret. Det er ein ting som ingen av dykk for så vidt har snakka om i forhold til det de skriv her, og som høyrest fint ut, «sikrer miljømessig bærekraft og åpner for utvikling, testing

og investering i ny, miljøvennlig teknologi». Eg vil gjerne at de utdjuar litt kva det punktet betyr.

Så òg eit konkret eksempel i forhold til utsleppsbiten, som ingen av dykk har snakka noko om, frå mitt fylke, Rogaland, der ein fiskar som fiska sei, måtte gje opp fisket fordi seien var øydelagd av merdane – den tok for frå merdane bl.a. Ein kommentar til kva ein må gjera på utsleppsida?

Alf Helge Aarskog: Jeg vil først kommentere litt i forhold til Jeger- og Fiskerforbundet og konkrete tiltak som vi jobber med for å redusere problematikken rundt rømming/lus. Ett konkret tiltak – jeg kan ikke nevne alle, for vi har 89 prosjekter gående på det – som gir gode resultater: Vi bruker bølgetanken hos SINTEF nå, der vi tester merder og dynamikk i forhold til bølge og ny innfesting og bunnring, som ser ut til å gi en atskillig sikrere konstruksjon i sjø enn før.

Når det gjelder lus, er vi pionerer innen leppefiskoppdrett. Vi har brukt titalls millioner på berggylt for å få berggylter til å ta lus. Samtidig utvikler vi nå sammen med Lerøy og Salmar en laser som skyter lus i sjø – det høres ut som science fiction, men det er høyteknologi og optisk teknologi på lasersiden. Vi bruker også hydrogenperoksid, som høres ut som gift, men som når du bryter det ned, er H₂O₂, altså vann og et ekstra oksygenmolekyl, altså veldig miljøvennlig ved behandling av fisk for lus.

Så det skjer en rekke tiltak på denne siden. Samtidig har vi vært ganske aktive i forhold til f.eks. vossolaksen, og støttet Vosso med å bygge opp en laksestamme der, som ser ut til å ha suksess, basert på et samarbeid mellom elveeierlag og oppdrettere, der vi bruker den teknologien som vi kjenner til og de kjenner til, for å få mer fisk tilbake igjen til elv. Jeg tror at hvis næring og Jeger- og Fiskerforbundet, eller WWF, som vi også jobber sammen med – seriøse organisasjoner, skikkelige organisasjoner – jobber sammen, kan begge ha nytte av det.

Når det gjelder utslipp, er det klart at vi ligger under et regime der vi tester våre anlegg i forkant av oppstart i forhold til hvordan det ser ut på bunnen under anleggene. Den analysetypen er kalt MOM-undersøkelse, det er navnet på den. Den er referert til i Riksrevisjonens rapport. Vi tester under full produksjon hvordan det ser ut under anleggene, og så tester vi i etterkant av produksjonen hvordan det ser ut. Da er det en skala fra en til fem, og hvis det er ille under anleggene, må en redusere eller stoppe virksomhet. Så dette er nøye fulgt opp.

Når det gjelder sei, er det riktig at det har vært noen episoder, spesielt i Rogaland, av alle ting. Hvorfor det er spesifikt i Rogaland, er rart. Jeg har bodd på oppdrettsanlegg selv og spist både torsk og sei som er fisket rett utenfor anlegget, som har smakt helt fortreffelig. Jeg vet at det blir sett på denne saken, og jeg har ikke hørt så veldig mye om den i den senere tid. Så om den er løst eller ikke, vet jeg ikke.

Hallgeir H. Langeland (SV): Kan FHL òg kommentera det med utslepp?

Aina Valland: De MOM-undersøkelsene som Marine Harvest refererer til her, viser at over 90 pst. av anleggene har en tilstand som er tilsvarende naturtilstand, altså at du ikke ser noen effekt i det hele tatt av den store matproduksjonen. Den undersøkelsen som ekspertutvalget har gjort, var gjort i fjordsystemer hvor det er mye havbruksaktivitet. Der fant man ikke noen effekt av havbruksproduksjonen på utslipp når det gjelder næringssalter. Næringen har selv, både i Rogaland og på Møre, satt i gang omfattende undersøkelser og vurderinger rundt effekten av næringssaltutslipp, og man finner ikke negative effekter av det der. Man ser også at man har muligheter for å øke produksjonen betydelig uten at man får problemer med næringssalter. Det er på grunn av at vi har så gode naturgitte forhold i Norge med kyst og havstrømmer, som har stor vannutskifting.

Møtelederen: Tiden er ute for lenge siden, så du er nødt til å runde av der.

Aina Valland: Ja, greit.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Aina Valland sa at det var en løsningsorientert næring, og det er helt riktig. Jeg er helt enig i det, samtidig som hovedforretningssiden for oppdrettsnæringa er at den har med et kaldblodig dyr å gjøre. Ethvert kaldblodig dyr har et langt mindre energitap enn et varmblodig dyr. Så det er jo den store forretningssiden med fisk kontra dyr som lever på land.

Til deg, Geir Andreassen: Du var opptatt av næringas egne initiativ, og at næringa hadde egne initiativ utover det som myndighetene påla. Kunne du peke på et par eksempler på egne initiativ dere har tatt som har vært i forkant av myndighetenes krav, og hvilke resultater det har gitt?

Geir Andreassen: Det beste eksemplet føler jeg ligger på håndtering av lus. På midten av 1990-tallet var ikke lus et veldig stort problem i forhold til de fastsatte kriteriene som er for det i oppdrettsanlegg. Da vi fikk dette store innslaget i 2009, ble det iverksatt en nasjonal sak der vi har samordnet alle oppdrettsbedrifter – absolutt alle oppdrettsbedrifter har gått sammen og håndterer dette i en lokal kontekst med samordnet avlusing. De har avgitt mye makt til et fellesskap som håndterer dette. Det er et godt eksempel på hvordan næringen kollektivt håndterer individuelle utfordringer.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha.

Et kort spørsmål til Marine Harvest: Dere har inngått en avtale med Norges Jeger og Fiskerforbund. Hvorfor har ikke den avtalen blitt inngått mellom FHL og Norges Jeger- og Fiskerforbund? Hvorfor går dere ut som én eier og gjør en slik avtale?

Cato Lyngøy: Vi mener det er bra å ha kritikere av næringen, men det er utrolig viktig at man går fra en fase hvor man sitter på hver sin høyde og kritiserer hverandre ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg forstår det, men hvorfor er det ikke naturlig at hele næringa, gjennom FHL, gjør en slik avtale? Er det uenighet innen næringa, eller har FHL satt seg imot en slik kontakt?

Cato Lyngøy: Nei, vi har ikke fått noen signaler om at næringen for øvrig motsetter seg det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dere opptrer ikke i forma-sjon opp mot FHL, på dette punktet?

Cato Lyngøy: Unnskyld?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dere opptrer ikke kollegi-alt, som en enhet og som én av medlemsbedriftene i FHL. Dere bryter ut og gjør deres egen avtale – i motsetning til andre aktører i næringa?

Alf Helge Aarskog: Statoil, Shell eller andre har også miljøtiltak som er utenom oljenæringsens ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ok, da skjønner jeg hvilken størrelsesorden dere er i, når det er Statoil og Shell som er referansen.

Alf Helge Aarskog: Nei, men vi er det største selskapet i næringen, og vi må ta ansvar for dette. Det har vi gjort i denne saken, og det må være lov.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er lov.

Til Lise Bergan: Er alt før som brukes i oppdrettsnæringa i Norge, GMO-fritt? Ja eller nei?

Lise Bergan: Jeg kan bare svare for vår egen virksomhet, EWOS, og det er GMO-fritt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det er ikke nasjonale, statlige krav som sikrer at det er GMO-fritt før til fiskeoppdrett i Norge?

Lise Bergan: Nei, vi styrer etter hva kundene aksepterer, og det gjør vi i alle land. I Norge ønsker man ikke GMO i før.

Jeg må få legge til at jeg blir litt overrasket over at man er så opptatt av GMO når det gjelder laksefôr, samtidig som folk flest synes det er fantastisk med franske oster, italienske skinker og ikke er så opptatt av føret som går inn i de produktene.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det kan hende at noe av poenget med GMO – for å gi en liten forelesning tilbake – er at noe av essensen med GMO, er at GMO-planter tåler en gift som ellers dreper alt grønt. Vi må da reflektere over hva som skjer med de plantene som tåler en gift, som andre planter dør av. Det er essensen i GMO når det gjelder planter.

Videre til Bergan: Hvilke ikke-naturlige stoffer er i føret som dere produserer? Det er veldig mye fokus på naturlige førstoffer og ikke-naturlig forekommende førstoffer.

Hvilke ikke-naturlige førstoffer er i føret dere produsere?

Lise Bergan: Jeg vet ikke riktig hva du mener med ikke-naturlige førstoffer.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Biologiske førstoffer er naturlige førstoffer. Kjemisk produserte er i mange tilfeller ikke-naturlige førstoffer.

Lise Bergan: Vi bruker veldig mye biologiske førstoffer og næringsstoffer fra ulike kilder, enten det er mais, soya eller slikt. Men det som kanskje du tenker på, er at noe av pigmentet kan være naturlig eller såkalt naturidentisk.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Kunne vi få informasjon om det, for det er et utrolig sentralt punkt når gjelder hva man putter inn i en fisk, hva som kommer ut av en fisk og hva som blir igjen i en fisk. Det er sentralt når det gjelder kvalitet.

Lise Bergan: Da må jeg nok sende det etterpå, slik at det blir helt presist. Men, som sagt, hvis det er naturidentisk, er det samme molekylstruktur som et naturlig stoff, selv om det er kjemisk produsert.

Møtelederen: Da er det Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Jeg skal begynne med å stille det samme spørsmålet jeg stilte til miljøorganisasjonene: Kan vi være sikre på at rapporterte biomassetall, lusetall og rømmingstall er korrekte?

Jeg vil gjerne begynne med Marine Harvest, og så går vi nedover, og husk korte svar.

Alf Helge Aarskog: Når det gjelder biomassetall, vil det alltid være pluss/minus-tall her. Per i dag er det ikke noe instrument som kan telle fisken nøyaktig i merdene – slik er det bare. Men innenfor et avvik på pluss/minus 2–3 pst., ja – altså pluss/minus, det går begge veier.

Når det gjelder lusetall, blir det telt lus på fisk hver uke. Det blir telt på 20 fisk per merd, og vi får et gjennomsnittstall av de 20 fiskene som er telt. Man følger utviklingen og får et meget godt bilde av lusetallet på fisk.

Når det gjelder rømt laks, blir all laks som rømmer, eller episoder og nestenulykker, f.eks. brudd på en maske, rapportert i vårt selskap.

Erik Osland: Det var snakk om at MTB-en ikke stemmer, men den stemmer godt. Antallet stemmer. Vi har kredit og debet: Vi teller hvor mye fisk som kommer ut i merdene, og når vi slakter, må vi se at det stemmer. Det blir telt hele veien, men det er slik Alf Helge sa: Når den er oppi merden, har vi ikke noe system i dag som teller fisken mens den går der. Men ellers har vi kredit og debet.

Det var et eller annet annet jeg skulle si ...

Lise Bergan: Veldig raskt: MTB beregnes indirekte ved at man setter inn omregningsfaktorer. Dermed er det et skjønn som ligger i det, og det er ikke presist. Det er også muligheter for å, på en måte, strekke litt i det skjønnnet, så vi tror ikke det er presis måte å beregne det på.

Lusetall testes av hver enkelt og rapporteres inn. Mattilsynet kontrollerer, og de sier at det stemmer bra. Det vil nok Mattilsynet være de rette til å bekrefte.

Når det gjelder rømmingstall, rapporterer vi alle rømminger, enten det er én eller to fisker eller større rømminger.

Geir Andreassen: Det er ikke så mye å si i tillegg til det som har blitt sagt her. Som Alf Helge vel var inne på rapporteres hendelser. Det skal være så nøyaktig som det går an å få til.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så når Marine Harvest sier seg stort sett enig i Riksrevisjonens rapport, som faktisk konkluderer med at de innrapporterte tallene er usikre, handler det bare om et slags skjønn eller en måte å regne på? Hvis dere mener at de innrapporterte tallene er riktige, er det i motsetning til det Riksrevisjonen konkluderer med.

Cato Lyngøy: De innrapporterte tallene er så riktige som vi kan rapportere om, ut fra tallmaterialet vi har. Dagens maskinelle tellemetode har en unøyaktighet på 2 pst. Det er det antallet som går inn i merden. Antallet ut, får vi på slaktelinjen, og det er det Osland mener med debet og kredit. I mellomtiden, i perioden fra utsetting til slakt, har vi ikke noen metode som kan telle fisken i merden. Vi må bare trekke fra de fiskene som dør.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Riksrevisjonen konkluderer med at havbruksnæringen ikke har hatt en miljøtilpasset vekst. Hva er årsaken til det?

Jeg kunne godt tenke meg å utfordre FHL til å svare på det.

Aina Valland: Havbruksnæringen er sterkt regulert i Norge. Vi har verdens strengeste regelverk, og andre land peker til Norge når man snakker om hvordan regelverket skal utvikles i andre land. Norsk havbruksnæring er kontrollert og vurdert av mange faginstanser før man får lov til å ta i bruk en lokalitet og før man får muligheter til vekst. Det har vært utfordringer underveis, men slik er det i alle typer produksjon. Men med de forbedringene som man har hatt de siste årene, mener vi det har vært et godt grunnlag for utviklingen vi har hatt i næringen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Så du konkluderer annerledes? FHL konkluderer helt annerledes enn Riksrevisjonen. Riksrevisjonen konkluderer med at man ikke har hatt en miljøtilpasset vekst, men du mener at ting er under kontroll?

Møtelederen: Tiden er ute, så du må svare kort.

Aina Valland: Vi mener at vi – med det strenge regelverket man har i dag – er godt innenfor det systemet hvor vi må være.

Møtelederen: Hvis dere slår av mikrofonene, er det bra.

Jeg gir ordet til Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Jeg må forfølge en ting som jeg ikke helt skjønner. Dere forteller om laserpistoler som skyter lus, men dere klarer ikke å telle laks? Jeg klarer å telle laks, men jeg klarer ikke å skyte lus med laserpistol.

Cato Lyngøy: Vi er ikke helt på plass med denne lasersaken heller. Den er under utvikling.

Det er helt klart teknologi som er interessant når det gjelder å komme nærmere svaret på hvor mye fisk som står i merden. Det er også i fokus hos næringen.

Trine Skei Grande (V): Hva sier dere om merking? Kan Cermaq svare på det?

Lise Bergan: Jeg vil bare skyte inn at selvfølgelig er det mulig fysisk å telle fisk, men vi vet at fisken blir veldig stresset ved håndtering. Det gjør den mer utsatt for dødelighet, for sykdom, for å få lus osv. Derfor prøver man å unngå å håndtere fisken manuelt. Man teller den før utsett, ved vaksinerings, og så teller man når den slaktes.

Trine Skei Grande (V): Men den blir ikke stresset av å bli telt, den blir stresset av å bli håndtert?

Lise Bergan: Når du skal telle den, må du ta hver fisk for seg, og det blir den stresset av. Vi har i vår virksomhet testet på stresshormon i fisk ved utsett for å se hvordan den påvirkes av frakt og ...

Trine Skei Grande (V): Men er det ikke mulig å tenke seg at man kan telle fisk uten å håndtere den?

Lise Bergan: Det kan man kanskje utvikle teknologi for, som kan teste ...

Trine Skei Grande (V): For det gjør jo ikke vondt å bli telt?

Lise Bergan: Man teller også når man tar dem om bord i brønnbåten, da går de gjennom et rør der man teller dem optisk.

Trine Skei Grande (V): Jeg skal ikke forfølge det mer, jeg syntes bare det var pussig.

Osland sa noe om en rømmingskommissjon. Det syntes jeg hørtes spennende ut. Kan du utdype hva du mente med det?

Erik Osland: Ja, næringen har hatt en rømmingskommissjon som gikk gjennom alle tilfeller av rømming de siste fem årene. Er det fem år vi har hatt det?

Aina Valland: Fra 2006 til 2011.

Erik Osland: Kanskje Aina Valland kunne svart mer på det, som satt i den kommisjonen hele tiden.

Det dumme med det er at Fiskeridirektoratet ville ta over den, og den er ikke på plass igjen, for den var et veldig godt verktøy for oss. Spesielt med tanke på de hendelsene som var, fikk vi rask tilbakemelding på hva som gjerne var årsaken. Vi ser at nå når Fiskeridirektoratet jobber med det, blir det fort en politianmeldelse, og da blir det lukket sak. Da er det vanskelig for oss å få inn informasjon, hvis det f.eks. er en kjetting eller noe annet som er dårlig.

Trine Skei Grande (V): Så prøver jeg meg med det jeg prøvde på sist: Er det noen her som kjenner til Trøndelagsmodellen når det gjelder forvaltning, og har noen meninger om den?

Alf Helge Aarskog: Da vil jeg bare si at da vi skisserer at vi ønsket en enhetlig forvaltningsmodell og et havbruksdirektorat, tenkte vi spesifikt på Trøndelagsmodellen, som var en utmerket måte å forvalte næringen på. Så, ja, vi kjenner den godt.

Geir Andreassen: Vi kjenner også Trøndelagsmodellen veldig godt og har et sterkt ønske om at det skulle være en modell som ble gjort nasjonal. I dag er det dessverre slik at den heller ikke brukes i Trøndelag, og vi vet egentlig ikke hvorfor. Det var en modell som gjorde at de ulike organene på myndighetssiden samordnet og samhandlet sammen med næringen. Så for oss framsto den som en veldig god forvaltningsmodell.

Trine Skei Grande (V): Det kommer mye bra fra Trøndelag, skal vi konkludere med det?

Så et spørsmål til FHL. Hvis jeg var fiskeriminister eller miljøvernminister, ville jeg tenkt at dette er en næring som har god inntjening, som har gode framtidsutsikter, som produserer proteiner til verden som vi vet er noe verden kommer til å trenge, og det er en næring som vil være viktig for Norge framover. Men det er alle de brytningene på miljøsida. Så jeg tenker at dette må jo være en ideell næring å inngå en avtale om, mellom myndighetene og næringa, om hvilke utfordringer man skulle ha løst, hvor mye penger vi skulle ha brukt på forskning, og hvordan vi kan løse mysteriet knyttet til villaksen og villaksens påvirkning på den jobben som dere gjør.

Jeg luftet en sånn avtale med miljøvernministeren under siste interpellasjon om villaksen her i Stortinget. Da syntes han ikke det var noen god idé. Hva tenker dere om en sånn type avtale med næringa for å la den bli bærekraftig og framtidsretta og kanskje unngå noen av de konfliktene som vi i dag er i?

Aina Valland: Du beskriver jo egentlig et kinderegge i forhold til næringen og hva den kan bidra med. Vi er veldig offensive i arbeidet når det gjelder de miljørettede problemstillingene. På generalforsamlingen til FHL i 2011 la vi fram et miljøløft. Det gikk på tolv tiltak for lakselus og rømming. Når det gjelder lakselus, er det mye den koordinerte innsatsen. Det går på hyppigere telling, det går på en enorm forskningsinnsats som næringsaktørene bidrar med, i tillegg til de offentlige midlene. Når det gjaldt rømming, gikk det i hovedsak på å hindre rømming. Vi ba om regelverk der også som går utover dagens regelverk. Vi sa at vi ønsker å kunne spore laksen tilbake til oppdrettsbedrift og kunne skille den i elv. Vi jobber intenst med å finne effektive metoder for å oppnå det. Vi etablerte et miljøfond med inntil 30 mill. kr for å ta ut rømt laks i elvene. Der ser vi veldig positive resultater.

Så vi gjør mer og går lenger enn det myndighetene har sagt. En stor del av det miljøløftet er i tråd med det brevet som kom fra Norges Jeger- og Fiskerforbund og Marine Harvest. Så vi er veldig samstemte med hensyn til den biten også.

Møtelederen: Da er tiden godt og vel ute, og vi fikk litt sjokoladereklame i en laksehøring også!

Vi skal nå over til den felles utspøringsrunden. Da presiserer jeg at alle må spørre kort og svare kort, og en må passe godt på mikrofonen. Det er Jette F. Christensen først, deretter Øyvind Vaksdal.

Jette F. Christensen (A): Det er interessant å høre om miljøløftet. Det føyer seg inn i rekkja av tiltak som næringa ønskjer å setje i verk, og det er veldig bra. Likevel synest eg det er underleg at det er så vanskeleg for FHL å seie seg einig med Riksrevisjonen, som seier at næringa ikkje har hatt ein miljøløftpassa vekst. På to spørsmål har ein ikkje svart at ein er einig i det. Det noterer eg meg.

Til FHL seier de at dei viktigaste tiltaka er dei som kjem frå næringa sjølv. Men det er jo ein grunn til at me sit her. Det er fordi Riksrevisjonen har lagt fram ein rapport som seier at sjukdomssituasjonen ikkje har betra seg sidan 2000, og at lusesituasjonen framleis er alvorleg. Kan du gje ein kommentar til det?

Geir Andreassen: Som jeg sa i stad: Lus er en art som er i havet, som utvikler seg som alle andre ville arter. Den går i sykluser. Den kom tilbake i 2009 på et nivå som gjorde at det ble et problem for oppdrettsnæringen. Og så har vi jobbet med det siden 2009 for å komme ned på akseptable nivåer. Så der er vi helt enige: Det er den største utfordringen vi har på miljøsidan.

Møtelederen: Jette F. Christensen til et kort oppfølgingsspørsmål.

Jette F. Christensen (A): Marine Harvest seier at dei er den største næringa, og at dei må ta ansvar. Kvifor kom ikkje det brevet frå FHL? Kvifor var ikkje de med på det brevet? Kvifor er det signert Marine Harvest og ikkje FHL?

Geir Andreassen: Jeg synes det er veldig bra at enkeltsekskaper inngår avtaler med miljøvernorganisasjoner på egne vegne. Vi har flere slike eksempler. Mange jobber med Bellona, mange jobber med WWF. Vi konsentrerer oss om å arbeide med en internasjonal miljøstandard i regi av WWF, på samme måte som den standarden som vi har utarbeidet på villfiskressursene, som er MSC. Havbruksstandard heter ASC og vil være en internasjonal standard som kommer på bordet i løpet av rimelig kort tid.

Møtelederen: Øyvind Vaksdal, vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det. I første bolk i dag hadde vi tre organisasjoner til stede som alle var samstemte om at lukkede anlegg var løsningen for å få bukt med de fleste problemene. Nå registrerer jeg at bransjen kanskje er litt mer lunken til lukkede anlegg, i alle fall på kort sikt. Men jeg mener å huske at Osland Havbruk i innledningen hevdet at de hadde landanlegg. Kan du sier noe om erfaringene med landanlegg så langt – og i tilfelle, er disse også økonomisk konkurransedyktige?

Erik Osland: Det landanlegget som vi jobber med, er kveiteoppdrett. Kveite er en annen art en laks og ørret, og den egner seg bra til å ha på land. Det er i en helt annen målestokk per i dag. Totalt i Norge er det vel ikke mer enn 2 000–3 000 tonn med oppdrettskveite, og det er lite i forhold til en målestokk for laks og ørret. Vi jobber med teknologien slik at vi kanskje også kan utvikle dette for laks og ørret, men all laksen kan jo ikke være på land, for det blir et veldig stort prosjekt. Dette er en liten nisje.

Møtelederen: Da er det Hallgeir H. Langeland.

Hallgeir H. Langeland (SV): To spørsmål til FHL: Viss det er slik som det skjedde i Rogaland, der ein som dreiv med fiske av sei bl.a., ikkje kunne driva med det lenger på grunn av oppdrettsanlegget og at fisken blei øydelagd, vil de seia at ein sånn produksjon er berekraftig?

Punkt to: Blir det selt laks i Noreg som har ete GMO-fôr?

Geir Andreassen: Til det siste: For det første selges det ikke laks i Norge, produsert i Norge, som har GMO-fôr. Når det gjelder seien og Rogaland, kjenner jeg ikke spesielt til den, bortsett fra at vi har hatt en del prosjekter sammen med folk i Rogaland for å se på det. Andre plasser hører vi faktisk at folk foretrekker å fiske opp imot oppdrettsanlegg. Så hva som er fakta der, vet jeg rett og slett ikke.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men dersom fiskarar mistar jobben sin på grunn av oppdrettsanlegget, er det då eit berekraftig oppdrettsanlegg?

Geir Andreassen: Nei, det kan du sikkert stille spørsmål om. Men om det i Rogaland er tilfelle at det er på grunn av oppdrettsanlegget at fiskerne mister jobben, kan man sikkert diskutere og stille spørsmål ved.

Møtelederen: Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): For å bringe alle næringer sammen er det jo et samspill mellom konkurransen i næringa og offentlig tilrettelegging, offentlige reguleringer. I alle bransjer er en opptatt av at vi skal ha en virksom konkurranse. En virksom konkurranse i enhver bransje med mange økonomisk og juridisk forskjellige enheter skaper kreativitet, skaper initiativ og det hele. Marine Harvest har nå 22 pst. av markedet. Dere har sikkert ambisjoner om å bli større. Dere har sikkert ambisjoner om å få en større andel av markedet. Det går vel snart en grense for at dere overskrider grensene for hva som kan sies å medvirke til virksom konkurranse?

Alf Helge Aarskog: Når det gjelder konkurranse, tror jeg det er Konkurransetilsynet som ser etter at det blir fulgt. Når det gjelder konkurranse i norsk havbruksnæring, er det fortsatt over 100 selskaper i Norge på laks. Så er det ikke så mange på kveite og torsk. Men på laks er det iallfall mange.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så dere har egentlig det samme synet som Norgesgruppen har på dagligvaresektoren, at det er Konkurransetilsynet som skal påse dette?

Møtelederen: Jeg antar at det var et oppfølgingsspørsmål?

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er helt korrekt.

Møtelederen: Vær så god.

Alf Helge Aarskog: Vi har det synet at det er konkurransemyndighetene som bør regulere konkurransen i en næring – ja.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk.

Møtelederen: Da er det Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Riksrevisjonen konkluderer altså med at havbruksnæringen ikke har hatt en miljøtilpasset vekst. Dette vil ikke FHL svare på. Men la meg stille spørsmålet litt annerledes: Hvilke signaler har dere fått fra norske myndigheter om at næringen må bli mer bærekraftig? Det må det kunne gå an å svare på.

Geir Andreassen: Det kan jeg godt forsøke på. Når det gjelder lus, har vi hatt en stor utfordring. Men i mitt hode betyr bærekraft noe mer enn at du har store utfordringer knyttet til ett og to parametere. Miljødimensjonen innenfor bærekraftbegrepet er stor, og vi tror vi kan sammenligne oss med veldig mye annen matproduksjon og komme godt ut av det. Vi har selv erkjent at lus og rømming er et problem. Det jobber vi med, som vi har forsøkt å si her. Men at det gjør oss ikke-miljømessig bærekraftige, setter vi spørsmålsteget ved.

Møtelederen: Da er det Skei Grande.

Trine Skei Grande (V): Jeg har veldig lyst til å følge opp akkurat den uttalelsen, men jeg skal ikke gjøre det. Jeg skal spørre om noe som er litt større, nemlig: Riksrevisjonen skriver i sin rapport at det er behov for en arealrestrukturering av dagens struktur. Det mangler egentlig en helhetsplan. Det ville gitt gode resultater både for miljø og for næring. Men det er ikke uproblematisk, for vi har holdt på så lenge med den strukturen vi har holdt på med. Hva er de største barrierene, sånn næringa ser det, for å få til en restrukturering når det gjelder areal?

Møtelederen: Var det til ...?

Trine Skei Grande (V): Det er egentlig til den som føler seg mest kallet. Det så ut til at det var FHL.

Erik Osland: Jeg kan begynne.

Møtelederen: Osland, vær så god. Det er bare en som forsvarer Osland.

Erik Osland: Vi kan ikke si i dag at en strukturendring i areal skal bedre på de problemstillingene vi her har snakket om. Det er nok andre ting som skal løse den saken. For eksempel i Sogn, der jeg driver, har vi vårt område, og det har vi ansvar for å skjøtte fornuftig. Vi føler at vi gjør det på en veldig god måte. Vi møter lokalsamfunnet hver dag, og vi føler oss ikke som noen miljøsvikere, eller at vi har grå konsesjon. Vi er stolt av arbeidet vi gjør, vi tar det med det største ansvar og har lyst til å gjøre en god jobb.

Møtelederen: Skei Grande til oppfølging.

Trine Skei Grande (V): Jeg vil gjerne ha en oppfølging, og jeg vil spørre om FHL deler det synet.

Aina Valland: Ja. Så tror jeg at i enkelte områder kan næringsaktørene ha et ønske om en strukturering av lokalitetene. Det er dessverre sånn at det å få en lokalitet er litt som å skrape Flaxlodd, for du får kanskje ja fra to instanser, og så får du nei fra en tredje. Da er det utfordringer med å få til dette. Vi ønsker en forvaltning som er løsningsorientert, og går sammen med næringen for å finne de gode lokalitetene, for det er da også næringen er mest bærekraftig.

Møtelederen: Da er det Kolberg, deretter har jeg tegnet meg selv.

Martin Kolberg (A): Vår utfordring er at vi sitter med en riksrevisjonsrapport som alle sier er bra. Det er uenigheter knyttet til den, men det er ikke sånn at det grunnleggende kan sies at den tar dønn feil. Stortingets problem er selvfølgelig at det er litt uenigheter om hvordan man skal gå videre. Det er den situasjonen vi sitter i. Jeg velger å spørre Bergan: Hva tror du kan være

grunnen til at Riksrevisjonen leverer denne rapporten og dere uttaler dere såpass annerledes, som dere tross alt gjør?

Møtelederen: Bergen, vær så god.

Lise Bergan: Da vil jeg svare tilbake om det at vi har uttalt oss såpass annerledes. Vi har sagt at vi synes den tegner et hovedsakelig riktig bilde, at vi kan kommentere nyanser i rapporten, at det er utfordringer med lus og rømming. Den sier at førsituasjonen er bra, og den sier at det er uavklart med næringsalter, så hva ...

Møtelederen: Oppfølging til Kolberg.

Martin Kolberg (A): Men framfor alt sier rapporten at det ikke er noen bedringer på lang tid. Dere sier at her går det framover, sånn som jeg hører dere.

Lise Bergan: Ja, det går framover i den forstand at hvis du ser på tiltak som gjøres i næringen, gjøres det veldig, veldig mye bra når det gjelder testing av ny teknologi, når det gjelder tiltak mot rømming, når det gjelder tiltak mot lus. Cermaq, vår oppdrettsvirksomhet, er i Nordland og i Finnmark. I Nordland har vi drevet områdeforvaltning med hensyn til lus i over tolv år, og vi ser at dette er lang-siktige prosjekter. Vi ser at våre tall på lus er veldig gode i Nordland fylke. Så det tar tid å få det på plass, men vi tror at det å drive områdeforvaltning er riktig. Vi ser også at det har vært en vekst, som det er presentert, ikke minst fra Erik Sterud i Norske Lakseelver – en betydelig vekst – gjør det jo klart utfordrende å takle rømming og lakselus. Derfor er det vi sitter her nå og sier at kanskje skal vi gjøre noen nye grep i forhold til forvaltningen, sånn at vi kan få en fortsatt vekst på en bærekraftig måte i næringen.

Møtelederen: Takk for det. Tiden for oppfølgings-spørsmål er egentlig ute. Det er tre som ønsker oppfølging. Hvis de tre klarer å være korte, så tillater jeg det. Det betyr altså veldig korte spørsmål. Først meg selv, deretter Langeland.

Mitt spørsmål går til Bergan: Bærekraft handler om mye. Ett av spørsmålene som er berørt, er andelen villfisk, altså hvor mange kilo villfisk per kilo laks. Der spriker tallene. Jeg vil gjerne ha ditt klare og konkrete svar på hvor mange kilo villfisk det går med for å få en kilo oppdrettslaks.

Lise Bergan: Dette rapporterer vi hvert år, så det kan dere lese om. Vi måler dette faktisk i hvor mye fiskeolje – eller fiskefett, marint fett – du setter inn i produksjonen i forhold til hva du får ut i laksen, og hvor mye protein du legger inn i forhold til hva du får ut. Du får mer ut i laks enn hva du setter inn av marint fett og marint protein i laksen. Det er ikke noe perpetuum mobile – selvfølgelig ikke. Når vi velger å produsere kjøtt, forsvinner det energi, ellers burde vi vært vegetarianere alle sammen. Men hvis vi ikke er det, er det lurt å spise laks. Grunnen til det er jo ...

Møtelederen: Jeg ba ikke om noe reklame. Jeg ba bare om antall kilo villfisk per kilo oppdrettslaks. Du har ikke svart konkret på det.

Lise Bergan: Jeg sier at det er avhengig av hvilken fisk du putter inn. Putter du inn makrell i det, er det mye fett i den, og da går det lite. Putter du inn en mager fisk, går det mer. Derfor måler vi på næringsstoffene på fett og protein. Ellers blir det et spørsmål om det går én oksehale til å lage oksehalesuppe – én okse. Men angående de tallene – at det går mange kilo fisk: Det går ikke mange kilo fisk til å lage oppdrettsfisk, og det som er enda viktigere, er at laksen kan spise hode, hale og innvoller. Så det å bruke trimmings, det å bruke avskjær, er veldig god ressursutnyttelse, og det er en stor andel av de marine råvarene som går inn i føret.

Møtelederen: Jeg skjønner hvorfor du svarer sånn. Det er Langeland.

Hallgeir H. Langeland (SV): Til FHL: Det blir ikkje selt fisk som er GMO-föra i butikken i Noreg. Det betyr – og som Grøn Hverdag er inne på – at den produksjonen som bruker GMO-för, går til eksport.

Møtelederen: Andreassen – vær så god.

Geir Andreassen: Den norske för-produksjonen er GMO-fri.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men fiskeproduksjonen?

Lise Bergan: Vi bruker ikke noe genmodifisert fisk i oppdrett, vi har ikke noen genmodifiserte dyr, og vi bruker ikke genmodifisert för i oppdrett i Norge.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Lise Bergan har jo en lang fartstid fra bruk av land, ikke bare bruk av hav – altså landbruk og ikke bare havbruk. Lise Bergan vet jo glitrende godt hva spøreren her spurte om, om hvor mange fisker man trenger for at man skal produsere én ny fisk – det må være et enkelt spørsmål å svare på. Hvis man – for å være helt konkret – definerer det til én torsk, hvor mange torsk trenger man da for å produsere én laks, og hvor torsken er lik i antall kilo som laksen? Det spørsmålet kan du svare på – slipp katta ut!

Lise Bergan: Det er ikke mye økonomisk margin i å bruke torsk til å føre opp laksen, men ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Nei, nettopp, men da kan du ta et annet eksempel som passer deg.

Lise Bergan: Det ligger vel i overkant av et sted mellom en og halvannen kilo. Det er sikkert andre som kan svare mer presist på dette her. Hvor mye fisk som brukes, har gått veldig ned, fordi man har funnet næringsstoffer i andre næringsmidler. Fisken er ikke avhengig av å spise

spesiell mat. Den er avhengig av proteiner, fettstoffer og aminosyrer. Det ligger i overkant av en kilo – det ligger godt under to. Men det viktige er at oppdrett kan bruke avskjær, det kan bruke utkast, det kan bruke ting som vi ikke vil spise.

Møtelederen: Takk for det.

Da er vi ferdig med runden med oppfølgingsspørsmål.

Jeg skal ikke forlenge dette, men gi dere anledning til å oppsummere, hvis dere ønsker det, og da har dere en oppsummering på inntil 2 minutter hver.

Da foreslår jeg at vi begynner i motsatt rekkefølge av det vi startet med – og jeg gir først FHL muligheten, ved Valland. Vær så god.

Aina Valland: Takk for det.

Jeg vil da bare oppsummere med å si at villaksen er selve grunnlaget for havbruksnærings, og vi er veldig opptatt av å ta vare på livskraftige villaksstammer. Norsk havbruksnæring ved FHL er opptatt av de samme temaene som Riksrevisjonen er opptatt av, og det ligger allerede til grunn for næringens offensive miljøarbeid.

FHL ønsker at kontroll- og konstitusjonskomiteen i sine vurderinger inkluderer oppdatert informasjon om at en bl.a. finner mindre rømt laks i elvene, at en bruker mindre kjemikalier, og at en ikke finner regionale effekter av næringsmiddelutslipp. Den informasjonen viser at miljøansvaret i næringen allerede har effekt.

FHL ønsker også at kontroll- og konstitusjonskomiteen fokuserer på eventuelle forbedringer innen forvaltningen, hvor næringsutvikling og kunnskapsbasert enhetlig og målrettet tilsyn står i fokus.

Møteledere: Takk for det.

Da går vi videre til Lise Bergan, vær så god.

Lise Bergan: Det er en grunn til at vi sitter her i dag. Næringsen har gått fra å være veldig i det små, som litt attåtnæring, til å bli en kjempeeksportnæring. Vi ønsker at næringen skal vokse. Det er utfordringer med hensyn til struktur, det er utfordringer med hensyn til areal, både når det gjelder tilgang til areal på en god måte – at det skal være noe tilbake i kommunene for å ønske næringen velkommen – og når det gjelder sykdomshåndtering og håndtering av lakselus. Det gjør at det kanskje er grunnlag for å se på nye grep med tanke på organisering av forvaltningen og også se nærmere på regelverket.

Dere, som myndigheter, må definere hva dere mener med bærekraft. Er det det at en fisker mister jobben, som gjør at næringen ikke er bærekraftig, eller hva er det faktisk at næringen er bærekraftig? Hvilke fotavtrykk skal man akseptere at næringen setter?

Jeg tror det er veien å gå, ikke å definere hvilken teknologi som skal brukes. Men det betyr også at næringen nok ikke bør vokse for fort. Vi produserer sunn mat, har usubsidiert matproduksjon i distriktene, store eksportinntekter, og denne næringen håndterer også de store utfordringene globalt i forhold til behov for mat, i forhold til energieffektiv produksjon og i forhold til forbruk av fersk-

vann – som er en stor, global utfordring. Det at vi er en god løsning for de store, globale utfordringene, betyr ikke at vi skal hoppe over de lokale utfordringene vi har. De er knyttet til lus og til rømming, og dem må vi løse, sånn at næringen kan vokse bærekraftig innenfor de kravene som stilles.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til Osland Havbruk AS – og det er Kråkås som skal avslutte, vær så god.

Øyvind Kråkås: Takk for det.

Vi er opptatt av at vi må ha en helhetlig forvaltning med tiltak som er avstemt mot hverandre. Det vil si at vi må ikke bare få en stor mengde tiltak som innbyrdes kan være negativt drivende, f.eks. med hensyn til resistens mot lakselus, stoff, eller på andre måter – at man får rømming, man får dødelighet som følge av unødvendig mange håndteringer av fisken.

Vi ønsker oss også i Salmon Group en næring der de lokale eierne har en plass, og vi er opptatt av man ikke må miste dette elementet, selv om man må ta mange andre hensyn på veien.

Vi er også opptatt av man ikke må ensrette teknologivalgene politisk, men at man må være åpen for å se hva som kan være mulig på andre fronter enn lukkede anlegg. Selv om vi har prosjekter i vår organisasjon som går på den biten, har vi også forsøk med tareoppdrett, f.eks., i nærheten av oppdrettsanlegg for å ta opp næringsnett og ønsker å få lov å videreutvikle denne teknologien og næringen i tillegg.

Så vil vi til slutt minne om at det er en rekke store tiltak som er satt i gang. Vi får fra nyttår av den såkalte nye NYTEK-forskriften, hvor man har brukt store ressurser på å gjøre anleggene mer kvalitetssikret, mer rømmingssikre. Vi ønsker at disse tiltakene skal få virke, og at man avventer evaluering der før man setter i gang nye og store tiltak.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Marine Harvest AS og Lyngøy som får avslutte det hele – vær så god.

Cato Lyngøy: Jeg tror det er en grunn for at vi sitter her. Hovedgrunnen til det er at næringen har vokst seg stor, og det er mange som kommer i kontakt med næringen langsmed hele kysten. Det er mange som opplever denne veksten som truende. Det må denne næringen ta inn over seg. Vi er ikke småoppdrettere lenger, men vi er storoppdrettere, og vi opptrer som en industri.

Det tenker vi at vi må ta konsekvensen av. Med tanke på det som er temaet her, nemlig havbruksforvaltningen, er vårt syn at det er i næringens beste interesse å ha en veldig sterk, effektiv og god forvaltning. Vi tror at det er den beste garantien for at vi kan få en videreutvikling av næringen, i tråd med det som vi allerede har sett.

Men det betyr også at forvaltningen må gires og organiseres – struktureres – på en sånn måte at en er i stand til å følge en næring som utvikler seg med stormskritt. Hvis en

ikke gjør det, kommer en på etterskudd. Det er symptomer på at forvaltningen har vært på etterskudd, og vi mener at vi må gi dem de verktøyene som de trenger for å håndtere de utfordringene som næringen står overfor.

Det er utvilsomt behov for endring, og næringen tar fatt i disse endringene. Vi er på ingen måte passive til dette, vi er veldig aktive. Men det blir veldig fort snakk om teknikaliteter. Derfor skal dere vite at vi ønsker å vokse, og vi er klar over at vi får ikke vokse dersom vi ikke løser våre utfordringer.

Til Lundteigen har jeg et veldig klart svar på antall kilo fisk: I vårt regnskap opererer vi med en og en halv kilo.

Møtelederen: Takk for det.

Da vil jeg takke alle for deres viktige og gode bidrag til den jobben komiteen skal gjøre med tanke på å lage en innstilling til Stortinget. Vi vil ta det med oss.

Vi tar nå pause i kontrollhøringen fram til kl. 12.20.

Høringen ble avbrutt kl. 12.00.

Høringen ble gjenopptatt kl. 12.21.

Høring med Havforskningsinstituttet, SINTEF Fiskeri og havbruk AS, Veterinærinstituttet og Norsk institutt for naturforskning, NINA

Møtelederen: Da er vi klare til å fortsette med vår kontrollhøring.

Det er noen formaliteter jeg raskt skal gjenta. Det er mange inviterte, og det er viktig å passe på mikrofonene og slå på når man skal snakke og slå av når man er ferdig. Denne lampen hjelper oss med taletiden. Den begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen, og den slutter å lyse når taletiden er ute.

Det er litt kaldt her i dag, men vi får prøve å holde ut igjennom bolken.

Jeg vil få lov til å ønske velkommen til Havforskningsinstituttet, som er representert ved Tore Nepstad, som er administrerende direktør, og Karin Kroon Boxaspen.

Videre til SINTEF: Velkommen til Østen Jensen, som er forskningsleder.

Så går vi videre til Veterinærinstituttet og Gudmund Holstad, som er administrerende direktør, og Brit Hjeltnes, som er fagdirektør. Velkommen også til dere – og til Atle Lillehaug, fra Veterinærinstituttet.

Så går vi til NINA og ønsker velkommen Norunn S. Myklebust, som er administrerende direktør, og Kjetil Hindar, om er forskningssjef. Velkommen også til dere.

Da er det lagt opp slik at vi har gitt hver av de inviterte inntil 5 minutter. Jeg vet det er noen av dere som skal dele på den tiden, og det ordner dere selv. Jeg foreslår at vi begynner fra toppen med Havforskningsinstituttet og Tore Nepstad.

Tore Nepstad: Takk skal du ha, leder.

Havforskningsinstituttet er et rådgivende forsknings-

institutt som har som samfunnsoppdrag å sørge for vitenskapelig funderte råd til Fiskeri- og kystdepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og ellers andre departementer og direktorater som måtte ønske å få råd fra oss.

Vi har en veldig stor bredde, og vi bruker hele vår bredde i all vår rådgivning ved at vi søker å knytte sammen flere fag for å utvikle et best mulig råd, som tar høyde for mest mulig av det som er utfordringene – også de utfordringene som er omtalt i denne rapporten.

Det vi er spesielt opptatt av, er rådgivning til Fiskeridirektoratet, knyttet til områder rundt rømt laks, forurensning og ikke minst utslipp, og Mattilsynet når det gjelder smittespredning, herunder lakselus og ikke minst utviklingen av velferdsindikatorer, altså hva er godt fiskehold oppi merden – både når det gjelder kvalitet og velferdsmessig.

Vi bruker, som sagt, hele vår faglige bredde, og inn mot akvakultur har vi valgt å organisere dette i forsknings- og rådgivningsprogrammet for akvakultur, som fokuserer på forskning for å beskrive miljøeffekter av norsk akvakultur og hvordan vi driver akvakultur i kongeriket. Vi bruker populasjonsgenetikk og økologi, helse, reproduksjon av vekst, bunnhabitater og skalldyr som betegnelse på de viktigste faggruppene inn mot dette området. Vi ser på organisk og uorganisk påvirkning også mot sårbare habitater og arter, og vi bruker vår oseanografikompetanse fra havområdene for å utvikle spredningsmodeller og ikke minst strømningsmodeller for patogener – lakselus, som er en patogen – og uorganisk og organisk spredning.

Karin Kroon Boxaspen: Som leder for vårt akvakulturprogram har jeg ansvaret for å utforme noen av rådene i samarbeid med våre forskere. Fra og med 2009 begynte Fiskeri- og kystdepartementet å skrive i våre tildelingsbrev at vi skulle ha en risikobasert tilnærming til både vår forskning og vår rådgivning. Det resulterte i at vi i januar 2011 leverte ut en risikovurdering. Denne baserer seg i veldig store trekk på bærekraftstrategien som Fiskeri- og kystdepartementet kom med i 2009. De områdene som omtales der, de fem områdene, reflekteres også veldig både i vårt tildelingsbrev og vår tilnærming. En merker seg også at det er de samme områdene som blir berørt i Riksrevisjonens rapport.

Det som denne risikovurderingen kom fram med, var at det er spesielt spredning av lakselus og påvirkning av villbestander av laksefisk, og spesielt sjøørret og rømt laks, som er mest problematisk i oppdrettsnæringen.

En kan jo også merke seg at effekter av organisk og uorganisk belastning faktisk ikke slo veldig sterkt ut i den analysen lokalt. Vi ser at forskningsfeltet vårt nå beveger seg veldig mye mer over til regional påvirkning, som også har vært adressert tidligere her i dag.

Det som er veldig viktig i et sånt risikobasert system, er at vi har et omforent syn på indikatorer og terskelverdier. Der ble vi utfordret av Fiskeri- og kystdepartementet til å lage en rapport i samarbeid med Veterinærinstituttet – som tar den delen av det – og også i samråd med NINA, hvor vi har kommet med forslag til indikatorer og/eller «proxyer» for å måle effekt av lakselus og rømt laks i de ville bestandene. Det er også gitt forslag til terskel-

verdier. Dette er selvfølgelig noe som ligger under politisk styring å fastsette – det er en utvikling som går videre.

I denne indikatorrapporten, som vi kaller den som kortform, blir det også foreslått overvåkningsprogrammer for rømt laks og for lakselus. Disse summene som blir angitt i dette nasjonale forslaget, ligger dessverre ikke innenfor våre rammer å gjøre per i dag, men vi har begynt å samarbeide med de nevnte instituttene for å jobbe med sånne overvåkningsprogrammer fra 2013.

Det som er en utfordring for forskningsfronten for spesielt Havforskningsinstituttet og andre nå, er at å kvantifisere populasjonsregulerende effekt er det som kommer til å være våre forskningsmål i årene framover.

Nå ser jeg det lyser en lampe her, så jeg slutter der.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Østen Jensen, som er forskningsleder ved SINTEF. Vær så god.

Østen Jensen: Jeg kommer som sagt fra SINTEF Fiskeri og havbruk, som er en del av Skandinavias største uavhengige forskningskonsern. Vi jobber primært med teknologiutvikling og som regel i tett samarbeid med næring og myndigheter. På havbrukssiden har vi ekspertise innen hydrodynamikk, konstruksjonsteknikk, materialteknologi, IKT og modellering. Vi har bred kompetanse rundt problemstillingene rundt rømming og lus. Det er på de områdene jeg håper vi kan bidra med vår kunnskap i dag.

Først rømming: Rømmingsstrømmen ble kraftig redusert fra 2006 fram til 2008, og de etterfølgende årene har den begynt å stige igjen. Nedgangen fra 2006 må ses i sammenheng med innfasingen av NYTEK-forskriften for den tekniske standarden NS 9415. Det er først og fremst en reduksjon av store rømmingshendelser som er årsaken til reduksjonen i rømmingstallene – ting som dekkes godt av både forskrifter og standarder.

Etter 2009 har vi sett en økning i rømmingstall. Det skyldes primært to typer hendelser. Det første er slitasje på not fra utspillingssystemet. Dette var i liten grad dekket av den første standarden og den første forskriften, men den reviderte nye trekk, og den reviderte standarden tar i mye større grad hensyn til det. Innføringen av krav om anleggssertifikat kan forhåpentlig komme til å ha en positiv effekt på dette. Den andre årsaken er menneskelige faktorer. Det har vært flere rømmingshendelser de siste årene hvor menneskelig svikt er oppgitt som rømmingsårsak. Det ble nylig satt i gang et større prosjekt finansiert av FHF som skal se nærmere på denne problematikken, og som forhåpentlig vil komme med gode løsninger for å hindre at det skjer i framtiden.

Det er flere utviklingsløp på utsett-siden hvor det jobbes med å begrense luseproblematikken. Parallelt jobbes det f.eks. med teknologiske løsninger som skal hindre lus i å komme i kontakt med fisk. Det utvikles modelleringsverktøy for beregning av spredning av lus. Målet er å kunne gi en anbefaling for soneinndeling, behandlingsregimer og på sikt gi verdifull innputt på optimal plassering av anlegg. Det utvikles ikke-medikamentelle metoder for fjerning av lus. Eksempler på dette er luselaser, som har vært

nevnt tidligere, høytrykksspyling av fisk og utstrakt bruk av rensefisk/leppefisk.

Det har også vært mye snakk om lukket oppdrett i dag. Det er jo noe som er under utvikling, men det finnes i dag ingen kommersielt tilgjengelige anlegg med en størrelse og kapasitet som er tilpasset den norske næringen. De fleste er fortsatt under utvikling og er betraktelig mindre enn de enhetene som blir brukt i dag. Hvorvidt disse vil være bedre enn dagens løsninger med tanke på rømming og lus, avhenger av flere faktorer. Filtrering av vann er den ene: Hvis du ikke filtrerer vannet, vil du få lus inn på anlegget, og da kan du like godt få lus ut også, hvis du ikke filtrerer det på vei ut. En annen faktor er knyttet til myten om at lukkede anlegg er rømmingssikre. Det er helt klart kun en myte, det er ingen automatikk i det. En duk eller et betongkar kan også revne på samme måte som en not, og det har vært flere eksempler på rømming fra lukkede anlegg, både på land og til sjøs. Det er også viktig at eventuelle nye konsepter for å begrense lus og rømming beregnes og dimensjoneres forsvarlig, slik at introduksjonen av nytt utstyr ikke fører til en forverring av situasjonen og en økning i rømmingshendelser. Det er ikke uvanlig at innføring av nye løsninger kan øke risikoen på grunn av ukjente faktorer, og dette er godt kjent fra andre næringer. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Veterinærinstituttet, og det er fagdirektør Brit Hjeltnes som skal ha ordet, forstår jeg, vær så god.

Brit Hjeltnes: Takk for at vi er invitert. Veterinærinstituttet er et forskningsinstitutt som har hovedansvaret for forvaltningsråd når det gjelder fiskehelse. Vi finner at Riksrevisjonens rapport er gjennomarbeidet og i all hovedsak gir en god virkelighetsbeskrivelse, men jeg vil få lov til å komme inn på våre spesialområder og kanskje modifisere rapporten litt.

Først til villfisk: Infeksjonssykdommer hos oppdrettsfisk har sin opprinnelse i naturlig forekommende bakterier, virus, sopp og parasitter hos villfisk. I en oppdrettsituasjon kan disse smittestoffene oppformerer og øke i antall. Med unntak av lakselus har vi i dag ingen indiksjoner på at smittesituasjonen i oppdrett påvirker villfiskbestander. Imidlertid er kunnskapsgrunnlaget begrenset. Introduksjon av smittestoffer til nye geografiske områder vil selvsagt kunne påvirke både villfisk og oppdrettsfisk. Eksempler på dette er parasitten *Gyrodactylus salaris* og bakteriesykdommen furunkulose, som kom inn til landet vårt ved innførsel av biologisk materiale.

Så om sykdomssituasjonen: Veterinærinstituttet gir årlig ut en rapport om sykdomssituasjonen, og omkring februar kommer vi med en oppdatert sak for 2012-oppsummeringen på vår web. Sykdomssituasjonen hos oppdrettsfisk er dynamisk og i stadig endring. En rekke alvorlige sykdommer har vi i dag god kontroll med. Dette gjelder i stor grad bakteriesykdommene. For virussykdommene er bildet mer nyansert. Den viktigste listeførte sykdommen, ILA, har vi de siste årene hatt tilfredsstillende kontroll med. I 2007 fikk vi utbrudd av en annen virussykdom, VHS, men fra 2011 kunne vi igjen erklære landet fritt

for sykdom hos oppdrettsfisk. Denne sykdommen kom sannsynligvis inn i oppdrettsbestanden med villfisksmitte. For virus sykdommen Pancreas Disease, PD, har vi i dag et stort endemisk område hvor sykdommen gir betydelige tap, og vi har dessverre måttet konstatere at sykdommen har spredt seg til Midt-Norge. Sannsynlige årsaker til dette er knyttet til transport av fisk og annen virksomhet relatert til akvakulturvirksomhet. Flytting av fisk er for øvrig en av hovedårsakene til spredning av fiskesykdommer, og på en sammenkomst i et internasjonalt fiskehelsepanel var også dette en av hovedkonklusjonene. Men det ser likevel ut til at tiltak gjennomført av næringen har vært med å begrense skadeomfanget av bl.a. PD.

Så til lakselus: Gjennom vår forskning mener vi at det er klare indikasjoner på at antall fisk eller mulige verter for parasitten påvirker antall lakselus i et oppdrettsområde. Brakklegging og koordinert og riktig behandling er med på å kontrollere situasjonen. Utvikling av resistens mot midler brukt til bekjempelse av lakselus er en alvorlig trussel mot fiskehelse. Dette gjelder både villfisk og oppdrettsfisk. Vi har i dag på ingen måte god nok oversikt over resistensutviklingen. Nye metoder er i ferd med å bli tatt i bruk for overvåking av resistens, og alternative tiltak for å forebygge og behandle lus er dels tatt i bruk og dels under utvikling.

Så til svin: Svinnet i oppdrettsnæringen fra utsett i sjø til slaktning er altfor høyt. Andre lakseproduserende land, som Færøyene, har vist at det er fullt mulig å få ned dette tallet. For å redusere tapstallene trenger vi mer kunnskap om årsakene til tap. Selv om en rekke oppdrettsbedrifter har relativt gode interne registreringssystemer, har vi ikke en fullgod, samlet oversikt over tapsårsakene. En del av tapet skyldes infeksjonssykdommer, men en betydelig del skyldes produksjonsrelaterte forhold. Dette bør det være fullt mulig å gjøre noe med.

Til slutt: Utviklingen av nye teknologiske produksjonsformer, f.eks. lukkede anlegg, vil kunne bidra til å redusere miljøproblemer, men vil samtidig kunne gi nye sykdomsutfordringer. I resirkuleringsanlegg med sjøvann har vi dessverre kunnet konstatere en øket mengde sårutvikling. Vi tror at de nye produksjonsformene vil ha mye å si for framtidig produksjon, men vi kan ikke si med sikkerhet at det er de pilotene som i dag utprøves, som vil være framtiden fullt ut. Takk.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til NINA, og jeg gir ordet til Norunn S. Myklebust, vær så god.

Norunn S. Myklebust: Tusen takk. NINA, Norsk institutt for naturforskning, er en privat stiftelse, et uavhengig forskningsinstitutt. Vi har jobbet med villaks i 100 år – alle forskerne våre er ikke 100 år gamle, men vi har en hundre år lang tradisjon i å jobbe med forskning på vill laks. Vi har jobbet med rømt oppdrettsfisk og lakselus i 20 år, så det er en omfattende kompetanse i vårt institutt. Vi lever av oppdrag fra industrien, offentlig forvaltning, forskningsråd og EU. Rapporten som Riksrevisjonen har utgitt, er et godt og grundig gjennomarbeidet materiale, og vi har bidratt til den. Jeg vil likevel knytte en kommentar til problemstil-

ling nr. 3 av de tre problemstillingene som Riksrevisjonen skulle belyse. Den er knyttet til myndighetenes styring.

Det er sagt at havbruksnæringen skal være bærekraftig, og at havbruksforvaltningen skal være kunnskapsbasert. Den samlede kompetansen i Norge i dag er godt skodt til å bidra til det, men forskningsstrukturen, altså strukturen i Forsknings-Norge, betyr at vi ikke får utnyttet den kompetansen som finnes i landet vårt. Det er sektorisert, og det er ofte konflikter – vi har tidligere i dag vært innom dette med skyttergraver. Vi erfarer at forskningsmiljøene spilles ut mot hverandre, og sånn som strukturen er i dag, så utnyttes ikke det potensialet som er i forskningsmiljøene.

Da gir jeg ordet til Kjetil Hindar, som er forskningssjef i NINA.

Kjetil Hindar: Takk for det. Jeg er ikke 100 år, men jeg har jobbet med rømt oppdrettslaks og effekter på villaks siden slutten av 1980-tallet.

Det Riksrevisjonen spesielt har spurt oss om, er forekomsten av rømt oppdrettslaks blant villaks, altså både i elver og over år og også delt på måter som Riksrevisjonen ønsket, f.eks. i forhold til nasjonale laksefjorder og utenfor nasjonale laksefjorder. De har spurt oss om grenseverdier for rømt oppdrettslaks i forhold til målsetting om å bevare genetisk mangfold hos villaksbestander. Og de har spurt oss om bestandsituasjonen for villaks, som i Norge i dag rapporteres av et utvalg, Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, som er nedsatt av Direktoratet for naturforvaltning, der det sitter forskere fra mange institusjoner – derav flere forskere fra NINA. Vi har opplevd at Riksrevisjonen forsto problemstillingene rundt rømt oppdrettslaks og villaks godt, og at de stilte gode spørsmål til oss.

Siden Riksrevisjonens rapport kom ut, har NINA beregnet en slags «akkumulert påvirkning» av rømt oppdrettslaks på villaks i 99 laksebestander i Norge ut fra forekomsten av oppdrettslaks – altså ut fra årlige registreringer siden 1989 – i mange av disse elvene, og en enkel modell som på en måte prøver å beregne den akkumulerte effekten ut fra eksperimenter vi har gjort. Og så har vi utviklet et sett med genetiske markører – eller kanskje vi skal si en genetisk metode – som greier å skille genetisk mellom oppdrettsstammer på den ene siden og villaksstammer på den andre siden, selv om vi vet at det er genetiske forskjeller mellom oppdrettsstammer og genetiske forskjeller mellom villaksstammer, men vi har plukket ut markører som greier å skille den ene gruppen fra den andre gruppen. Vi har nå vist, eller holder på å vise – vi skrev om det i en rapport som nå er offentliggjort, den var unntatt offentlighet en stund – at i flere av elvene med høy forekomst av rømt oppdrettslaks har det skjedd genetiske endringer i villaksen, slik at noen av bestandene genetisk er i ferd med å bevege seg i retning av oppdrettslaks*. Og da følger de for så vidt et mål som beveger seg, fordi oppdrettslaksen selekteres for å bli tilpasset livet i oppdrett og å produsere godt der.

Så har vi, og Havforskningsinstituttet, vært med på en internasjonal publisering som har kvantifisert dødelighet forårsaket av lakselus i havet. Det er egentlig en sensasjon

* NINA minirapport 384.

at man greier å kvantifisere dødeligheten til en parasitt ute i et stort hav. Måten man kunne gjøre det på, var gjennom felteksperimenter i Irland og Norge, der halvparten av fisken er føret med lusebeskyttelse og halvparten ikke føret med lusebeskyttelse, og så er disse satt ut sammen. Den gjennomsnittlige effekten i disse forsøkene var at det kom tilbake 39 pst. færre fisk når de ikke hadde lusebeskyttelse – og den dødeligheten er da forårsaket av lakselus**.

Møtelederen: Da er tiden ute.

Kjetil Hindar: Ja. Jeg er ferdig.

Møtelederen: Det var viktige tall å få med seg på slutten der.

Vi skal nå gå over til komiteens utspørring. Den foregår slik at det er den som spør ut, som styrer sin egen tid fullt og helt, og det er Jette F. Christensen, som er saksordfører, som starter med sine 10 minutter. Vær så god.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk for det. Og takk for at de er her, alle saman, det er veldig nyttig for oss.

Første spørsmål går til SINTEF, som var inne på noko av det som eg oppfattar er ein av dei viktigaste tinga me snakkar om her, nemleg korleis me skal løyse problemet. Me har tidlegare hatt inne interesseorganisasjonar, og me har hatt inne næringa. Interesseorganisasjonane sa unisont at dei meinte at den einaste løysinga på dette var dei lukka anlegga til sjøs, som du nå fortel ikkje er gode nok, eller som ikkje er kommersielt tilgjengelege i dag, og då må eg spørje: Kva for tidsperspektiv er det mogleg å sjå føre seg – vil det vere mogleg å få sånne anlegg kommersielt tilgjengeleg innanfor ein viss tid? Og har du andre løysingar som ville vere like effektive?

Østen Jensen: Det er et vanskelig spørsmål, egentlig. I dag går det flere større forskningsprosjekter på dette med lukkede anlegg og utviklingen av dette. Den store utfordringen ligger i vann og vannkvalitet – du må enten resirkulere vannet eller skifte ut vannet. Det krever potensielt en del energi og en del avfallsstoffer som da må tas vare på. Rent beregningsmessig – med tanke på styrken på anlegget – er det ikke så mye arbeid, men det er mye av hjelpeutstyret som må utvikles, som vil ta tid. Og en annen ting er den økonomiske delen av bærekraftligningen her – hva er det du konkurrerer mot? Hvis du konkurrerer mot en åpen notpose, så vil jo alt du gjør som koster mer, bidra i negativ retning.

Det er mange parallelle utviklingsløp som går, både med tanke på rømming og lus. Det er prosjekter som går på bedring av notmaterialer, det er prosjekter som går på å hindre at lus kommer til laksen. Skal vi opprettholde og øke produksjonen i Norge på sikt, er vi nok avhengig av kanskje begge deler – både å få og utvikle gode lukkede løsninger. Men dette er et godt stykke fram i tid, og jeg tror også det kun vil være for deler av produksjonen. For å få det opp til slakteferdig fisk, tror jeg vi er avhengig av en forbedring av

notmaterialene og å få bukt med en del av rømming som skyldes menneskelige feil. Når det gjelder lus, tror jeg det må jobbes på mange fronter, både med å hindre at lus kommer til fisken og med ikke-medikamentell fjerningsmetodikk, og jeg tror nok medisiner også har en rolle fremover.

Jette F. Christensen (A): Takk. Du seier at utviklinga av desse anlegga er langt fram i tid. Kan du seie noko om kor langt fram? Eg skjønner jo at det er avhengig av tid og pengar, men er det oppnåeleg?

Østen Jensen: Med tanke på produksjon av stor smolt, altså fisk på opptil en kilo: Skal du gjøre det i stor skala, er det nok snakk om noen år fram i tid. Skal du ha hele næringen inn i lukkede anlegg og opprettholde dagens produksjon eller øke den, tror jeg du må se enda lenger fram enn et par år.

Jette F. Christensen (A): Takk. Nå har vi vore innom verkelegheitsforståinga, at den har vore litt forskjellig avhengig av kor ein kom ifrå. Vårt håp er jo at denne riksrevisjonsrapporten skal bidra til at me alle saman har ein felles verkelegheitsforståing om kor landet ligg. Eg vil gjerne ha ein runde på om de opplever at Riksrevisjonens rapport bidrar til det?

Kjetil Hindar: Jeg sa kort at min opplevelse er at Riksrevisjonen har forstått hvilke problemer som det er viktig å gjøre noe med.

Brit Hjeltnes: Jeg sa at vi i all hovedsak kjenner oss igjen i det som er beskrevet der, ikke minst når det gjelder svinn, som det må gripes fatt i, og når det gjelder lakselus, som jo ligger innenfor våre områder. Når det gjelder sykdom, hvor man altså sier at situasjonen ikke har bedret seg: Jeg vil vel kanskje si det slik at situasjonen er annerledes, for vi har et annet sykdomspanorama, og det var derfor det var viktig for meg i innledningen å si at det er en dynamisk situasjon. Da blir det litt vanskelig å sette én sykdom opp mot en annen. På noen områder har vi bedret oss, og på noen områder må vi dessverre si at der har det gått gal vei.

Østen Jensen: Vi er enig i at de problemområdene som belyses, er de viktige problemområdene.

Tore Nepstad: Det er for så vidt Havforskningsinstituttet også, men vi vil understreke at det kanskje er behov for å nysansere deler av rapporten.

Jette F. Christensen (A): Kva for delar?

Tore Nepstad: Det første går på at hvis vi ser på bærekraftsbegrepet, heter det hos Brundtland-kommisjonen at en bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon uten å redusere mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. Hvis man tar utgangspunkt i at det er en rimelig definisjon på bærekraftig, kan det være at man får litt andre nyanser i svarene enn det man får hvis man spør spesifikt om den respektive elven.

** Krkosek, M. m.fl. 2012: Proceedings of the Royal Society B.doi: 10.1098/rspb.2012.2359.

Vi ser at man omtaler bruken av MOM-undersøkelser og NS 9410 som utilstrekkelig. Det er nok ikke vi enig i. Vi mener at det gir en god dekning, og det understrekes også av rapporten fra Eutrofieringsutvalget som ikke fant noen eutrofiering i de områdene som ble sjekket, Boknafjorden og Hardangerfjorden. Vi ser at organisk belastning på bløtbunn er veldig godt beskrevet med eksisterende metoder, og den passer også bedre for havbunn enn det vi fryktet initielt. Så vi føler at man har konkludert litt tidlig på enkelte områder.

Jette F. Christensen (A): Takk for det.

I rapporten har me jo òg departementet sitt svar, der tiltak som er sette i verk, eller kjem til å bli sette i verk, er skisserte. Eg ønskjer meg ein kommentar på dei tiltaka frå alle dykk. Meiner de at dei tiltaka som er skisserte, er det som skal til for å bringe dei forholda som Riksrevisjonen peikar på, i orden?

Eg kan begynne med NINA igjen.

Kjetil Hindar: Jeg tror vi må tenke veldig bredt når det gjelder tiltak. En ting jeg – som har vært i gamet en stund – har tenkt på, er å bruke det genitrekke som ble gjort for lenge siden da man lagde en samlet plan for vassdragsutbygging. Der rangerte kraftregulantene alle mulige elver etter deres verdi som utbygd kraft, altså pengeverdi, og miljøfaglige undersøkelser rangerte alle vassdrag og all vassdragsnatur etter hvilken verdi de hadde i bevaringssammenheng. Så snudde man den ene lista på hodet og lette etter den som var god for industrien, og ikke så farlig å miste for naturvernerne. Jeg tror noe lignende er noe vi burde tenke på langs kysten.

Brit Hjeltnes: Innen de områdene som har med sykdom å gjøre, er vel egentlig ikke rapporten så veldig spesifikk, synes jeg. Når det gjelder et område som svinn, hvor det mangler en del kunnskap, ser jeg for meg at man må drive en storstilt dugnad. Der tror jeg nok at vi absolutt har næringen med på laget, for det er nå sånn at i disse dager – med den lakseprisen vi har, hvor ikke inntjeningsmarginene er så store – er man faktisk avhengig av å ta enda bedre vare på den fisken man har.

Det jeg kanskje kunne ha savnet, er en av disse «driverne» til spredning av sykdom, som er flytting av biologisk materiale. Men det blir en veldig politisert diskusjon, for jeg tror nok at de som er opptatt av fiskehelse, innser at det er en stor risiko med flytting av biologisk materiale, og at man burde ha en diskusjon rettet mot regionalisering. Igjen er dette en ganske vanskelig diskusjon, for vi fikk jo en harmonisering mot et EU-regelverk som hadde med flytting av fisk å gjøre, så å gripe inn i det er sterkt politisert.

Jeg tror at hvis man hadde forsøkt seg på noe slikt for ti års tid siden, var ikke næringen klar for det, for man var da avhengig av å transportere smolt og settefisk til de nordlige deler av Norge fra sør. Jeg tror nå at er utviklingen kommet så langt at det faktisk vil være mulig, men kanskje ikke i morgen. Så jeg tror det er en dialog man kan ta med næringen.

Møtelederen: Da er tiden godt og vel ute, så hvis dere skal svare videre, må dere gjøre det veldig, veldig raskt. Er det ingen som har behov for å svare ytterligere? – Havforskningsinstituttet.

Karin Kroon Boxaspen: Vi vil bare påpeke at vi selvfølgelig blir utfordret på at vi trenger mer overvåking, og som forsker må jo jeg selvfølgelig si at vi trenger mer forskning. Det er jeg programforpliktet til å si, så da er det sagt. Vi trenger også å bli mer geografisk spesifikke og nøyaktige langs hele norskekysten.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Fremskrittspartiet og Øyvind Vaksdal som har inntil 5 minutter – vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det, leder, og takk for gode innledninger.

Det er fastsatt en rekke miljørettede mål for havbruksnæringen, mens undersøkelsen fastslår at forvaltningen i liten grad har utviklet og lagt til grunn indikatorer som kan fortelle hvorvidt man når målene om en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring.

Fiskeri- og kystdepartementet har gitt Havforskningsinstituttet i oppdrag å utarbeide effektindikatorer for genetisk påvirkning fra oppdrettslaks til villaks samt påvirkning av lakselus fra havbruk på villlevende laksebestander. Hvordan er framdriften i dette arbeidet, og hvilke påvirkninger har man fra deres side avdekket så langt, spesielt med hensyn til genetisk påvirkning?

Tore Nepstad: Rapporten er levert. Den kan du få her, og så kan Karin fortsette.

Karin Kroon Boxaspen: Takk.

Havforskningsinstituttet har i samarbeid med flere andre institutter foreslått indikatorer for lakselusovervåking og for rømt fisk. Når det gjelder rømt fisk, har det vært en veldig nær dialog med NINA, og ganske nylig ble det også levert en litt videre utredning av samkjøringen mellom disse to. Med hensyn til rømt laks har man initielt sett på prosentvis rømt laks i enkelte elver – det har vært litt forvirring med at noen bruker høstprosent og noen bruker årsprosent, men der ligger vi nå.

Men vi er helt klart enige med NINA i at det som går på genetiske metoder, er veien å gå videre. Så det settet med markører – som vi kaller det – som nå er utviklet for å si om noe er oppdrettslaks eller ikke, mener vi må brukes i elvene for å befeste om man virkelig har hatt en genetisk effekt eller ikke. Det viser seg i enkeltelver at man kan ha veldig stort prosentvis innslag av rømt laks uten at man ser effekten i populasjonen når det gjelder genetisk forandring. Der mener man vel at enkelte elver rett og slett er mer robuste på grunn av den initielle mengden av fisk.

Når det gjelder lakselus, driver vi med et utviklingsarbeid som pågår. Der bruker vi nå mengden av lus per sjørørret tidlig om våren som en «proxy» for hva som skjer på villaks som vandrer ut, og senere på året for sjørørreten direkte. Det som er viktig der nå, er at vi fortsetter å prøve

å kvantifisere hva dette betyr: Hva er effekten på populasjonsnivå? Det at vi måler én ting ett år og en annen ting et annet år, hva betyr det totalt sett for populasjonen? Vi jobber videre med å ha disse overvåkingsprogrammene våre gående. Det er jo ikke bare vi som er med, men det er vi som styrer i hvert fall lakselusovervåkingen per i dag, og nå har vi også i den rapporten foreslått – som Tore Nepsstad påpeker – hvordan man eventuelt kan se for seg at en overvåking på rømt laks kan foregå.

Øyvind Vaksdal (FrP): Og her samarbeider dere med NINA, og de har de samme synspunktene, går jeg ut fra?

Kjetil Hindar: Ja, vi er enige i det store og hele. Litt nyanseforskjeller er det sikkert, men det er jo forskningens natur ikke nødvendigvis å være enig med siste taler, men litt uenig.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Over til noe helt annet. Som også saksordføreren var inne på, har vi i dag fått signaler fra ulike organisasjoner om at det eneste saliggjørende var lukkede anlegg, og det skulle løse alle problemer. Nå har vi SINTEF her, og dere utga en rapport for ca. ett år siden om lukkede anlegg, men du sier likevel her i dag at det er betydelig usikkerhet rundt dette, også når det gjelder å finne kommersielle løsninger. Jeg har registrert at det gjøres en del internasjonalt på dette området. Har dere noe samarbeid også internasjonalt hvor dere prøver å finne felles løsninger?

Østen Jensen: Ja, vi har mye samarbeid internasjonalt. Vi har to større forskningsprosjekter gående per i dag, og der er det partnere i USA inne på dette. Som tidligere nevnt: Felles for alle de lukkede anleggene er at de er veldig små. To av de anleggene som har vært mye omtalt i media, har henholdsvis 2 000 og 5 000 fisk. Det er en førtiendedel av det som står i en typisk merd i dag.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Oppdrettsfisk er underlagt loven om dyrevelferd. Noen mener det er altfor lite fokus på fiskehelse, og enkelte kritikere mener at fiskeoppdrett faktisk grenser mot dyremishandling. Kan Veterinærinstituttet kommentere det?

Møtelederen: Veldig kort, for tiden er ute.

Brit Hjeltnes: Når det gjelder velferd, er det noe som Havforskningsinstituttet har hovedansvaret for. Hvis jeg skal si noe om helse, mener jeg at det burde være mer fokus på det, men jeg kan ikke si meg enig i at det grenser mot dyremishandling, nei.

Møtelederen: Da er det Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter – vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Myklebust, du la veldig vekt på sektorisering og konfliktar mellom forskingsmiljø, og då oppfattar eg det sånn

at det ikkje var god dialektikk, men ein forhindra rett og slett det å komma fram til gode resultat. Eg vil gjerne høyra deg kommentera det litt meir.

Norunn S. Myklebust: Ja, det skal jeg gjerne gjøre.

Miljøverndepartementet har fristilt sine institutter og gjort dem uavhengige. Det betyr at oppdrag fra Miljøverndepartementet og underliggende etater går ut på anbud, og det er konkurranse i miljøet. Fiskeri- og kystdepartementet og for så vidt også Landbruks- og matdepartementet har egne institutter – altså statlige institutter – som er direkte underlagt departementene, og som får sine oppdrag via tildelingsbrev. Det gir slike som oss liten mulighet til å bidra inn i det faglige arbeidet. Vi ønsker å bidra mer – men vi har ikke tilgang til de spørsmålene, og til å få den rollen overfor de departementene som har egne institutter.

Hallgeir H. Langeland (SV): Så det betyr at me som sit her, må ...?

Norunn S. Myklebust: Jeg synes dere skal poengtere det overfor deres kolleger i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen. Nå lages det en forskningsmelding som skal behandles til våren, og dette er et viktig punkt hvis samfunnet skal bruke sine forskningsmidler på en optimal måte.

Hallgeir H. Langeland (SV): Greit.

Til Havforskningsinstituttet: Det er mogleg at det refererte seg til Rogaland, men du snakka om regionale undersøkingar – i kor stor grad driv de med det? Det eksempelet som eg nemnde, var utslepp frå anlegg som gjorde at seien blei forureina og fiskarane mista jobben sin. Kva for kommentarar har de til det?

Karin Kroon Boxaspen: Havforskningsinstituttet har i noen år hatt det vi kaller sei i Ryfylket-prosjektet, hvor vi har sett på hvordan seien står rundt anleggene. Vi merker dem med lyttemerker som gjør at vi ser dem hver gang de kommer nær et anlegg. Vi har konstatert at oppdrettsanlegg til en viss grad kan virke som en revstruktur for vill fisk – de vil samle seg der. Sannsynligvis vil de rett og slett ha bedre overlevelse ved at de får mye mer fôr.

Fisk, spesielt hvitfisk, som hver dag spiser fôr som er beregnet på oppdrettsfisk, får en forandring i strukturen. Noen mener at det er veldig god sushifisk, men det er litt på siden av saken. I Ryfylket har vi rett og slett kommet fram til at vi har lite basiskunnskap om vill sei, så vi vet ikke helt hva vi skal sammenligne med. Vi har bare konstatert at fisken samler seg rundt anleggene. Om de går tilbake på bankene for å gyte eller ikke, vet vi ikke, og i hvor stor grad de vandrer fram og tilbake, har vi heller ikke hatt midler til å studere ennå.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men det er utvilsamt forstyrningar i systemet, og dermed òg i berekrafta?

Karin Kroon Boxaspen: Den effekten vil kunne ha en økosystemeffekt. I hvilken retning den går, er litt vanskelig å si. Det har vi ikke data på.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du, Hjeltnes, la vekt på dette med svinn, og du viste til Færøyane, som hadde gode resultat. Ein skulle gjerne tru det var motsett – med utgangspunkt i den geografiske plasseringa dei har – men kva er det dei har gjort på Færøyane?

Brit Hjeltnes: De begynner allerede i ferskvannsfasen, hvor de har en utsortering av fisk som ikke egner seg til å gå videre. De har et noe annerledes system, fordi meste-parten av smolten lages ved et resirkuleringsanlegg. Når man setter ut fisken, er man opptatt av brakklegging, man har fokus på transport, man har fokus på rapportering av sykdommer – man har egentlig fokus på en rekke av de elementene som er nevnt av Gullestad-utvalget. Man har også fokus på samhandling når det gjelder behandling av sykdommer.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det du seier, er at ved å fylgja opp Gullestad-utvalet, så nærmar me oss Færøyane?

Brit Hjeltnes: Ikke nødvendigvis alt av det, men en del av de faktorene som Færøyene tar, vet jeg at næringen nå faktisk er i ferd med å implementere – i hvert fall en del selskaper.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 5 minutter – vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder.

Et spørsmål til SINTEF: I forrige runde fikk vi vite av næringen at det å telle fisk er så fryktelig vanskelig. Har SINTEF arbeidet med forskning for å gjøre det enklere å telle fisk, sånn at man ikke må gå inn og ta på hver enkelt fisk for å kunne telle den? Er det blitt forsket på det, sånn at det blir litt lettere å telle dem?

Østen Jensen: Vi har hatt et større prosjekt, finansiert av Forskningsrådet, som har gått på estimering av biomassen. Det gir greie nok tall på fisk som kommer inn i anlegg – 2 pst. unøyaktighet har blitt nevnt. Usikkerheten går på telling og estimering av fisk når den er i sjø. Hvis en skal få nøyaktig antall fisk i en merd, er en avhengig av at en tar en fisk og fører den over, sånn at en ikke teller den to ganger, og det er der mye av problematikken med telling og estimering av biomasse ligger. Metodikken som brukes i dag for å sjekke biomassen som en helhet, er under utvikling og er veldig usikker. Den baserer seg på ekkolodd bl.a., men usikkerheten er veldig stor. Det er forhåpentligvis ny teknologi på trappene som kanskje kan bedre dette.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Et spørsmål til som du sikkert kan svare på: Når miljøundersøkelsene som benyttes for å måle miljøtilstanden under anleggene ikke er tilpasset dagens store anlegg, hvordan kan vi være trygge på at målingene ikke er misvisende?

Østen Jensen: Dette er det kanskje Havforskningsinstituttet som burde svare på.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Da vil jeg gjerne at de svarer på det.

Karin Kroon Boxaspen: De metodene som er nevnt i rapporten, er det som går på MOM-B- og MOM-C-undersøkelser, som i initielt var utviklet for firkantede stål-anlegg og bløtbunnsområder, hvor man rett og slett grabber prøver fra bunnen. Med dagens anlegg, hvor man går på det man kaller polarsirkler, og har mer tau, er utfordringen rett og slett å komme nær nok. Man jobber med å utvikle bedre metoder. Men det har allikevel vist seg med de anleggene man har i dag, og der det er mulig å ta prøver, at man selv på hardbunn – og fremdeles på bløtbunn – får relativt gode resultater. Det har man også verifisert ved å bruke videoanalyse, dvs. ved å sende ting under anlegget for å kikke, og etterpå analysere bildene. Så vi får faktisk bedre resultater enn vi hadde fryktet når det gjelder f.eks. havbunnen. Vår forskningsfront i dag når det gjelder miljøpåvirkning på bunnen, går på sårbare habitater og hardbunnslokaliteter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Et oppfølgingsspørsmål til Havforskningsinstituttet: Når departementet ikke har utviklet indikatorer for målene om en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring, hvordan kan vi da vite at vi har, eller ikke har, en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring?

Karin Kroon Boxaspen: Vår innstilling er at en trener å ha indikatorer og terskelverdier. Hvis en skal vurdere risiko, må en ha indikatorer som man er enig om, og man må ha terskelverdier som man er enig om også.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hvor ligger hovedansvaret for at havbruksnæringen ikke er bærekraftig og miljøtilpasset?

Karin Kroon Boxaspen: Jeg vil ikke si at den ikke er bærekraftig over hele fjøla, det er litt for generelt. Det finnes nok områder i Norge i dag hvor oppdrettsnæringen er bærekraftig ut i fra det som Tore Nepstad nevnte tidligere. Men det er også andre områder som vi mistenker ikke er bærekraftige – jeg vet ikke om han vil utdype?

Tore Nepstad: Her må man legge grunnlaget for å utvikle vitenskapelige indikatorer. Det har vi begynt med når vi her har levert denne førstegenerasjonsindikatoren. Det er et felt som er i utvikling, men «by the end of the day» er det det politiske beslutningsapparatet som fastsetter tålegrensene. Det er ikke vi.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Helt til slutt: Hvilke teknologiske muligheter har vært tilgjengelige som har kunnet gjøre næringen mer bærekraftig? Er det noen av dere som har oversikt over det – er det noe som kunne gjort denne næringen mer bærekraftig?

Møtelederen: Det er et stort spørsmål som må besvares veldig kort.

Kjetil Hindar: Når det gjelder rømmingsproblemet, har man jo steril oppdrettslaks. Triploid laks er steril. Det går an å lage triploid laks – dvs. laks som har ett kromosomsett fra far og to fra mor – ved å slenge en nybefruktet rogn en halvtime i badekaret. Det kan gjøres mer avansert også, men det er enkel teknologi.

Møtelederen: Takk for det! Da var vi en tur innom badekaret også i denne høringen. Vi skal gå videre til Venstre. Til orientering for dere er Trine Skei Grande også medlem av kirke-, utdannings- og forskningskomiteen. Venstre har 5 minutter. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Derfor begynner jeg hos Myklebust. Kan du si litt konkret om hvilke grep du ville ha gjort på forskningssida for å få det mer effektivt? Nå kan du slippe å skrive lange brev til utdanningskomiteen – nå har du en referent som refererer det du sier.

Norunn S. Myklebust: Ideelt sett ville jeg ha fristilt forskningsinstituttene fra det statlige apparatet. NINA og SINTEF er gode eksempler på fristilte institutter som gjør det godt uten å ha en tilknytning til staten.

Trine Skei Grande (V): Det var presist. Så vil jeg spørre dere om noe så revolusjonerende som Trøndelagsmodellen. Er det noen av dere som har en mening om den, som har sett på den? Vil dere si noe om det?

Brit Hjeltnes: Vi er jo ikke et direktorat, men jeg ble presentert for den for en del år tilbake, og det virket som om de som hadde deltatt i den og hadde erfaring med den, var veldig begeistret og mente at det var en effektiv og god metode. Utover det har jeg selvfølgelig ikke noen personlig erfaring med den. Det er det jeg kan si.

Trine Skei Grande (V): Vil noen andre si noe – Havforskningsinstituttet?

Tore Nepstad: Vi mener at Trøndelagsmodellen, hvis den hadde blitt videreutviklet, ville vært en modell som det kunne bygges videre på, på grunn av at den vil ta grensene mellom sektorene ned på et lavere nivå, slik at man kan få gjort noe operasjonelt.

Hvis jeg samtidig kan få kommentere det forrige spørsmålet ditt, så er jeg litt forundret over at dere spør NINA, som er én organisasjon av flere som er finansiert på den måten, for det som ikke dekkes opp i den finansieringsmodellen som Miljøverndepartementet har laget, det er den finansieringsmodellen som Havforskningsinstituttet, Meteorologisk institutt, en rekke av landbruksinstituttene er finansiert på, nemlig for å ivareta langsiktige overvåkings- og forskningsoppdrag som ikke kan konkurransesettes på grunn av at konkurransesettingen per se har en kortere versjon. Hadde jeg visst at vi skulle diskutere det her, hadde jeg forberedt et langt tyngre innlegg. Men jeg er grunnleggende uenig i måten Myklebust fremstiller dette på. La det være sagt.

Trine Skei Grande (V): Noen av oss er så garvet at vi er ikke forundret over at du er forundret over det. Vi vet vel egentlig hva dere mener, men det er fint å ha det på papir.

Så har jeg et spørsmål om dette med arealstrukturering og det å ha helhetlige, større planer, som er et av funnene her. Har noen av dere kommentarer til hva dere tror er de største barrierene? Næringa avviste det egentlig i forrige runde. Er det noen av dere som har noen meninger om barrierene vi står overfor?

Brit Hjeltnes: Når det gjelder arealplanlegging, vil det være ganske viktig når det gjelder brakklegging. Vi tror at den tid er forbi da man bare kan brakklegge et lite område. Man må se større soner, det er mer virksomt. Hvor store de skal være, vet vi ennå ikke. Det er tydelig at eierstrukturen er en klar utfordring for det. Er man et stort selskap med virksomhet i mange sektorer, er det mye enklere å være med på å brakklegge i en større sektor. Er man en liten aktør med bare et par konsesjoner og kanskje alle tre eller to, eller hva man har, ligger innenfor det området, er det klart en mye større utfordring.

Trine Skei Grande (V): Kan jeg få en kommentar også fra NINA og Havforskningsinstituttet?

Kjetil Hindar: Jeg tror også eierstrukturen er et problem, at det på et eller annet plan må løses lokalpolitisk ved at man ser på gode lokaliteter innenfor en kommune eller innenfor en mindre region.

Når jeg snakker med store oppdrettere, har de en klar formening om hva som er en god oppdrettslokalitet. Kunnskapen om hvilke lokaliteter som er gode, kan være annerledes nå enn da konsesjonene i sin tid ble gitt. Jeg tror vi er nødt til å ha en slik arealplassert kunnskap, for jeg tror en koordinert avlusning når det gjelder lus og laksesmolt, er løsbart, mens lus og sjørørret, lus og sjørøye er fryktelig mye vanskeligere fordi sjørørret og sjørøye reker langs kysten, altså i oppdrettsområdene, store deler av sommeren og langt utover høsten, noen steder til og med året rundt. Å finne stedene der det er god oppdrettslokalitet, og som samtidig er vekk fra der hvor sjørørret og sjørøye oppholder seg, tror jeg er en kartleggingsjobb som rett og slett må gjøres.

Møtelederen: Havforskningsinstituttet ønsker også å gi et kort svar. Men tiden er ute, så dere får ta det veldig raskt.

Tore Nepstad: Vi tror at den type arealbegrensning og arealstyring som er gitt i Gullestad-utvalgets rapport, kan være et virkemiddel, gitt at forvaltningen finner en måte å håndtere ulike eierskapssituasjoner på.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi over til den felles runden med oppklaringsspørsmål. Jeg presiserer at både spørre og svarer har et ansvar for at dette gjøres så kort som mulig. Det er først saksordfører Christensen. Vær så god!

Jette F. Christensen (A): Eg har nokre spørsmål som gjeld rømming. Både Riksrevisjonen og interesseorganisasjonane har tidlegare i dag sagt at tala for rømt fisk sannsynlegvis er høgare enn det ein er i stand til å måle, mens næringa seier det motsette – at tala er riktige. Eg vil gjerne ha ein kommentar til det. Og mens me er inne på rømming: Det har jo vore situasjonar der ein har funne rømt fisk som ingen vil seie at dei eig. Ville det ha vore eit lurt tiltak å innføre tvunge merking av all fisk?

Møtelederen: Havforskningsinstituttet føler seg kallet, og NINA deretter.

Tore Nepstad: Når det gjelder identifikasjon av rømt fisk, er det faktisk en oppgave som er tillagt Havforskningsinstituttet gjennom Fiskeridirektoratet, hvor vi foretar en genetisk identifikasjon av rømt fisk. Så det blir ivarettatt. Derav avstedkommer når det gjelder merking av fisk: Å merke 300 millioner fisk med det det innebærer av negativ velferd, muligens negativ helseeffekt på fisken, er vi nok rimelig usikre på klokskapen i når det er utviklet genetiske systemer som gjør at man kan identifisere fisken.

Vi har ikke grunnlag for å mene noe om at rapporterte rømmingstall ikke er riktige. Det ligger utenfor det som er vårt ansvarsområde.

Kjetil Hindar: Det finnes jo noen rapporter som har prøvd å beregne det faktiske antallet rømte laks i forhold til det rapporterte antallet rømte laks, og som har funnet ut at det kan være en faktor på 2 eller større mellom dem. Det tror jeg er et misforhold som i mindre grad er et problem nå enn det var før. Vi er gode til å beregne andeler rømt oppdrettslaks, vi er ikke så veldig gode til å beregne antallet rømt oppdrettslaks, men vi så i fjor at andelen rømt oppdrettslaks gikk ganske kraftig ned på Vestlandet, og det tror vi også skyldes færre rømte laks, ikke bare flere villaks. For det var et godt villaksår, men altså færre rømte laks.

Møteleder: Kort oppfølging.

Jette F. Christensen (A): Til Nepstad: Når du seier at du er usikker på klokskapen ved merking, betyr det at det er eit unødvendig tiltak som vi skal sjå vekk frå – og at det er feil bruk av ressursar?

Tore Nepstad: Det er nok min mening at man bør satse på å videreutvikle genetikken.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Vaksdal, deretter Langeland.
Vaksdal, vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Vi er kjent med at oppdrett bidrar med utslipp av næringssalter, organisk materiale og kjemikalier, men konsekvensene av de samlede utslipp er uavklart, ifølge Riksrevisjonens rapport. Kunne NINA ha tenkt seg å kommentere

det og gjerne komme med forslag til hvordan en kan kartlegge de samlede utslippene og konsekvensene på en bedre måte enn i dag?

Møtelederen: NINA – Hindar, vær så god.

Kjetil Hindar: Tenker du samlet rømming eller ...

Øyvind Vaksdal (FrP): Utslipp av organisk materiale, næringssalter og kjemikalier.

Kjetil Hindar: Ja, det er et forskningsfelt som vi ikke jobber med, så jeg tror ikke vi ...

Møtelederen: Havforskningsinstituttet føler seg imidlertid kallet.

Karin Kroon Boxaspen: Nå har jo eutrofieringsrapporten vist, eller iallfall konkludert med, at man ikke greier å se noen effekter av næringssalter. Vi jobber – og har jobbet veldig lenge – med lokale effekter av organiske utslipp og har begynt å beskrive en akse ut fra et anlegg. Bunnen rett under anlegget vil ofte være en form for innmark å regne, så der har man selvfølgelig påvirkning. Så er spørsmålet i hvor stor grad man har påvirkning utover. Vi ser helt klart, når man snakker om f.eks. å lage clusteranlegg, at vi trenger å kikke nærmere på det vi i dag kaller regionale effekter, altså et godt stykke utenfor anlegget.

Møtelederen: Da er det Langeland, deretter Bekkevold.
Langeland, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Mitt spørsmål går til han med den finaste dialekten: Det dreier seg om at det frå min ståstad verkar som du er meir oppteken av å forsvara det beståande og mekka litt på det du har, i staden for å gjera noko nytt som kan vareta dei problemstillingane som er oppe til drøfting, og som Riksrevisjonen har påvist. Betyr det at du ikkje har nokon i ryggen når det gjeld å tenkja litt større enn det litle du tenkte?

Møtelederen: Jeg antar at det subjektive utgangspunktet med dialekten fører oss til Jensen. Vær så god.

Østen Jensen: Jeg vil tro det.

Det er jo stikk i strid med alt SINTEF står for innenfor teknologi for et bedre samfunn, og vi er veldig opptatt av teknologiutvikling for å bedre alle problemer som finnes her i verden. Når det er sagt, er det jeg kanskje er skeptisk til, den oppfatningen en del har om at lukkede anlegg er løsningen på alt vondt.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det hørde eg.

Østen Jensen: Ja. Det tror jeg nok ikke det er. Hvis vi vil redusere oppdrett ned til noen prosent av det det er i dag, kunne vi sikkert gjort det, men hvis vi ønsker å opp-

rettholde det volumet vi har i dag, tror jeg ikke lukking alene er en løsning, men lukket oppdrett kan være en god løsning for deler av produksjonen. Det jobber vi med i dag – vi har flere prosjekter på det – men jeg tror det er viktig også å jobbe bredt på dette, for det er jo en målsetting om at produksjonen på sikt skal økes.

Møtelederen: Oppfølgingsspørsmål fra Langeland.

Hallgeir H. Langeland (SV): Du snakkar litt ned det som miljøa som var inne først, snakka opp, sånn eg forstår deg?

Møtelederen: Jensen.

Østen Jensen: Det stemmer nok, hvis jeg oppfattet dagens første gruppe dit hen at de ønsker at all oppdrett skal inn i lukkede anlegg. Jeg er uenig i det, jeg tror ikke det er veien å gå.

Møtelederen: Da er det Bekkevold, deretter har jeg tegnet meg selv. Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk.

På mitt spørsmål om teknologiske muligheter som kunne vært tatt i bruk for å gjøre denne næringen mer bærekraftig, endte vi med et hannkromosom og to hunnkromosomer. Men hvis dette er en teknologi som man kjenner til, og hvis det finnes annen type teknologi man kjenner til i dag som kunne skapt en mer bærekraftig næring, hvorfor er den ikke tatt i bruk?

Møtelederen: Hindar, vær så god.

Kjetil Hindar: Akvaforsk på Sunndalsøra hadde oppskriften på å lage triploid – altså steril – laks tidlig på 1980-tallet. Den ble tilbudt næringen den gangen – så vidt jeg vet – og næringen sa nei takk. Nå er det jo næringsaktører her i dag som gjør forsøk med steril laks, og det gjøres også forsøk ved Havforskningsinstituttet, men metoden har altså vært der siden 1983–1984, sannsynligvis.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Kan Havforskningsinstituttet også svare?

Møtelederen: Var det et oppfølgingsspørsmål?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ja, for de har ...

Karin Kroon Boxaspen: Vi har prosjekter og har akkurat fått et nytt veldig stort prosjekt på steril laks. Det som er faglig nå, er at man godt kan produsere steril laks. Vi har funnet ut at den er litt mer temperatursensitiv, så den vil sannsynligvis ikke være aktuell langt sør i Norge. Den har kanskje spesielle forbehold som må dekkes, og velferdsmessige sider ved det å ha en steril fisk blir også undersøkt nå. Vi er på vei til å ha en tilnærmet kommersiell utprøving av steril laks, så den kommer-

sielle biten har akkurat så vidt begynt. Men jeg tror det er kommersielle firmaer i Norge i dag som selger sterile lakserogn.

Møtelederen: Takk for det.

Da har jeg tegnet meg selv. Jeg har et kort og et litt langt spørsmål. Det ene er om antall kilo villfisk per kilo oppdrettsfisk. Er det noen av dere som har forsket på det, og kan gi meg et objektivt tall?

Det er det ingen som har – Havforskningsinstituttet, kanskje?

Tore Nepstad: Du får ikke lov å sette to streker under svaret – ikke én engang! Du kan sette et sånt tegn foran.

Den siste rapporten jeg så – den er litt over halvannet år gammel nå – signaliserte ca. 1,69 kilo villfisk per produsert.

Møtelederen: Omtrent 1,69? Det synes jeg var et presist nok svar.

Det andre spørsmålet er knyttet til Larvik, der jeg kommer fra. Der renner Lågen ut, og det har vært et stort problem i mange år – særlig etter meldinger fra Havforskningsinstituttet – at landbruket slipper ut gjødsel på jordene sine som har avrenning ned i Lågen, og bidrar til store algeoppblomstringer regionalt. Jeg har lest at det ikke finnes tilsvarende utfordringer i de undersøkte fjordene når det gjelder oppdrettslaks. Jeg er en enkel sjel fra landsbygda, så jeg lurer på hvordan det kan ha seg at de samme avfallsstoffene som kommer fra kyr, er mer skadelige enn de som kommer fra fisk.

Karin Kroon Boxaspen: Skal jeg få lov å svare på det? Når du snakker om Lågen, snakker du om ferskvann da, at du bare får oppblomstring i ferskvann?

Møtelederen: Nei.

Karin Kroon Boxaspen: Utenfor?

Møtelederen: Ja.

Karin Kroon Boxaspen: Det som oseanografene våre forteller oss, er at de fleste fjorder i Norge er det de kaller oligotrofe, altså veldig næringsfattige – det skulle man jo ikke tro. I motsetning til en god del land i Europa er meste parten av det norske kystvannet næringsfattig. Det som av og til kan skje, er at du får en oppsamling i bunnvannet, og der kan man få uønsket effekt. Vi har akkurat gjort en ny analyse på det som viser at du nesten heller ikke der greier å måle effekten av det organiske materialet. Det sies også i eutrofieringsrapporten at de ikke kan vise at verken voksegrensene for sukkertare eller færre arter forekommer på de stedene som de har undersøkt.

Møtelederen: Betyr det at den type utslipp egentlig kan være positivt, siden det er næringsfattig?

Karin Kroon Boxaspen: Det har jo vist seg, f.eks. i

de forsøkene vi har på blåskjelloppdrett. Der velger man å prøve en oppvellingssituasjon, hvor man tar opp næringsrikt dypvann til det næringsfattige vannet i det øvre vannlaget for å få en økt primærproduksjon – altså planteproduksjon – for å kunne ha blåskjelloppdrett. Hva det vil si for økosystemet, vet vi ikke.

Møtelederen: Takk for det.

Ingen flere har bedt om oppfølgingsspørsmål, og vi er da kommet til den runden hvor dere kort kan oppsummere. Da har dere inntil 2,5 minutt hver. Jeg foreslår at vi begynner med NINA, slik at vi går i motsatt rekkefølge av det vi gjorde da vi startet.

Det er Hindar som tar oppsummeringen, vær så god.

Kjetil Hindar: Riksrevisjonens rapport er – sånn vi opplever det – en god rapport. Jeg tror også vi som sitter her, viser at det er enighet i fagmiljøene om de store spørsmålene. I min sammenheng er lakselus en betydelig dødelighetsfaktor for villfisk, og også rømt oppdrettslaks, som er et problem for mange villaksbestander i Norge. Jeg tror vi har et større potensial i det fagmiljøene kan gjøre sammen, med teknologer i SINTEF og med veterinærer, havforskere og laksebiologer.

Vi har diskutert lukking her i dag som en mulighet. Jeg tror vi skal prøve å se på det overordnede prinsippet, og det er at for at næringen skal vokse, må vi på et eller annet vis klare å skille oppdrettslaks og deres sykdomsorganismer fra vill laksefisk og deres sykdomsorganismer. Kanskje vi får det til med en fysisk lukking av et anlegg, med en sonering, en slags geografisk planlegging av kystsonen, med steril oppdrettslaks, med oppdrett av regnbueørret istedenfor laks der trykket på laksebestanden er størst – altså: Hvilken måte vi får det til på, tror jeg er et faglig spørsmål som vi greier å løse hvis vi setter oss ned sammen – lenge nok. Takk.

Møtelederen: Det synes jeg er en god idé.

Da går vi over til Veterinærinstituttet, og det er Holstad som avslutter – vær så god.

Gudmund Holstad: Vi er også tilfreds med Riksrevisjonens rapport. Vi har noen kommentarer til slutt. Vi er opptatt av at Arealutvalgets konklusjoner følges opp. Så legger vi til grunn regionalisering, vi synes at brakklegging er et viktig punkt, likeledes synkronisering. Så må svinnet ned. Vi mener at indikatorer må utvikles for å sikre bærekraft, ikke minst for å sikre god dyrehelse – eller fiskehelse, fisk er jo også et dyr. God fiskehelse har egenverdi, ikke minst sett fra et dyrevernmessig synspunkt.

Så mener vi at det er vanskelig å spørre om hva som er framtidens oppdrettsteknologi. Den vil utvikle seg veldig, og det vi vet nå, tror vi kanskje ikke på senere. Det er store muligheter. Men en framtidsrettet teknologi må ha fokus på å sikre god fiskehelse. Det mener vi er veldig viktig. Det er veldig vesentlig å ha et tverrfaglig samarbeid, og vi arbeider nå sammen med fagmiljø som adresserer ny teknologi. Det er av veldig stor betydning.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi til Østen Jensen fra SINTEF – vær så god.

Østen Jensen: Takk for det.

Det var en smart mann som en gang sa at det er veldig vanskelig å spørre, spesielt om framtiden. Hva som vil være framtidens teknologi, tror jeg det er vanskelig å si i dag. Med tanke på forskrifter og pålegg tror jeg det er veldig viktig at vi tar hensyn til at det krever tid å utvikle nye løsninger. Næringen er så stor i dag at tiden er forbi når det gjelder å bruke prøving og feiling for å komme fram til det optimale. Det å tro at du bare kan skalere opp teknologiske løsninger, ta dagens små, lukkede anlegg og bare blåse dem opp, kommer garantert ikke til å fungere. En del av problemene vi har i dag, med dagens løsninger, er nok delvis på grunn av at teknologien har blitt skalert opp uten at det har blitt gjort skikkelige vurderinger og beregninger av om en kommer til å overleve de miljøfarlige scoopene. Da er det viktig at vi ser på målet, og ikke tenker for mye på hvordan en når det målet, med tanke på teknologi.

Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til Havforskningsinstituttet og Tore Nepstad – vær så god.

Tore Nepstad: Det er alltid greit å begynne med en positiv sak. Den ene er at Det internasjonale havforskningsrådet, som er det organet som gir råd om villaksstammen gjennom The North Atlantic Salmon Commission, sier at villaksbestanden, det nordøstatlantiske bestandskomplekset av villaksen, faktisk er i god forfatning. Som storpopulasjon har villaksen det godt. Det er klart at det betyr at den ikke har det fullt så godt i enkeltelver – det må understrekes.

Vi tror at forvaltningen er på rett vei, men dette er et læret som det tar tid å bleke. Vi har brukt mer enn 20 år på å utvikle en bærekraftig havforvaltning – eller mer enn 50 år, egentlig, på forvaltning av de ville bestandene. Jeg håper det ikke går så lang tid å utvikle en bærekraftig forvaltning for oppdrett.

Forskningsstruktur er faktisk et element av det. Havforskningsinstituttet har søkt å etablere internasjonale kontakter for å koble sammen lærdommen fra østsiden av Canada, USA – vestsiden av disse to landene – Irland, Skottland, Island sammen med norsk kompetanse gjennom Det internasjonale havforskningsrådet for å utvikle internasjonale indikatorer som kanskje langsomt kan utvikle seg mot et sett med bærekraftindikatorer. Vi tror mer på den veien å gå enn å søke å utvikle et sett med særnorske indikatorer, fordi naturen og problemene i Canada, USA, Irland og Skottland er de samme som i Norge. Da er det tull ikke å benytte den kolossale forskningskapasiteten som er i disse landene.

Vi tror på den modellen som Gullestad la fram, altså at man går for en arealoppdeling, at det kan være et viktig virkemiddel. Så har vi helt til slutt lyst til – men det er kanskje litt simpelt gjort – å legge fram at hvis vi ser på markedet, er det kanskje et spørsmål om man må bli tyde-

ligere på at den maten som blir produsert, blir produsert på en velferdsmessig akseptabel måte, altså: Fiskevelferden i merder tror vi kommer til å bli et konkurranseelement i tiden framover.

Så til slutt ...

Møtelederen: Da er tiden ute, så da må du være veldig kort til slutt.

Tore Nepstad: Hva som er bærekraftig, er også et politisk spørsmål. Vår jobb er å prøve å legge et faglig grunnlag, men jeg er litt glad for at avgjørelsen er deres.

Møtelederen: Takk for det – det er vi også.

Takk for deres viktige bidrag til denne kontrollhøringen. Vi skal ta med oss det inn i vårt arbeid med å lage innstilling for Stortinget.

Vi tar pause i høringen frem til kl. 13.55.

Høringen ble avbrutt kl. 13.37.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.55.

Høring med statsråd Lisbeth Berg-Hansen og statsråd Bård Vegar Solhjell

Møtelederen: Vi er da klare til å starte den neste runden av denne kontrollhøringen. Jeg skal gjenta et par formaliteter. Den ene formaliteten er knyttet til telefoner, som må være avslått, og den andre knytter seg til mikrofoner, som vi må passe på å slå på når vi skal snakke og av når vi skal la det være. Når det er 30 sekunder igjen av taletiden, lyser den røde lampen, og når den slukker, er taletiden omme.

Jeg vil da få lov til å ønske velkommen til fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen og miljøvernminister Bård Vegar Solhjell. Velkommen til dere.

Dere har med dere en del bisittere, og jeg tenkte at jeg raskt skulle gå gjennom listen. Fiskeri- og kystministeren har på oppfordring tatt med seg

- fiskeridirektør Liv Holmefjord, Fiskeridirektoratet
- administrerende direktør Harald Gjein, Mattilsynet.

Avdelingsdirektør Martin Bryde og avdelingsdirektør Yngve Torgersen fra Fiskeri- og kystdepartementet stiller som bisittere for statsråden.

Velkommen til dere også.

Miljøvernministeren har på komiteens oppfordring tatt med seg

- direktør Janne Sollie, Direktoratet for naturforvaltning
- direktør Ellen Hambro, Klima- og forurensningsdirektoratet.

Som bisittere for statsråden stiller ekspedisjonssjef Lene Lyngby og seniorrådgiver Øyvind Andreassen fra Miljøverndepartementet.

Velkommen til dere også.

Det er lagt opp slik at statsrådene har inntil 10 minut-

ter hver til å komme med en innledning. Vi starter med statsråd Lisbeth Berg-Hansen. Vær så god.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Takk skal du ha, komitéleder.

Havbruksnæringen er en viktig næring som gir arbeidsplasser, verdiskaping og aktivitet i kystdistriktene. Den skaper også ringvirkninger for leverandørindustrien og foredlingsbedrifter. Verdiskapingen, inkludert ringvirkninger, var 27 mrd. kr i 2010. Eksportinntektene fra havbruksnæringen er på ca. 30 mrd. kr, og er med det en betydelig eksportnæring.

Regjeringens mål er at det skal legges til rette for vekst innenfor miljømessig bærekraftige rammer. At produksjonen skjer innenfor hva miljøet tåler, er avgjørende, og det er en forutsetning for langsiktig utvikling og vekst.

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere om status og utvikling i havbruksnæringen er i tråd med målsettingen om å være bærekraftig og miljøtilpasset, samt om myndighetenes virkemiddelbruk og oppfølging er effektiv og tilstrekkelig. Jeg registrerer, og jeg tar på alvor, at Riksrevisjonen i sin undersøkelse stiller spørsmål ved om veksten i havbruksnæringen ikke har vært tilstrekkelig miljøtilpasset.

Samtidig er jeg tilfreds med at de miljøutfordringene som Riksrevisjonens rapport peker på, er sammenfallende med de områdene Fiskeri- og kystdepartementet har identifisert, og vi arbeider med utviklingen av en framtidrettet, miljøtilpasset havbruksnæring. Dette er det nærmere redegjort for i regjeringens Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring fra 2009. Strategien setter overordnede mål, og den gir viktige føringer for fremtiden.

I strategien har vi tatt utgangspunkt i fem hovedområder der havbruksnæringen påvirker miljøet. De forskjellige tiltakene i strategien er ulike i form og karakter. Noen kan følges opp på kort og mellomlang sikt, mens andre har mer langsiktig karakter. De aller fleste tiltakene i strategien er enten igangsatt eller ferdigstilt.

Riksrevisjonen peker på viktigheten av at det snarlig utarbeides og etableres indikatorer og grenseverdier for miljøbelastning. I den kommende meldingen til Stortinget, som vi nå jobber med i Fiskeri- og kystdepartementet, og som har tittelen Norge – verdens fremste sjømatnasjon, vil vi drøfte hva som anses å være akseptabelt miljøavtrykk ved matproduksjon i kystsoner, basert på havbruk. Blant annet vil vi i meldingen ta opp spørsmål om effektivisering av havbruksnæringens arealbruk og utvikling av førstegenerasjons indikatorer og grenseverdier for miljøpåvirkning. Vi har i den sammenhengen konsentrert oss om de mest akutte miljøutfordringene, rømt oppdrettslaks og lakselus.

I arbeidet med å utvikle indikatorene og grenseverdiene for påvirkning har departementet fått forslag fra Havforskningsinstituttet. Instituttet har utarbeidet forslagene i lag med Veterinærinstituttet og med bidrag fra Norsk institutt for naturforskning. Fra Fiskeridirektoratet og Mattilsynet har vi fått forslag til tiltak dersom grenseverdiene overskrides. Og så er det en politisk oppgave å avgjøre hva som er akseptabel påvirkning, for det handler om å avveie

flere samfunnshensyn opp mot hverandre. Disse spørsmålene vil derfor få en grundig vurdering i den kommende meldingen. For bedre å kunne håndtere miljø- og sykdomsutfordringene i en voksende havbruksnæring er det også et økende behov for å se mer på samvirkeeffektene fra flere anlegg framfor å se isolert på enkeltanlegg. Næringens arealstruktur kan være et viktig virkemiddel for å bidra til å håndtere disse utfordringene og dermed legge til rette for en bærekraftig vekst.

Arealbruk ble løftet fram som en av pilarene i den tidligere omtalte bærekraftstrategien. Et utvalg har utarbeidet et sett med anbefalinger for framtidig arealstruktur, og temaet vil bli drøftet videre i den kommende stortingsmeldingen.

Utvikling av ny teknologi, eller nye driftsformer, kan bidra til å redusere flere av miljøutfordringene. Særlig den siste tiden har jeg, og sikkert mange andre, blitt presentert for flere spennende konsepter – fra anlegg som kan ligge utaskjært til store, landbaserte anlegg. Men også i forbedringer innenfor dagens mæreteknologi tror jeg det er spennende muligheter. Så når regjeringen nylig har foreslått vekst i havbruksnæringen, er ny teknologi, nye driftsformer, stikkordet også her. Vårt forslag er at det skal tildeles såkalt grønne tillatelser, der vilkårene vil være strengere med hensyn til lus eller rømming enn det som i dag brukes i kommersiell drift. Målet er å stimulere til teknologisk utvikling som drivkraft for positiv utvikling av næringen. 35 av de 45 foreslåtte nye tillatelsene skal også innvilges imot innløsning av en eksisterende tillatelse, dvs. å veksle inn dagens kjente teknologi med ny teknologi. Det mener jeg er til det beste for både miljø og næring.

I september sendte Fiskeri- og kystdepartementet et forslag til endringer i akvakulturloven på høring. Her ble det varslet en rekke endringer i loven som skal bidra til å styrke lovens miljøprofil og tilsynet med havbruksnæringen. Blant annet foreslår jeg en ny avgift for å finansiere miljøovervåking i regi av det offentlige og et økonomisk fellesansvar for havbruksnæringen for utfisking av rømt oppdrettsfisk. Forslaget om avgift for miljøovervåking må ses i sammenheng med arbeidet med utvikling av indikatorer. Videre foreslår jeg bl.a. at departementet gis lovhjemmel til å innføre krav om obligatorisk merking av fisk – det gjelder selvfølgelig oppdrettsfisk – og omfattende endringer i sanksjonskapitlet. Havbruksforvaltningen har allerede – og vil i framtiden få enda flere – gode verktøy for å bidra til en mer miljømessig bærekraftig utvikling i havbruksnæringen.

Riksrevisjonen har i undersøkelsen av havbruksforvaltningen pekt på variasjoner i bruken av reaksjoner mellom regioner, og at tilsynene ikke gir tilstrekkelig preventiv effekt. Tilsynene til Mattilsynet og Fiskeridirektoratet er risikobasert, og departementet har i de overordnede styrings-signalene til Fiskeridirektoratet lagt vekt på at direktoratet skal utføre et enhetlig og et forebyggende tilsyn. Mattilsynet har blitt separat revidert av Riksrevisjonen, så jeg går derfor ikke inn på det her.

Fiskeridirektoratet har bl.a. ansvar for å kontrollere at oppdretterne ikke har stående større biomasse enn det de har lov til. Riksrevisjonen viser til at det er behov for et

system som i større grad muliggjør mer nøyaktig kontroll med biomassen. Regjeringen har foreslått det, og Stortinget har de siste årene gradvis styrket bevilgningene til tilsyn over Fiskeridirektoratets budsjett. For 2013 er det foreslått å øke bevilgningen til Fiskeridirektoratet med 10 mill. kr for ytterligere å styrke havbrukstilsynet – og da særlig på områdene rømming og biomassekontroll.

Riksrevisjonens arbeid og undersøkelser av havbruksforvaltningen har både vært nyttig og gitt lærerik erfaring for departementene og de underliggende etatene. Arbeidet med å følge opp bærekraftstrategien og de ulike problemstillingene som trekkes fram i Riksrevisjonens rapport, pågår kontinuerlig og på bred front. En rekke tiltak er allerede iverksett, og vi vil vurdere flere av Riksrevisjonens bemerkninger i det pågående arbeidet med stortingsmeldingen. Oppfølging av Riksrevisjonens bemerkninger vil være en prioritert oppgave i tiden framover.

Få andre næringer gir slike muligheter til utvikling av våre kystsamfunn som havbruksnæringen. Derfor er det helt avgjørende å løse de utfordringene. Jeg mener at vi er kommet et godt stykke på vei, og jeg har tro på både de tiltakene vi har iverksatt, og på dem vi har på blokka. Tusen takk.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg ordet til miljøvernminister Bård Vegar Solhjell for en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Takk skal du ha, leiar. Lat meg først begynne med – som fiskeri- og kystministeren har gjort – å seie at eg ser på Riksrevisjonen sitt arbeid som nyttig og bra, og at eg òg trur det er ei lærerik erfaring for departement og underliggjande etatar og andre som skal jobbe med oppfølging av det. Oppfølging av merknadene kjem òg til å vere ei prioritert oppgåve for regjeringa framover.

Som Riksrevisjonen har peika på, kan havbruk påverke miljøet på fleire område, m.a. gjennom rømming av oppdrettsfisk, sjukdom og lakselus og utslepp av næringssalt, organisk materiale og kjemikalier. I tillegg kan miljøet verte påverka gjennom å hente inn råstoff til fôr samt bruk av areal som kan kome i konflikt med andre interesser. Eg har ansvar for samordning av regjeringa sin miljøpolitikk og dermed òg for den samla politikken for å ta vare på villaksen. I tilknytning til havbruk har eg eit særskilt ansvar for regulering av forureining og utslepp, oppfølging av vassforskrifta samt for planlegging av arealbruk. I tillegg har havbruksforvaltninga stor betydning for å oppnå regjeringa sitt mål for villaksen. Fiskeri- og kystministeren har hovudansvaret for regulering av havbruksnæringa, m.a. ved bruk av verkemiddel som skal sikre at utviklinga er i tråd med regjeringa sin strategi for ei miljømessig berekraftig havbruksnæring.

Som del av ansvaret mitt for å samordne regjeringa sin miljøpolitikk har fiskeri- og kystministeren og eg eit nært samarbeid om oppfølging av denne strategien. Riksrevisjonen identifiserer utfordringar og forbettringsområde som samsvarer godt med mi eiga oppfatning av situasjonen. Innanfor mitt ansvarsområde gjeld det m.a. behovet for å

gje betre og meir målretta rettleiing for planlegging av sjøareal. Det vil òg vere viktig når framtidens arealstruktur skal utviklast. Riksrevisjonen peiker på at dei fleste kystkommunar har planar som regulerer arealbruk i kystsona, men at planane ikkje er tilstrekkeleg oppdaterte og ikkje gjev tilstrekkeleg avklaring mellom ulike arealbruksinteresser.

Ny plan- og bygningslov frå 2008 gjev kommunane betre høve til å differensiere mellom ulike arealbruk i sjøareala. Miljøverndepartementet har ansvar for plandelen av lova og har lagt stor vekt på opplæringsstiltak retta mot fylke og kommune etter at lova tredde i kraft i 2009. Kommunane er gått i gang med å revidere og oppdatere sine kommuneplanar, og gjennomsnittsalderen på desse er no fem år.

Ei anna viktig utfordring er at det er store forskjellar i kommunanes kompetanse og kapasitet til å løyse planoppgåver. Eg ser at det er behov for å intensivere og betre rettleiinga når det gjeld planlegging av sjøområde og vil følgje opp dette.

I tillegg er det behov for å revidere og oppdatere rettleiingsmateriellet til fylkesmennene. Det gjeld både handsaming av søknader om løyve til forureining og rådgjeving når det gjeld omsynet til naturmangfald og friluftsliv. Eg har derfor sett i gang eit arbeid med sikte på at det så tidleg som mogleg neste år vil vere eit oppdatert rettleiingsmaterieill tilgjengeleg for fylkesmennene på det området.

Om Riksrevisjonen peiker på, er det behov for meir kunnskap om effekten av forureining frå oppdrettsnæringa. I samråd med Miljøverndepartementet nedsette Fiskeri- og kystdepartementet i januar 2010 ei ekspertgruppe som fekk i mandat å sjå på konsekvensane av utslipp av næringssalt i kystområda – med særleg vekt på Hardangerfjorden og Boknafjorden. Rapporten vart overlevert i desember 2011. Departementa vil, m.a. på grunnlag av ekspertutvalet sine vurderingar, arbeide for at dei ulike oppfatningane om utslipp frå akvakulturanlegg vert harmoniserte ved forvaltninga av havbruksnæringa. Eg meiner at ei kunnskapsbasert tilnærming må liggje til grunn for tiltaka vi set i verk, sånn at vi kan sikre ei miljømessig god oppdrettsnæring.

Noreg har eit spesielt internasjonalt ansvar for villaks. Dessverre har utviklinga for villaksen sidan 1970 og fram til i dag vore negativ. Det er ein betydeleg reduksjon av villaksbestanden som følgje av endringar i havmiljøet og eit breitt spekter av regionale og lokale menneskeskapte påverknader, der lakselus og rømd oppdrettsfisk er ein del av det samla trusselbiletet. Eit omfattande og langsiktig arbeid med å motverke sur nedbør og lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* har snudd den negative trenden for villaksen i mange vassdrag.

I tillegg har truslane frå fleire tradisjonelle negative påverknader vorte reduserte dei seinare åra, t.d. gjennom meir skånsam og færre vassdragsutbyggingar i vassdrag med villaks.

Vidare er det innført strenge reguleringar i laksefisket. Som eit resultat av dette har det vore ei positiv utvikling i oppnåing av forvaltningsmåla for fleire bestandar. Grunnlaget for hausting er samtidig dessverre betydeleg redusert. Eg meiner at forvaltninga har kontroll med mange

av dei viktigaste faktorane som kan påverke villaksen negativt. Det er samtidig store forbetringmoglegheiter når det gjeld påverknad frå lakselus og rømming. Vi arbeider derfor kontinuerleg med å løyse dei utfordringane.

Riksrevisjonen peikar på behovet for ei snarleg innføring av styrande indikatorar og eit styrkt verkemiddelapparat som kan møte dei komplekse miljøutfordringane næringa står overfor. Det er etter Riksrevisjonen si vurdering heilt sentralt og nødvendig for å sikre både berekraft for miljøet og vidare vekst i næringa. Eg deler denne vurderinga og kan forsikre at det er ei prioritert oppgåve for meg. Eg har ansvaret for å etablere konkrete og målbare indikatorar som kan klargjere når tilstanden for villaksbestanden er i tråd med regjeringa og Stortinget sine målsettingar.

Miljøverndepartementet arbeider derfor med ei kvalitetsnorm som ut frå best tilgjengeleg kunnskap klargjer kva som er god miljøkvalitet i villaksbestanden. Arbeidet tek utgangspunkt i vurdering av produksjonspotensial, haustingspotensial og genetisk integritet. Parallelt med dette arbeider departementet, som fiskeri- og kystministeren var innom, med å etablere førstegenerasjons berekraftsindikatorar for påverknad av rømmingar og lakselus. Til saman vil kvalitetsnorma for villaks og berekraftsindikatorane for havbruk utgjere nye og viktige styringsverktøy. Dei vil òg bidra til å klargjere miljømåla, den faktiske miljøtilstanden, effekten av ulike påverknadar og akseptabel påverknad i form av lakselus og rømd oppdrettslaks.

Regjeringa erkjenner altså at det er behov for å løyse miljøutfordringane i havbruksnæringa, og at det er nødvendig med nye verkemiddel som kan auke tempoet i utviklinga og nye og meir miljøvennlege driftsmetodar. Regjeringa har derfor òg foreslått at det i 2013 vert utlyst 45 grøne konsesjonar i oppdrett, noko eg håpar og trur vil bidra effektivt til meir miljømessig berekraftig utvikling for næringa framover. Takk for meg.

Møtelederen: Takk for det. Da takker jeg for deres redegjørelser og vi går da over til komiteens utspørring. Det er saksordfører Jette F. Christensen som har inntil 10 minutter til disposisjon. Jeg minner om at det er utspøreren selv som uten innblanding fra komitélederen styrer sin egen taletid – vær så god, Christensen.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk, og tusen takk for at de er her og takk for gode innleingar frå dykk begge.

No har me hatt næringa her, me har hatt interesseorganisasjonar her, og me har snakka med dei om det som har vore eit hovudproblem i diskusjonen omkring denne næringa, nemleg at det eksisterer minst to verkelegheitsoppfatningar. Eg har lyst til å spørje dykk begge to om de opplever at dei departementa de har ansvar for, har same verkelegheitsoppfatning. Og dersom dei har det, om det er den same oppfatninga som Riksrevisjonen legg fram.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Kan jeg begynne?

Det er ikke tvil om at det er to virkelighetsoppfatninger – jeg tror det kan være flere enn det også. Slik er det ofte i forskningsmiljøer, og det tror jeg vi skal være glade for. Jeg er veldig tilhenger av å få opp mye kunnskap, og

så er det igjen opp til politikerne å vurdere hva den kunnskapen som vi er til del, betyr for forvaltningen. På et tidspunkt var det nok såpass heftig stor forskjell på virkelighetsoppfatningene at tidligere miljøvernminister, Erik Solheim, tok initiativ til et seminar der vi brakte partene sammen for å prøve å se om vi kunne gå ut av rommet og ha en litt mer ensartet oppfatning. Jeg opplevde at det bidro positivt til virkelighetsbeskrivelsen, men løsningsrommet er nok litt forskjellig fortsatt – kanskje ikke først og fremst på forskningsnivå og kompetansenivå, men når en kommer lenger ut.

Men igjen, det er vi som politikere som må ta den kunnskapen inn over oss og konkludere. Det har vi greid på en veldig god måte, vi to departementene, og jeg synes det er en styrke at vi har de faglige utfordringene å bryne ekspertene hos hverandre på. Det gjør beslutningsgrunnlaget for oss som politikere bedre.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Eg deltok ikkje på det omtalte dialogseminaret. Eg har eit veldig godt samarbeid med fiskeri- og kystministeren, og eg opplever at dei to departementa har eit godt samarbeid om dei utfordringane som ligg føre oss. Det er erkjent og forstått, vil eg seie, i begge departement.

Så meiner nok eg òg at det ikkje er uvanleg i samfunnet at det eksisterer ulike oppfatningar, eller til og med ulike verkelegheitsoppfatningar, i ulike delar av ein sektor der ulike interesser står mot kvarandre, eller at ulike forskingsmiljø kjem til nokre ulike konklusjonar. Det augeblikket det er eit problem, er når basispremissane, den grunnleggjande forståinga, vert for ulike. Eg vil seie at mitt inntrykk er at det nok har vore utfordringar av den typen, og at det sikkert kan vere det enno, men eg har inntrykk av at i all fall i nokre av dei prosessane vi har jobba saman om i det siste, har det vore ei positiv utvikling i å etablere eit felles kunnskapsgrunnlag som gjer politiske vedtak oppå det lettare, og at t.d. erkjenninga, innsikta, forståinga av ein del av dei grunnleggjande utfordringane næringa står overfor, synest å vere ganske breitt aksepterte no.

Jette F. Christensen (A): Eg skal setje fram ei oppfatning som det er lett å sitje igjen med etter at ein har lese rapporten frå Riksrevisjonen, og så vil eg gjerne ha deira kommentar – gjerne i same rekkefølge som de har hatt til no: Næringa har vakse raskare enn myndighetene si evne til å ha kontroll og utøve kontroll over ho.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Det er ingen tvil om at næringen har vokst raskt. Det er en historie uten sidestykke på en næringsutvikling som har skjedd langs kysten.

Så tror jeg vi må prise oss lykkelige for at det som er bra for næringen, også er bra for miljøet, for det er en biologisk produksjon som gjør at hvis en har dårlige produktjonsvilkår i stort, går det dårlig med butikken – det følger som hånd i hanske.

Så har vi sett at utfordringene har vært større enn det næringen selv har klart å takle, og i perioder må vi vel si

at myndighetene kanskje har vært litt bakpå fordi ting har gått veldig fort.

Jeg har vært i denne næringen siden 1985 og fått med meg både de store oppturene og de store nedturene. På et tidspunkt var det virkelig ille, da døde fisken som fluer, om det går an å si det i en høring – det er vel innenfor rammene av hva som er akseptabel språkbruk. Da møttes næringen og forskerne og fant løsninger på det uten – tror jeg – veldig mye innblanding verken av politikere eller andre. Det skjedde en forskningsutvikling innenfor en vaksine som var helt fantastisk, selvfølgelig veldig godt hjulpet av forvaltningen. Så kan en selvfølgelig i etterpåklokskapens klare lys se at skulle næringen ha vært designet i dag, hadde den sett annerledes ut – arealbruken definitivt. Men vi har nå det kartet vi har og vi har det terrenget vi har. Og jeg må si at når man tenker på utgangspunktet her, fiskere og lærere som fant hverandre sammen med noen forskere og utviklet denne næringen, så synes jeg det har gått veldig bra.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Eg vil seie at i grove trekk deler eg hovudbiletet i det Riksrevisjonen sin rapport seier. Eg vil òg seie at vi har hatt ein vekst i havbruksnæringsområde som ikkje har vore tilstrekkeleg miljømessig berekraftig. Det er m.a. òg derfor vi er i ferd med å endre, og har endra, politikken på dette området på viktige felt. Fiskeri- og kystministeren nemnde den nye akvakulturloven som ho presenterte for relativt kort tid sidan, og som set viktige nye krav. Vi har faktisk ikkje tildelt nye konsesjonar på nokre år. Vi gjer det no, med ein endra måte å tenkje på i konsesjonstildelinga som set andre kvalitetskrav og vil føre til endringar i dei eksisterande konsesjonane. Ho jobbar, som vi begge har vore innom, no med berekraftkriterium, og eg jobbar med kvalitetsnorm for villaksen. Dei ulike tinga her er ein del av ei dreining i meir miljømessig berekraftig utvikling for næringsområde, fordi den veksten vi har hatt, ikkje har vore tilstrekkeleg berekraftig.

Jette F. Christensen (A): No er det slik at det ikkje er krav om løyve for å sleppe ut kjemikaliar frå godkjende legemiddel frå oppdrettsanlegg. I departementet sitt svar til Riksrevisjonen på det seier Fiskeri- og kystdepartementet at det er noko ein skal vurdere. Er det vurdert?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Ja, det er absolutt vurdert. Noen av disse kjemikaliene som vi bruker, har vært vesentlig mer utfordrende enn andre. Miljøhensyn er jo en del av godkjenningprosedyren for legemidler, så det blir ikke godkjent å ta i bruk legemidler som ikke har vært gjennom en miljøvurdering.

Med bakgrunn i enkelte stoffer som spesielt var oppe på dagsordenen, har vi innført spesielle registreringsordninger, sånn at vi følger den utviklingen veldig nøye.

Jette F. Christensen (A): Bra. Me i kontroll- og konstitusjonskomiteen er sjølvsagt veldig spente på når stortingsmeldinga om Norge – verdens fremste sjømatnasjon kjem. Kan du røpe det?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Det vi har sagt, er etter årsskiftet – så får vi vurdere når etter årsskiftet. Men den kommer i hvert fall en gang etter nyttår. Eksakt dato har jeg ikke, men vi jobber under høytrykk for å få den fram, for den er etterlenget av mange – ikke bare Stortinget.

Jette F. Christensen (A): Det ser me fram til. Takk.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet og Øyvind Vaksdal, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det, og takk for introduksjoner.

Jeg har et første spørsmål til miljøvernministeren: Vi vet at oppdrett bidrar til utslipp av store mengder næringssalter, organisk materiale og kjemikalier, og Riksrevisjonens rapport sier at konsekvensene av de samlede utslippene er uavklarte.

Kan miljøvernministeren være tilfreds med at konsekvensene er uavklarte, og hva har han foretatt seg etter at denne rapporten ble kjent, for å få avklart konsekvensene?

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Det ligg i saka si natur at vi har betydelege utfordringar, som eg var inne på i mitt innlegg, når det gjeld forureining frå næringa, og at det ikkje minst er eit kunnskapsgrunnlag som treng oppdatering, og at vi må gå nærmare inn i det i det vidare.

Så er det òg viktig å seie at vi fortset overvakinga av dei faktiske utsleppa frå enkeltanlegg, og at vi skaffar meir kunnskap om korleis strømførhold, topografi osv. i havet kan påverke spreiding – at vi gjer meir med det.

Så vil eg høyre med Ellen Hambro, direktøren i Klima- og forurensningsdirektoratet, om ho kunne tenke seg å legge til nokre ord om det – dersom eg får tillating til det? Ver så god.

Ellen Hambro: Ja, vi har litt ulike metoder å følge forurensningsbelastningen fra oppdrettsnæringen på. Det ene er den generelle overvåkingen på landsbasis, som gir oss en god del informasjon. I tillegg er det overvåking fra det enkelte anlegget. Da er det disse MOM-B-undersøkelsene, som er omtalt i rapporten, som i dag er den viktigste metoden for å innhente kunnskap. Vår vurdering er vel at de ofte ikke gir den tilstrekkelige informasjonen, og at det i økende grad har vært behov for å innhente ytterligere informasjon gjennom det som kalles MOM-C-undersøkelser, som undersøker bunnforholdene i et større område utenfor det enkelte anlegget.

Det er også arbeid på gang med sikte på å endre standarden for disse undersøkelsene, for de er beregnet for å måle på bløt bunn, men ofte er det hard bunn, og da gir de ikke tilstrekkelige opplysninger. Så det er ulike typer arbeid i gang for å sørge for at vi får inn ytterligere informasjon utover det vi har i dag.

Øyvind Vaksdal (FrP): Takk for det.

Jeg har videre et spørsmål til fiskeri- og kystministeren: Regjeringen setter krav til bærekraftig havbruk, og dere har

annonsert en stortingsmelding som skal stake opp kursen for denne næringen framover. Jeg skjønnte også at det ble satt midlertidig stopp for nye konsesjoner inntil en hadde fått kontroll med problemene. Men nå hører vi likevel at før Stortinget har fått denne meldingen til behandling, vil regjeringen dele ut 45 nye konsesjoner – grønne konsesjoner. Jeg vet ikke om jeg hørte riktig – om det var rød-grønne eller grønne, det skal være usagt.

Men betyr det at regjeringen nå mener at en har fått problemene under kontroll? Burde en ikke heller tatt det i motsatt rekkefølge – at Stortinget fikk saken til behandling først, og så delt ut nye konsesjoner?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Når det gjelder den stoppen som ble satt på tildeling av konsesjoner: Det ble tildelt nye konsesjoner, og så ble det varslet en vekst i maksimalt tillatt biomasse i 2009, tidlig på høsten. Så kom jeg inn som statsråd i slutten av oktober i 2009. Vi fikk varsel fra Mattilsynet om at lusesituasjonen var urovekkende mange plasser, og regjeringen satte da stopp for den varslede veksten i maksimalt tillatt biomasse.

Så blir det vist til stortingsmeldingen. Den stortingsmeldingen som kommer på nyåret en gang, er en bred, generell melding som har tittelen Norge – verdens fremste sjømatnasjon. Det betyr hele verdikjeden – det er ikke en ren havbruksmelding. Den vil gjelde de store linjene, veien videre for Norge som sjømatnasjon, men det vil opplagt bli en diskusjon også om framtidig vekst knyttet til bærekraft.

Grepet med de grønne konsesjonene er nettopp bakgrunnen for at jeg mener at en absolutt kan stå oppreist på at dette er en vekst som er innenfor bærekraftkriteriene.

Øyvind Vaksdal (FrP): Men du hevder at den meldingen skulle adressere de problemene som Riksrevisjonen påpekte?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Meldingen vil adressere de punktene som Riksrevisjonen varslet, og særlig de som går på indikatorer og de spesifikke tingene – og de vil jo være gjeldende uansett om det er 45 nye konsesjoner som blir tildelt.

Møtelederen: Da er det Hallgeir H. Langeland og Sosialistisk Venstreparti, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det.

Eg har fleire gonger i dag tatt opp eit eksempel frå Ryfylkebassenget om sei – at seien går i nærleiken av merdane og blir uetande, og folk som har vore og fiska på sei, kan ikkje lenger fiska på den seien.

Gjerne ein kommentar frå både Lisbeth og Bård Vegar på det, eventuelt supplert med Klif og Fiskeridirektoratet – kvifor gjer ein ikkje noko?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Jeg har også hørt veldig mye om seien i Ryfylke. Det er jo ikke til å legge skjul på at villfisk blir tiltrukket av oppdrettsaktivitet, men med min kunnskap er det vel i Ryfylke problemene har vært

størst. Men jeg tror kanskje fiskeridirektøren er den som har nærmest kunnskap om det, så hvis du kan komplettere?

Liv Holmefjord: Problemstillingen kom vel opp for et par år siden, og da ble det bl.a. innledet samarbeid mellom oppdretterne i Ryfylke, de lokale fiskerne og forvaltningen, og også Havforskningsinstituttet har vært inne og fulgt det. De har sett på om er det spesielle forhold i fjorden som skulle tilsi at man får utfordringer på sei i Ryfylke som en ikke får andre plasser. En har sett litt på måten de driver på, om det er fôringsmetodikk eller andre ting som kan forbedres.

De siste tilbakemeldingene jeg har fått, er at det samarbeidet har gått veldig bra. En har prøvd å se litt på det, og oppdretterne har endret litt, sånn at det tilsynelatende – inn til oss i alle fall – ikke blir meldt om de samme utfordringene nå i dag, som for et par–tre år siden.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Eg lurar på om eg skal be Janne Sollie frå Direktoratet for naturforvaltning om å seie nokre ord om denne heilt spesifikke problemstillinga – ver så god.

Janne Sollie: Jeg har egentlig ikke noe å tilføye det fiskeridirektøren sa. Det er det samme som hun sier.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men for meg var det ein illustrasjon på at det er noko gale med systemet. Det er jo ikkje berekraftig dersom det er på denne måten. Men då tolkar eg deg sånn, Holmefjord, at dette nå er rydda av vegen?

Liv Holmefjord: Hvis jeg kan få tilføye: Det kommer ikke de samme bekymringsmeldingene til oss nå. Jeg vet at de har samarbeidet, men om de har funnet den optimale løsningen som gjør at de eventuelle spesifikke forholdene som var der, er ryddet helt av veien, kan jeg ikke si.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men de følger nøye med på det?

Liv Holmefjord: Vi har fulgt opp det samarbeidet som er mellom oppdrettere og fiskere, ja.

Hallgeir H. Langeland (SV): NINA var jo her og tok til orde for ein samla plan – realplanar – som likna på den måten me behandla vassdraga på, der naturverdiane og kraftverdiane blei målte, og så valde ein ut kva ein skulle verna, og kva ein ikkje skulle verna.

No har me jo nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjordar, men kva meiner statsrådene om ein samla plan for arealbruk ved kyst?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Det kunne antakelig hatt veldig mye for seg. Men samtidig er det sånn at i vår demokratiske struktur har jo kommunene stor selvråderett over sitt areal, så det vil i tilfelle bli en diskusjon om en – skal vi si – på statlig nivå kunne overkjøre kommunene. Innimellom kunne det ha vært fristende – jeg legger

ikke skjul på det – men samtidig har jeg stor respekt for lokaldemokratiet, at det er de som sitter nærmest, som er de beste til å vurdere.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Eitt av dei temaa som vi kjem til å jobbe med, og som vi må jobbe med i oppfølginga av Riksrevisjonens rapport, er arealbruken. Det er ingen tvil om at det er eit vesentleg tema der. Det kjem sikkert til å vere aktuelt for både Fiskeri- og kystdepartementet og saka dei skal leggje fram, og Miljøverndepartementet i det vidare arbeidet. Det såkalla Arealutvalet har jo gått i same retning. Eg trur det er klokt å sjå på om vi i større grad kan sjå arealbruken i samanheng vidare.

Så er det klart at vi kan ikkje berre gjere vedtak om arealbruk over heile Noreg ned på detaljnivå frå Stortingets side eller frå nasjonale myndigheiter, men at ein kan tenkje seg måtar på betre samspel om den samla arealbruken over tid, trur eg må vere ei naturleg oppfølging av Riksrevisjonen, som legg betydeleg vekt på akkurat den sida av saka.

Hallgeir H. Langeland (SV): Er tida ute?

Møtelederen: 5 sekunder igjen. – Og der gikk de!

Da er det Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 5 minutter.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det, leder, og takk for innledningene.

Aller først et spørsmål til miljøvernministeren. Du snakket om disse 45 nye konsesjonene – grønne konsesjoner. Hva slags krav er det man stiller til disse konsesjonene som man ikke har stilt til eksisterende oppdrettsanlegg?

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Lat meg seie litt om det. Då må vi dele opp litt, for dei 45 konsesjonane er av litt ulike typar.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Jeg har bare 5 minutter, så hvis du kan være litt rask.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Det er opp til representanten kor grundig svar han vil ha, men han kan jo avbryte dersom eg går for vidt. Det er eit komplekst spørsmål.

35 av dei konsesjonane skal det setjast høgare miljøkrav til enn det som er kommersiell bruk i næringane i dag, i tillegg til at for å få ein konsesjon, må ein bytte inn ein av dei eksisterande i ein ny, grøn konsesjon med dei same høge krava.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hva slags krav er det det stilles her?

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Det som står i det vi har offentliggjort, er at det vil verte sett ned eit fagleg organ, eit kollegium, som får ansvar for å fastsetje nettopp dei krava. Men for å ta eitt eksempel: For lus er det snakk om ein reduksjon frå 0,5 til 0,25 lus per fisk, som eitt krav. Men det gjenstår å setje dei eksakte faglege krava. Etter mi

oppfatning er det nettopp viktig at det er eit fagleg kollegium som skal gå inn og slå fast kva for miljøkrav som er nødvendige.

Når det gjeld dei siste ti konsesjonane, seier vi at det skal setjast betydeleg høgare krav enn det som i dag er kommersiell bruk. Då kan ein førestille seg at det er anlegg som ligg heilt i front av teknologiutviklinga, ting som kan verte prøvde ut og setjast ut livet, som kan dra utviklinga av næringa eit steg vidare.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ok, takk skal du ha.

Til fiskeri- og kystministeren: Vi har i dag fått presentert en litt ulik virkelighetsforståelse ikke minst av denne næringens utfordringer når det gjelder bærekraft og miljø. Vi vet ikke engang om vi kan stole på tallene. Det råder usikkerhet når det gjelder rømmingstall, lakselustall og til og med biomassetall. Det er også uenighet om hvor miljøskadelig denne næringen egentlig er. Hvordan har fiskeri- og kystministeren kunnet gi klarsignal til en økning i biomassen når tilsynelatende ingen aner miljøkonsekvensene av en vekst i havbruksnæringen?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Bakgrunnen for at vi nå tillyser ny, grønn vekst, er todelt. Det ene er at den største veksten kommer i nord, der Mattilsynet sier at en sånn vekst kunne vurderes. Jeg tror at skal vi ta næringen et skritt videre i forhold til å ta i bruk ny teknologi, som jeg vet det finnes veldig mye av, må vi gi noen incitamenter for det. Når vi da i tillegg også får den innvekslingen av dagens produksjon i deler av dette, får du en dobbelteffekt. Så selv om det ikke –

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Hva slags ny teknologi er det du egentlig peker på? Vi hadde representanter fra fagfolk i forrige runde, og da jeg stilte spørsmål om hvilken teknologi som finnes, men som ikke er blitt tatt i bruk, pekte man på sterilisering, vi havnet i et badekar med en hannkromosom og to hunnkromosomer. Dette er jo en teknologi som har vært tilgjengelig siden 1980-tallet, men ikke tatt i bruk. Hvilken ny teknologi er det fiskeriministeren tenker på?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Det er nettopp det jeg sier, ny i kommersiell sammenheng fins allerede, f.eks. steril fisk, f.eks. rømmingssikre nøter, f.eks. duk rundt anleggene, f.eks. lukket teknologi – som ikke er tatt i bruk kommersielt, men som finnes der, som helt klart vil redusere utfordringene knyttet til lus og rømming. For eksempel offshoreteknologi er kanskje et sånt felt. Mitt poeng er at politikerne ikke skal sitte og peke ut den teknologien, det må ekspertene gjøre. Derfor er det ekstremt viktig at her er det eksperter som skal sitte og lage –

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Bare et kort spørsmål til miljøvernministeren til slutt: Hvem er det som har ansvar for at næringen er miljøtilpasset og bærekraftig, er det miljøvernministeren, eller er det fiskeri- og kystministeren?

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Det er eit ansvar vi i realiteten deler. Det er fiskeri- og kystministeren som har det overordna ansvaret for næringa, men eg som miljøvernminister har ansvar for dei miljøavtrykka dei set, og dermed eit delansvar for korleis dei oppfyller dei miljømessige krava sine. Eg trur det sentrale er at regjeringa som heilheit har ansvar for at havbruksnæringa er miljømessig berekraftig.

Møtelederen: Takk for det. Vi går over til vår felles utspøringsrunde, som heter oppfølgingssspørsmål – korte spørsmål, korte svar. Først ut saksordfører Christensen.

Jette F. Christensen (A): Tidlegare hadde me næringa her, og FHL sa at dei tiltaka som verka best, var dei mot rømming og lakselus, som jo er problemet og grunnen til at me er her i dag. Dei tiltaka som verka best, var dei tiltaka som næringa sjølv initierte. Cermaq meinte at det å ansvarleggjere den enkelte aktøren meir var vegen å gå for å løyse problemet. Kva er din kommentar til det, fiskeriminister?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Jeg tror absolutt også at det at det kommer initiativ fra næringen, er veldig bra. Her er, som jeg sa innledningsvis, et samkvem mellom det som er lurt, og det som er økonomisk, bra i tillegg.

Så er det også sånn at det dessverre finnes brodne kar i alle sammenhenger. Det gjør det nok i denne næringen også. Det er bakgrunnen for at vi har sendt på høring endringer i akvakulturloven som går bl.a. på sanksjonskapet, det å klargjøre straff/reaksjonsmønster, for på den måten forhåpentligvis å forhindre at uheldige ting skjer.

Øyvind Vaksdal (FrP): Det ble nevnt i en tidligere bolk her i dag at en av årsakene til at det ikke sto så bra til med å følge opp miljømålene, var at det var for lite kontroll med næringen, at det var for mye selvrapportering. Kan fiskeri- og kystministeren eller den hun bemyndiger, svare på det?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Det er også bakgrunnen for at vi foreslår å styrke kontrollen. Vi foreslår neste år å øke kontrollbudsjettet med 10 mill. kr. Rett nok tar vi det inn på en avgift, så de skal få lov å betale det selv. Men mer kontroll blir det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det var òg interessant det som blei sagt om miljøavgift øyremerket overvaking. Det gjekk jo òg an å sjå for seg at ein gjekk vidare på det sporet à la Transnova og sånn for å stimulera til FoU og teknologiutvikling. Men det var ein kommentar.

Oppdrettsnæringa og genetisk forureining: Eg ville gjerne hatt ein kommentar frå miljøvernministeren, eventuelt frå Janne Sollie, om kva status er, og kor alvorleg dette eventuelt er.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Eg trur eg ber Janne Sollie frå DN kommentere det.

Janne Sollie: Vi har ganske gode fakta på det nå. Det foregår god overvåking knyttet til innblanding i vassdragene og hvor mye oppdrettslaks som går opp i elvene. Ut fra det vet vi at det fortsatt er et stort problem. Det er helt klart at det påvirker bestandene, og det ble også sagt fra NINA tidligere, at man har fått fakta på det, fra både NINA og Havforskningsinstituttet. Vi regner det som sannsynlig at det per i dag er åtte laksebestander som kan være tapt, som følge av innkryssing av rømt oppdrettslaks. Dette er sannsynlig, og det vurderes også som sannsynlig at flere bestander kan gå tapt, dersom påvirkningen fortsetter på dagens nivå eller øker. Bedre kontroll med hvor mye oppdrettslaks som går opp i elvene, bedre kontroll med dette, tror jeg det er viktig å få framover. Vi har bedre tall nå enn vi hadde før, men det er fortsatt for mye i forhold til hva de ville laksestammene tåler.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Bekkevold, deretter Kolberg.

Bekkevold, vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det skal altså lyses ut 45 nye konsesjoner – grønne konsesjoner. Man vet ikke hva slags krav man skal stille til dem ennå, for det skal settes ned et fagpanel, som skal bestemme hva disse kravene skal inneholde.

Litt tilbakeskuende har jeg et spørsmål til fiskeri- og kystministeren: Hvorfor har man ikke stilt strengere krav til næringen før for å få til en bærekraftig næring?

Møtelederen: Berg-Hansen, vær så god.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Jeg kjenner meg vel ikke igjen i de beskrivelsene av at det ikke har blitt stilt strengere krav til næringen. Det har blitt stilt dramatisk mye strengere krav. Jeg har sendt ut på forslag NYTEK-forskriften, som går på strengere krav til teknisk utstyr, uavhengig av kontrollinstitusjoner. Vi har satt et makstak på 200 000 fisker per merd. Jeg kunne gått igjennom en ganske lang liste hvis tiden hadde tillatt det, men det gjør den ikke, ser jeg, og da skal jeg ikke gjøre det. Men det er vesentlig strengere krav nå enn for bare få år siden.

Møtelederen: Takk for det. Da er det Kolberg, og deretter har jeg tegnet meg selv.

Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Det er et spørsmål som er nødt å stilles, for lederen i Norges Miljøvernforbund, Kurt Oddekalv, sa her for et par timer siden at næringen er korrumpert. Det er derfor nødvendig å spørre Berg-Hansen og gjerne også Holmefjord om en kommentar til en slik uttalelse.

Møtelederen: Berg-Hansen, vær så god.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Ja, leder, med respekt å melde, jeg håper dere stilte oppfølgingsspørsmål om begrunnelsen for et slikt utsagn i en høring i Stortingets lo-

kaler. Jeg må innrømme at jeg overhodet ikke greier å se ett eneste argument og begrunnelse for at et slikt utsagn kan plasseres i det offentlige rom. Jeg har hvert fall ikke, i mitt virke – verken som statsråd nå i tre år eller i andre sammenhenger – sett noe. Skal du være korrumpert, må du ha noen å være korrumpert sammen med, uten at jeg helt kan se hvem det skal være.

Møtelederen: Kolberg vil tydeligvis stille et oppfølgingsspørsmål.

Martin Kolberg (A): Jeg vil gjerne at Holmefjord også, som sjef for Fiskeridirektoratet, kommenterer dette, slik at vi har hørt det.

Liv Holmefjord: Takk. Jeg har ikke så veldig mye å tilføye, utover det som statsråden har sagt. Det er veldig vanskelig å svare på et slikt utsagn, uten å vite noe mer om hva som eventuelt er begrunnelsen bak.

Møtelederen: Takk for det. Da har jeg tegnet meg selv.

Jeg har ett spørsmål konkret til Klif. Vi har tidligere diskutert dette med næringssaltutslipp, og ekspertgruppen, som var nedsatt av Miljøverndepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet, konkluderte egentlig med at det ikke var noe problem. Jeg har vanskelig for å se at det ikke er et problem, når man i alle andre sammenhenger stiller strenge krav til rensing av næringssalter, f.eks. fra kloakkutslipp fra byer og bosteder. Jeg vil gjerne ha Klifs kommentar til påstanden om at utslipp av de næringssaltene ikke er noe påviselig problem. Det er det ene spørsmålet.

Det andre spørsmålet går til miljøvernministeren. Jeg tror jeg skrev ned et sitat fra Berg-Hansen om at det som er bra for næringen, er også bra for miljøet. Jeg synes det høres ut som en litt rar holdning fra regjeringen, og jeg vil gjerne ha miljøvernministerens kommentar på det, etter svaret fra Klif.

Hambro, vær så god.

Ellen Hambro: Hvor stort miljøproblem utslippet av næringssalter utgjør, kommer litt an på situasjonen der hvor det havner: hvor mye vannutskiftning og gode spredningsforhold det er der. Det eutrofirapporten sier, er at de ikke registrerer målbare konsentrasjoner av næringssalter i de øverste lagene av vannmassene. Vi er mer opptatt av de dypere vannlagene. Det er der det havner, nede på bunnen. Der er vi litt mer bekymret.

Vi deler deres vurdering av at det mange steder ikke er grunn til bekymring, men at forholdene i enkelte fjorder er slik at det kan bli en overbelastning, overgjødning, som gjør at det kan være grunn til å ha større grad av bekymring. Hvor stort miljøproblemet er, er, som sagt, veldig lokalt avhengig av vannutskiftningen i den aktuelle fjorden.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Fiskeri- og kystministeren gjorde meg oppmerksom på at ho hadde lese feil fra manuset sitt. Det som stod der, var: Det som er bra for miljøet, er bra for næringa. (Latter i salen)

Det synest eg var usedvanleg klokt sagt, og det var bra at det til slutt kom fram, på grunn av leiaren sitt spørsmål.

Møtelederen: Det var jammen et bedre spørsmål enn jeg hadde tenkt på forhånd.

Vi har da kommet til den delen av høringen hvor dere får anledning til å gjøre en kort oppsummering, og da kan kanskje fiskeri- og kystministeren korrigere seg selv i den runden.

Dere har inntil 5 minutter til disposisjon, og vi begynner med Lisbeth Berg-Hansen. Vær så god.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen: Takk skal du ha.

Det var veldig bra at rekkefølgen ble korrigert, for det er helt opplagt at det er nok sikkert mer som er bra for næringen, enn som er bra for miljøet. Det er nå oppklart.

Igjen: Havbruksnæringen har stor betydning for Norge, og vårt mål er selvfølgelig å forvalte den i evighetens perspektiv. Alt annet vil være både politisk og næringsmessig veldig feil. Igjen: Regjeringens mål er at det skal legges til rette for vekst innenfor bærekraftige rammer.

Men det dere har beskrevet i dag, illustrerer at både næringen og forvaltningen har utfordringer som må løses – ingen tvil om det. Derfor har vi brukt veldig mye tid på disse områdene, og lus og rømming har hatt absolutt størst fokus, hvert fall i de tre årene jeg har hatt ansvaret for dette fagfeltet. Det går på hvordan næringen påvirker miljøet, og ikke minst på i hvilken grad forvaltningen både fører tilsyn og fatter beslutninger.

FoU har så vidt vært nevnt av flere her. Vi prioriterer hardt innenfor de offentlige rammene, men næringen bidrar til god FoU – ikke minst innenfor feltet lakselus – gjennom både avgifter og selskapene. Det er store prosjekter som er satt i gang, og jeg er helt sikker på mange av dem vil gi oss noen svar for morgendagens havbruksnæring. For det vi holder på med nå, er å videreutvikle og lage morgendagens havbruksnæring.

Igjen: Riksrevisjonens undersøkelse har vært både nyttig og lærerik, og vi poengterte områdene som – som jeg sa innledningsvis – vi har satt på dagsordenen selv. Derfor var det ingen overraskelser i det som kom fra Riksrevisjonen. Det følger helt det vi allerede har satt i gang.

Hvis jeg på tampen, leder, kan få lov til å utdype det som går på areal, for, som jeg sa: Jeg er veldig tilhenger av at kommunene selv forvalter sine områder, også sjoområdene. Samtidig er det helt opplagt slik, som miljøvernministeren pekte på, at vi har et arbeid som ligger på bordet, nemlig Arealutvalgets rapport, og det vil Stortinget kjenne igjen, når stortingsmeldingen kommer. Det er dramatiske forslag som ligger i den rapporten, som bl.a. går på store branngater. Kunne du gjerne tenkt deg å ha oppdrett i din kommune, og vi skulle lagt en stor branngate der, så sier det litt om de utfordringene vi står oppi. Men samtidig er det ikke tvil om at areal i noen sammenhenger er en knapphetsfaktor, til tross for at en halv promille av Norges sjøareal blir brukt til oppdrett i dag. Så det er enda litt igjen. Et areal på to og en halv ganger Gardermoen, for

øvrig, er innenfor blåsonen på anleggene. Men bruken av det er opplagt viktig.

Vi får anledning til å diskutere disse grønne konsesjonene, og hvorvidt de er rød-grønne, vil tiden vise. Jeg er hvert fall opptatt av at vi skal drive en politikk, også på dette området, som er til gagn for samfunnet og nasjonen, men også for miljøet, naturen og villaksen, som er grunnen til at vi diskuterer lus.

For å ha sagt noe om det avslutningsvis: Lusa er ikke et problem for oppdrettslaksen, men for villaksen. Det er derfor vi holder på med dette.

Jeg har nettopp vært i Chile, og der kan vi begynne å snakke om at lusa hvert fall har vært et problem også for oppdrettslaksen.

Vi skal bruke den fagkunnskapen som er tilgjengelig, for å utvikle kriteriene som er knyttet til de grønne konsesjonene, slik at det hvert fall ikke skal være grunnlag for å si at kriteriene er farget av et ønske om noe annet enn å videreutvikle næringen.

Jeg har tro på en faglig utviklet politikk også på dette området. Jeg føler meg trygg på det, med alt det vi har satt i gang. Hadde jeg visst hvor mange sekunder jeg hadde igjen, kunne jeg lest opp listen igjen, men jeg skal ikke gjøre det, rett og slett fordi den er så lang. Da ville man i hvert fall se at vi er på rett spor, både i forhold til vår egen bærekraftstrategi og i forhold til Riksrevisjonens rapport. Så kunne jeg ha tatt fram den siste rapporten vi fikk, HAV21, som også viser retningen. Vi kunne satt oss og lest i eutrofieringsrapporten, vi kunne sett på forskningsstrategien, som alt viser at det er miljømessig bærekraft som er fundamentet. Men igjen: Det er politikerne som til syvende og sist må bestemme hva slags fotavtrykk vi aksepterer, også i denne matproduksjonen, i likhet med i annen bruk av naturen.

Møtelederen: Takk for det. Da gir jeg ordet videre til Bård Vegar Solhjell, som er miljøvernminister, vær så god.

Statsråd Bård Vegar Solhjell: Eg trur eg berre skal nøye meg med for det første å gjenta at Riksrevisjonen identifiserer utfordringane og for så vidt områda der ein kan forbetre seg, på ein måte som samsvarar godt med mi oppfatning av situasjonen, og det vil vere ei prioritert oppgåve for regjeringa å følgje opp med merknadene no framover. Vi er allereie i gang og har til og med lagt fram etter mi oppfatning viktige forslag – som vi har vore innom her – som vil gi betre grunnlag for å styrkje situasjonen framover. Vi jobbar parallelt med to prosessar no – ein i mitt departement og ein i fiskeri- og kystministerens departement – som må vere den vidare oppfølginga av dette med berekraftkriterium og kvalitetsnorm for villaks. I tillegg vil eg leggje til at utfordringane knytte til areal, som er teke opp, er det naudsynt å følgje opp vidare. Eg erkjenner at situasjonen treng forbetring. Nokre tiltak er gjennomførte, andre vil måtte kome. Det vil vere ei felles oppgåve for storting og regjering å sørgje for at vi har ei havbruksnæring som er miljømessig berekraftig, og meir miljømessig berekraftig i framtida enn ho har vore i fortida.

Møtelederen: Takk for det. Da vil jeg takke for deres bidrag til denne kontrollhøringen.

Jeg vil også benytte anledningen til på vegne av komiteen å takke alle andre som har bidratt i denne hø-

ringen. Vi skal ta med oss denne informasjonen vi har fått, inn i arbeidet med å utferdige innstilling for Stortinget.

Med det er denne kontrollhøringen over.

Høringen slutt kl. 14.52.
